

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Město Libavá – historie církevních objektů

Studánky u Kolonky a Vítovky

České ochotnické divadlo v Butovicích

Restaurování památek v Albrechticích

Jednota bratrská v Estonsku a Lotyšsku

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casospoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,
Ing. Oldřich Usvald, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, 700 30 Ostrava

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Šmíra Print, Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR, registrační číslo: MK ČR E 12812

ISSN 1803-2338

Vychází 4 čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 30 Kč, předplatné: 120 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

XIV. ročník, č. 2/2011

Titulní strana obálky: Kostel Povýšení sv. Kříže ve Městě Libavá – nástropní malba

Zaslíbení vítězného císaře Konstantina Velikého. Foto J. Machala, r. 2003.

Tato strana: Vodní mlýn v Loučkách na dřevořezu pana Petra Kučerky (Foto Petr Lelek).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5000 Kč, A6 – 2500 Kč
Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kunín, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry.
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné.

Obsah

Město Libavá (Stadt Liebau). Historie farního kostela Povýšení sv. Kříže a drobných církevních objektů	4	Působení obnovené Jednoty bratrské v Estonsku a Lotyšsku Čím Poodří vstupuje do světových dějin. Příspěvek k dějinám Moravských bratří XVII. část	59
Jana Krejčová		Daniel Řičan	
Putování za studánkami v okolí Vítovky	35	Muzeum Oderska	62
Jiří Kucharz		Zdeněk Orlita	
Studánky u Kolonky a Vítovky	38	Dřevořez u nádraží v Odrách	64
Petr Lelek		Radim Jarošek, Petr Lelek	
České ochotnické divadlo v Butovicích (2. část)	39	Za čistou řeku	65
Stanislav Macek		Zdeněk Dvorský	
Se Štěpánem Neuwirthem o sobě, přírodě a svědomí	48	Můstek přes náhon v Proskovicích	65
Boleslav Navrátil		Karel Sýkora	
Vyznání krajiny	49	Region Poodří	66
Štěpán Neuwirth		Oldřich Usvald	
Vyznání Elišky Krejčíčkové o životě v hudebním Lašsku	51	O počasí	69
Ptala se Květuše Lepilová		Ladislav Rošlapil	
Restaurování památek v Albrechtických	55	Pomozte nám objevovat studánky v Poodří	70
Radim Jarošek		Petr Dobeš	

Město Libavá (Stadt Liebau).

Historie farního kostela Povýšení sv. Kříže a drobných církevních objektů

Jana Krejčová

Historie

Město Libavá – německé kolonizační sídliště založené na hlubčickém právu – se písemně poprvé připomíná k roku 1301. Zpočátku patřila Libavá olomoucké kapitule a v letech 1323–1848¹⁾ olomouckému biskupovi. Správa soudního okresu se odtud vykonávala od roku 1850. Libavský statek však stále patřil biskupství, od kterého ho v roce 1914 odkoupila olomoucká kapitula.

Do dějin Města Libavé se udělením výsad či jejich potvrzením zapsali tito olomoučtí biskupové: Stanislav I. Thurzo (z roku 1504), Marek Khuen (1564), Stanislav II. Pavlovský (1581), František kardinál z Dietrichsteina (1612, 1629), arcivévoda Leopold I. Vilém (1655, 1657), Karel z Lichtensteina-Kastelkornu (1666) a Wolfgang Hanibal ze Schrattenbachu (1713).

Město Libavou od roku 1897 tvořily dosud dvě samostatné obce, tj. Libavá-Město a Libavá-Předměstí, od roku 1903 bylo Město Libavá rozšířeno ještě o Dřemovice. V posledních letech své plné existence (tj. v době do roku 1945) bylo Město Libavá politickým, hospodářským a také kulturním centrem oblasti známé pod pojmem Libavsko. Celkem 2155²⁾ obyvatel žijících v asi 350 domech bylo odsunuto deseti transporty v době od 14. dubna do 29. října 1946. Do města se krátce po osvobození nahrnuli novoosídlenci, místní správní komise měla svého předsedu již 7. června.³⁾ Noví obyvatelé ale museli brzy nové domovy opustit, protože budovy přecházely 21. listopadu 1946 pod správu budov. S platností od 15. října 1946 bylo totiž město a jeho okolí zabráno pro Vojenský tábor Moravský Beroun se sídlem ve Městě Libavé. Ten se o tři roky později transformoval do Vojenského újezdu Libavá. Jeho centrum, tj. Město Libavá, je sídlem Újezdního úřadu vojenského újezdu Libavá.

Město Libavá a Stará Voda v minulosti

Popisem občanského, kulturního a spolkového života ve Městě Libavé, řemesly či cechy a průmyslem se nebudeme zabývat, připomeneme však události z církevního života, související také s blízkou Starou Vodou, patřící do roku 1785 do libavské farnosti. Nesrovnalosti se datují již od roku 1529, kdy Starovodští neodevzdávali libavskému faráři desátek. Různice mezi jeho nástupci a starovodskými farníky neskončili ani po vzniku samostatné starovodské farnosti. Také Libavští, kteří si bedlivě hlídali své možnosti obživy a zřízením nového poutního kostela ve Staré Vodě, se ve svém podnikání cítili ohroženi, si např. 3. února 1713 stěžovali u biskupa Wolfganga Hanibala Schrattenbacha⁴⁾ na ztráty na svých

živnostech způsobené novým a proto přitažlivým kostelem ve Staré Vodě. Biskup jim tedy dovolil, že provždy směji (s výjimkou svého výročního trhu na sv. Jakuba) volně vystavovat a prodávat své zboží na svátek sv. Anny ve Staré Vodě.

Nezvyklý problém mezi Libavskými a Starovodskými nastal v dubnu roku 1714, kdy byl do Staré Vody přivezen nemocný libavský občan Ondřej Berger. Ten ve Staré Vodě zemřel a piaristé dosáhli u konzistoře, aby byl pohřben v Libavé. Libavský farář chtěl ale pohřeb vykonat ve Staré Vodě a žádal o vydání klíčů od starovodského kostela, což piaristé odmítli. Farář si stěžoval u konzistoře, zatímco mrtvý zůstával nepohřben. Nakonec konzistoř nařídila odvézt mrtvolu na jiné místo.⁵⁾ Ale již 6. května přišel do Staré Vody libavský farář s celou městskou radou a zástupem padesáti či šedesáti osob, aby si vynutili pohřeb nějakého tuláka, tehdy za zmatku, křiku a nadávek byla dokonce vylomena brána do ambitu. Potom se dostavil starovodský rychtář a obecní rada a požádali o prohlídku této druhé mrtvoly, než bude pohřbena. Po prohlídce nastal klid a Libavští odešli. Tím ale celá záležitost neskončila. Za dalších pět dnů byli obyvatelé Staré Vody pozváni do Libavé, aby odpřísáhli, co utrpěli od obou mrtvých. Teprve tohoto dne byla obě těla spálena na hranici, na kterou občané Staré Vody navozili dřevo a slámu.

Rozmíšky mezi občany obou obcí pokračovaly i na jiné úrovni. Libavská městská rada zadržovala klíč od kostelních peněz starovodského kostela, až musel v květnu 1714 vydání klíče piaristům opakovaně nařídít administrátor olomouckého biskupství František Ferdinand hrabě Oedt.⁶⁾ Městská rada nereagovala, tak si starovodský rektor P. Erasmus a s. Carolo⁷⁾ stěžoval přímo biskupu Schrattenbachovi.⁸⁾ Záležitost se pro starovodské příznivě vyřešila, ovšem P. Erasmus a s. Carolo ležel libavské městské radě a purkmistrovi v žaludku ještě i v roce 1716.

O tři roky později vznikl zase pro změnu problém s vařením piva, a to s jeho vařením ve starovodském klášteře. Rada a obec Libavá žádaly arcibiskupa o ochranu svých privilegií, které jim piaristé narušovali, spory se táhly až do roku 1782.⁹⁾ Shodou okolností v téže době libavská městská rada rovněž rozhodla, že všichni měšťané a usedlí i s čeládkou a dětmi musí chodit každou neděli a svátek do farního chrámu ve městě, tj. do Libavé, a ne do Staré Vody. Neuposlechnutí mělo být trestáno. Libavským se totiž líbilo chodit do krásně vyzdobeného starovodského kostela.

Další poznatky zase dokazují příznivou atmosféru mezi oběma obcemi. Tak např. v roce 1720 byly

Stadt Liebau Ringplatz.

Socha sv. Floriána na náměstí ve Městě Libavé zezadu, 20. léta 20. století. Fotoarchiv J. Machaly.

před starovodskou piaristickou kolej postaveny sochy Krista Spasitele a Panny Marie. Zhotovil je olomoucký a svitavský sochař Jan Václav Sturmer za 90 fl. na náklady libavského kožešníka Christiana Kremnitzerera.¹⁰⁾

Na postu starovodských učitelů se vystřídalo několik rodáků z Libavé a ještě větší počet libavských chlapců studoval ve Staré Vodě na piaristickém gymnáziu. Na budování a údržbě starovodského kostela pracovala řada libavských řemeslníků. A samozřejmě Libavští pravidelně a v hojném počtu chodili do Staré Vody uctít sv. Annu Starovodskou. Svůj zvyk neporušili ani v době 2. světové války a svou první pouť po osvobození vykonali 2. července 1945. Byla to neděle po Navštívení Panny Marie, procesí tehdy čítalo 750 až 800 osob.¹¹⁾

Libavští si ve Staré Vodě platili mše svaté nebo darovali starovodskému kostelu nějaký předmět. Snad poslední známou dávkyní byla paní Jahnová z Města Libavé, která kostelu v roce 1929 věnovala sochu sv. Terezie.¹²⁾ Členové posledního řádu, který na Staré Vodě působil, tj. oblátů Panny Marie, pořádali ve Městě Libavé jen v roce 1945 osm rekolekcí pro kněze.¹³⁾ Také především ve 20. století docházelo ze strany libavských kněží k časté výpomoci při poutním provozu ve Staré Vodě. Dokonce jeden ze starovodských kněží se stal čestným občanem Města Libavé – byl to administrátor starovodské fary a rektor piaristické koleje, orientalista, P. Christian a s. Tobia Voborník (Wobornik), SchP, učitel např. Antonína Stojana, budoucího olomouckého arcibiskupa. Čestné občanství dostal

16. října 1870 u příležitosti padesátého výročí svého vysvěcení na kněze.¹⁴⁾

Libavští, kteří toužili po vyšším vzdělání, studovali na olomoucké jezuitské univerzitě a dosáhli titulu bakaláře. V letech 1703–1729 to byli následující mladí mužové: Christian Jahn, Kaspar Rhün, Peter Schwartz, Karl Zarubkovicz, Heinrich Poltzer, Johann John, Franz Breiner, Anton Potsch, Franz Schmeidl a Lepold Czigatsch.¹⁵⁾

Obec

Hlavní **náměstí** ve Městě Libavé (Stadtplatz), vybudované na čtvercovém půdorysu o rozměrech 90 x 90 metrů, bylo v minulosti diagonálně od jihu k severu rozděleno cestou. Celý obvod náměstí i cestu lemovala stromořadí. V levé části stály kamenný kříž, po jeho levé straně socha sv. Jana Nepomuckého a zprava socha sv. Floriána, zatímco v pravé části náměstí byla kašna s kamennou vanou na šestiúhelném půdorysu. Uprostřed její nádrže stál asi čtyřmetrový kamenný obelisk, resp. dvoudílný komolý jehlan završený koulí. Jeho kompozice připomíná druhý památník císaře Josefa II. u Slavíkovice z let 1804–1806. Kašna sloužila jako veřejný vodovod, její voda byla pitná.

Jinou, bohužel také nedochovanou stavbou, byla čtyřboká¹⁶⁾ **hodinová věž** (též zvaná městská) s cibulovitou bání, která stála na náměstí až do roku 1898, kdy byla zbořena. Zachycena je na litografické pohlednici s dlouhou adresou vydanou Karlem Schwidernochem ve Vídni. Věž již roku 1837 nebyla v dobrém technickém stavu, proto tehdy

byla stažena háky. Ještě v červnu 1880 byla nově pokryta břidlicí.

Druhé, podstatně menší náměstí, se jmenovalo **Křížové** (Kreuzplatz). Bývalo po pravé straně příjezdové komunikace od Domašova, tam, kde dnes stojí kotelna.

Koncem sedmnáctého a počátkem osmnáctého století v Libavé pracovala cihelna, která poskytovala cihly také na stavbu okolních kostelů a kaplí. Obecní **špitál** je zmíněn již k roku 1652.

Jen v 19. století v Libavé sedmkrát hořelo. Požár v roce 1862 zachvátil 36 domů včetně kostela, tehdy na opravu přispěl olomoucký arcibiskup Friedrich z Fürstenbergu.¹⁷⁾ Vliv na vzhled obce jistě měly i škody na nemovitostech vzniklé při osvobozovacích bojích 6. května 1945¹⁸⁾ Zástavba obce však byla markantně narušena až za našich časů, a to jednak novodobou bytovou výstavbou, výstavbou různých vojenských zařízení a bohužel i demolicí asi až 80 % původních stavení a hospodářských a továrních budov.

K živnostníkům, kteří nám zachovali podobu Města Libavé na jimi vydaných pohlednicích, patří Erich Klement a F. Hebenanz. Vydavatelství pohlednic ve Městě Libavé také provozovali R. Richter, Dreiseitel a Ad. Berger, které známe jako takové ze Staré Vody.¹⁹⁾

Celkem 2155 obyvatel celého Města Libavé bylo vysídleno v desíti transpotech v době od 14. dubna do 29. října 1946.

Dřemovice (Drömsdorf)

Stejně jako řada jiných libavských obcí jsou poprvé písemně připomínány roku 1456. Dřemovice, majetek olomoucké kapituly, ležely při okresní silnici vedoucí v jednom směru na Smilov a ve druhém na Olejovice. Kostel ani kaple zde nikdy nebyly. Kapitulní lesní úřad sídlící v Dřemovicích spravoval tři lesní revíry: Město Libavá, Bělkovice a Budišov nad Budišovkou. V roce 1920 byla v Dřemovicích otevřena zemská odborná hospodářská škola. Posledně tam v přibližně 50 domech žilo necelých 300 obyvatel.

Rodáci

*Ignaz sv. p. Czapka von Winstetten*²⁰⁾ se ve Městě Libavé narodil 24. února 1792 v domě č. p. 180. Ulice, kde jeho rodný dům stál, později nesla název Czapgasse. Práva vystudoval v Olomouci, pak byl zaměstnán ve státní správě. Dále následovala strmá kariéra: v roce 1838 se stal starostou Vídně, v roce 1856 byl vídeňským policejním ředitelem. Zemřel 5. června 1881 ve Vídni. Na jeho rodném domě byla v roce 1895 ve výroční den jeho úmrtí umístěna pamětní deska.

Dr. Franz Kupido, notář ve Městě Libavé, iniciátor společnosti, která využila výsledků malých kutacích společností a zmocnila se jejich práv. Je autorem článku *Bericht über den abgetragenen Stadt- und Uhr Thurm in Stadt Liebau*.²¹⁾

Libavská farnost

Tradičně ji tvořily osada Dřemovice a obce Heroltovice, Keprtovice a Olejovice (všechny jsou nyní součástí VÚ Libavá) a obec Norberčany se svými osadami Trhavice a Skřivánkov (mimo újezd). Zpočátku do libavské farnosti náležela i Velká Střelná, do roku 1785 též Stará Voda a Vojnovice a až do roku 1883 i Smilov. Libavská farnost patřila do budišovského děkanátu. Patronem kostela byl až do roku 1914 olomoucký biskup a později arcibiskup, odtud pak olomoucká metropolitní kapitula (nejméně do roku 1949). V minulosti platilo, že při případných opravách platil patron jednu třetinu nákladů.

Farní majetek je znám z panského urbáře již k roku 1581. Ze všech výše uvedených vsí dostával libavský farář osm maldrů žita a stejně tolik ovsa. Sám obdělával a pronajímal dva lány polí. Štola nebyla nezanedbatelná, další příjem mu plynul z nadací. Libavské beneficium rozhodně (alespoň v těchto letech) nepatřilo k těm chudším, a to také věděli farníci, kteří např. roku 1791 žádali, aby byli osvobozeni od odvádění desátků (kostelní desátek byl vyvázán 5. listopadu 1851). Nakonec byly v roce 1871 s povolením ordinariátu a místodržitelství farní pozemky v přifařených obcích prodány a kostelu zůstaly jen ty v blízkosti Libavé, tj. asi 50 jiter 761 sáhů.²²⁾

Libavská farnost měla být zrušena v roce 1948, stalo se tak však až v roce 1951. Náboženství, tehdy již nepovinnému, se zde vyučovalo prokazatelně ještě ve školním roce 1947/1948.²³⁾ Nakonec tedy bylo sídlo dosavadního farního úřadu v Městě Libavé přeneseno v září 1951 do Domašova nad Bystřicí. Farář měl být ještě v té době povolen vstup na území újezdu za účelem vykonávání náboženských obřadů (příp. též sňatků), a to v kostele ve Městě Libavé. Tehdy ještě nebyla vyřešena otázka totožnosti farního obvodu ve Městě Libavé s obvodem Vojenského újezdu Libavá, což se nakonec v tomto smyslu ustavilo. Naproti tomu jisté již bylo to, že z kostelů měly být zachovány kostely ve Městě Libavé, Staré Vodě a Velké Střelné a kaple v Kozlově, ač se tato otázka ještě měla projednat v dohodě s vojenskou duchovní správou.²⁴⁾

Současná libavská farnost, zahrnující všechny zaniklé farnosti, byla obnovena dekretem olomouckého arcibiskupa Jana Graubnera 29. prosince 1993. Duchovní správa je obstarávána z Moravského Berouna (ostravsko-opavská diecéze).

Farní kostel Povýšení sv. Kříže²⁵⁾

První zprávy o kostele a faře jsou z let 1528 a 1541.²⁶⁾ Kostel byl, na rozdíl od vsí, obehnan kamennou zdí. V roce 1555 se kostel opravoval a Libavští měli povinnost přispět na jeho opravu.

Původně v Libavé stál dřevěný kostel s dřevěnou zvonicovou věží. V lednu roku 1653 byl vykraden, ze zákristie tehdy zmizely nejcennější předměty.

V tomtéž roce bylo vzhledem ke špatnému stavu stavby rozhodnuto zřídit nový kostel.²⁷⁾ Patrně byl postaven na místě původního kostela (západně od náměstí), neboť stál izolovaně až za domy, čili tak, jak to bylo u kolonizačních měst běžné. Již v roce 1659 se začalo se stavebními přípravami, samotná stavba byla zahájena v roce 1662 a trvala do roku 1669. Autorem projektu kostela byl blíže nejmenovaný mistr z Vyškova, pravděpodobně působící v biskupských službách. Stavbu vedl olomoucký mistr Petr Schüller, který za svou práci dostával 12 zl. týdně. Na biskupském stolci v Olomouci byl v té době Karel z Lichtensteina-Kastelkornu, který vložil do stavby libavského kostela své prostředky a o necelých dvacet let později fundoval stavbu nového kostela ve vedlejší Staré Vodě.

Libavský kostel byl v roce 1795 opravován, v letech 1807–1808 přestavěn a na svátek sv. Jana Křtitele 24. června 1808 konsekrován světícím biskupem Aloisem Josefem hrabětem Kolovratem-Krakovským²⁸⁾ pod titulem Povýšení sv. Kříže (Kreuzerhöhung). Vysvěceny byly i všechny oltáře, tj. hlavní a dva boční. Kostel byl ještě několikrát zasažen požárem (nejvíce snad v roce 1817, kdy po požáru následovala oprava kostela, na kterou

přispěl olomoucký arcibiskup Maria Tadeáš hrabě z Trauttmansdorfu).²⁹⁾

Půdorys orientovaného a z architektonického hlediska jednoduše pojatého kostela má odsazený, půlkruhově ukončený nižší presbytář se třemi půlkruhově zaklenutými okny.³⁰⁾ Na jižní vnější straně k němu přiléhala nízká přístavba určená pro kamenné sousoší Krista v Getsemanské zahradě (blíže k oltáři) a Božího hrobu (blíže k věži).³¹⁾ Žádná z těchto soch se nezachovala, zbytky oblouků po přístavku jsou ještě dnes patrné. Pravděpodobně na nároží nové zákristie byl na vloženém kamenu letopočet 1843 a písmena A. M. D. G., tj. Ad maiorem Dei gloriam, tj. K větší slávě Boží.³²⁾ Letopočet se vztahoval k roku stavby nové zákristie a kazatelny. Nová zákristie o rozměru šest krát šest metrů byla umístěna u zdi, z jejíž vnitřní strany byla postavena nová kazatelna. Před několika lety byla odbourána. Další do zdi zazděný kámen na jiném nároží nesl letopočet 1851. Nad prostředním oknem vně kněžiště dosud je tabulka s třířádkovým nápisem: **REX CHRISTE DOMINE / CRVCIFIXE SALVE / DEI GLORIA AETERNA** (1936; Králi, Kriste Pane Ukřižovaný, buď zdrav věčnou Boží slávou).

Kostel od severu, stav v roce 2011. Foto J. Krejčová.

Na stavbu kostela bylo použito smíšeného zdiva s větším podílem břidlice.

Kostel má v průčelí šířku 17 metrů, tj. 3 m (část průčelní zdi) + 11 m (věž) + 3 m (část průčelní zdi), celková délka kostela je 30 metrů. Stavba z lomového kamene je krytá sedlovou střechou nad kněžištěm zvalbenou, fasády člení lizénové

Kostel od jihu po odstranění nové zákristie, stav v roce 2011. Foto J. Krejčová.

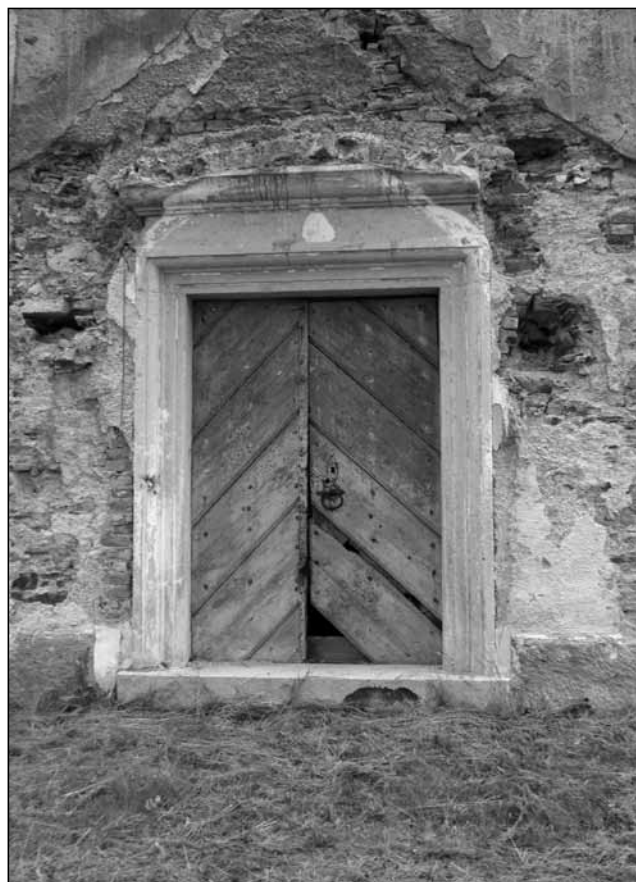
rámy. Po celém obvodu stavby probíhá profilovaná korunní římsa. Pravoúhlý vchod do kostela lemuje kamenný portál, před který bylo původně postaveno závětrří na ochranu proti nepohodě. V lodi je z každé strany po třech velkých půlkruhově zaklenutých oknech, nad nimi jsou z každé strany tři okna kruhového tvaru a také jedno menší, zvětšené z původního kruhového, osvětlující kruchtou. Všechna tato okna byla v roce 1896 nově zasklena do kovových rámců. Na opravu střechy a sanktusové věžičky, pokrytých šindelem, přispěl v roce 1833 arcibiskup Maria Ferdinand hrabě Chotek.³³⁾ Břidlicovými taškami byla pokryta v roce 1838. V závěru střechy nad presbytářem býval vysoký kovový kříž, na konci střechy nad lodí sanktusová věžička ukončená pozlaceným knoflíkem a železným zdobným křížem.

Hranolová zděná **věž** na čtvercovém půdorysu jedenáct krát jedenáct metrů předstupuje v ose západního průčelí kostela. Stávající věž je ukončena jehlancovou střechou a ve vrcholu křížem.

Ke kostelu byla přistavěna roku 1817, kdy se kostel po rozsáhlém požáru (hořely i okolní domy, fara, škola) rekonstruoval. Předcházela jí dřevěná kostelní věž z roku 1781, opravená v roce 1790. Ta se ještě v roce 1805 pyšnila dvěma kopulemi, pozlaceným knoflíkem, větrnou korouhvičkou a křížem a červeně natřeným šindelem. Zničil ji požár způsobený bleskem. Věž se znovu opravovala v roce 1837 a po dalším požáru znovu v letech 1849–1851.³⁴⁾ Následující požáry v roce 1862 poškodily kostel méně výrazně, tehdy však vyhořela fara a 31 domů.³⁵⁾ Vzhledem ke dřívějším špatným zkušenostem s ohněm byl před požárem pojištěn ještě v roce 1948, a to s platností až do roku 1963 (pojistku vyřizoval farní úřad).³⁶⁾ Při osvobozovacích bojích si věž pro pozorování dění v okolí obsadila 5. května 1945 Rudá armáda.³⁷⁾ Schodiště na věž bylo situováno po její levé straně v malém přístavku. Na všech čtyřech stranách věže ukazovaly čas hodinové ciferníky. Hodinový cimbál z roku 1791 pocházel z dílny Františka Xavera Stankeho.³⁸⁾ Nalezené části hodin a části zvonů jsou uloženy na bezpečném místě.

Západní a jižní stranu starého hřbitova lemuje řada vzrostlých javorů, jasanů a menších kaštanů.

Kamenným ostěním orámovaný **hlavní vstup** do kostela je umístěn v podvěží, na překladu má být vytesán letopočet 1669 a kříž (nebylo nalezeno). Hlavní dveře zhotovené z tvrdého dřeva byly

Vchod z jižní strany, barokní vstup, stav v roce 2011. Foto J. Krejčová.

částečně pobity železem, zevnitř zabezpečeny železnými závory, opěrnými tyčemi, příčnou závorou a železnou klikou. Z předsíně do kostela vedly další dvojce dveře opatřené železnými závěsy, zámky a tyčemi. Další vstupy do kostela jsou z levé i pravé strany. Oba byly chráněny dřevěným přístřeškem, za nímž následovaly další dobře zabezpečené dvojité dveře.

Lod' obdélného půdorysu (26 x 17 m), postavená převážně z břidlice, měla po požáru roku 1781 propadlou klenbu, při zřícení kněžiště byli zabiti čtyři libavští farníci. Plány na obnovu vypracovali zedníci mistři Josef Kusý a Antonín Schäfer.³⁹⁾ Malý uvádí, že **interiér** kostela působil jednotným dojmem přesto, že jeho vnitřní úpravy skončily až počátkem 19. století. Interiér se pak ještě upravoval v letech 1887–1889, pak v letech 1930–1932⁴⁰⁾ a mezi roky 1940–1943, kdy se řešilo rovněž vytápění. Poslední zaznamenané opravy byly provedeny v roce 1947. Vnitřek kostela včetně kazatelny nově postavené v roce 1843 a hlavního oltáře byl vyzdoben mnoha rezbářskými pracemi. Výmalbu kostela vídeňský dekorativní malíř Christian Petersen. Dlažba skládaná z velkých bílých mramorových ploten, namodralého mramoru a menších částí břidlice, byla položena v roce 1900. Předtím byl kostel dlážděn čtvercovými dlaždicemi. V roce 1805 bylo v lodi

Interiér kostela Povýšení sv. Kříže. 30. léta 20. století. Národní památkový ústav, ú. o. p. Olomouc, fotoarchiv.

kostela 36 delších lavic a osm kratších – ty byly tehdy využívány členy libavských cechů. Jedna ze dvou kropenek ve tvaru lastury se nachází na levé straně při vstupu do lodi.

Stará zákristie je umístěna na levé straně kostela, dříve se do ní vcházelo dřevěnou předsíní. Její dveře byly opatřeny železným plechem, pevným zámkem a opěrnými tyčemi. V zákristii umístěné dvě skříňe se zásuvkami sloužily na ukládání obyčejných parament, na skříňích stály skříňky pro uložení kalichů. V 19. století kostel míval kolem 15 ornátů, asi čtyři pluviály a dokonce dva baldachýny. Další skříň byla určena na rochetu pro ministranty a kostelníka. Ze zákristie vedou dvojce schody, vlevo na kazatelnu a vpravo do klenutého depozitáře, kde bývaly uloženy kostelní cennosti a pokladna. Dvě větrací okénka depozitáře byla zpevněna silnými mřížemi. Náležitě zabezpečeny byly i dveře na kazatelnu a do depozitáře.

Valeně zaklenutý **presbytář** s výsečemi byl ještě v době před devastací oddělen od lodi tehdy běžně v kostelech viděným dřevěným zábradlím s balustrádou a brankou, které sloužilo při sv. přijímání. V půdorysu bylo toto zábradlí směrem do lodi segmentově vypjaté. Jeho mramorování bylo barevně přizpůsobeno oltáři. Na jeho levou stranu si pro sv. přijímání chodily osoby z magistrátu.

Zed' staré zákristie a zed' presbytáře, stav v roce 2011. Foto J. Krejčová.

Pohled do presbytáře. 30. léta 20. století. Národní památkový ústav, ú. o. p. Olomouc, fotoarchiv.

Starý hlavní **oltářní obraz** s námětem Nalezení sv. Kříže byl roku 1889 tehdejším farářem a děkanem P. Vincencem Hausnerem odstraněn. Za oltář bylo tehdy pořízeno malované **okno** s výjevem Kalvárie, tj. Ukřižovaného Krista, po jehož stranách stojí Panna Maria a sv. Jan Evangelista. Další dvě okna v závěru presbytáře měla malovaný dlaždicový geometrický vzor, nahoře byla v jednom případě písmena IHS se srdcem a ve druhém mariogram. V případě oken pravděpodobně šlo o mnichovskou práci. Na ochranu skel zvenčí pořídil farář drátěné pletivo. Nad hlavním oltářem býval v černém rámu zdobeném pozlaceným listovým obraz Nejsvětějšího Srdce Ježíšova od Ferdinanda Lichta z Opavy.⁴¹⁾ Na něm zobrazený Kristus byl obklopen výraznou stříbrnou svatozáří.

Základ **hlavního oltáře**, umístěného těsně u zadní zdi, byl zděný a červeně a zeleně mramorovaný a vedly k němu dva dřevěné stupně. Svatostánek byl stejně povrchově upravený, s pozlacenými řezbářskými prvky.⁴²⁾ Součástí oltáře byly dvě pozlacené skříňky na relikvie. Oltář byl po úpravách v závěru 19. století nahrazen novým, tj. mensa hlavního oltáře se skříňovým tabernáklem, ukončeným křížkem, předstupovala před zděné sloupové retabulum, které bylo původně doplněno dnes již neznámým oltářním obrazem, odpovídajícím

Okno s výjevem Kalvárie, stav v roce 2011. Foto J. Krejčová.

zasvěcení kostela, tj. Povýšení sv. Kříže. Obraz byl rámován černým rámem s pozlacenými dřevorezby. Ve třicátých letech minulého století již tento obraz součástí oltáře nebyl, čímž byl odkryt pohled na okno s výjevem Kalvárie. Sloupové retabulum se zachovalo, tvoří ho na každé straně dva kulaté mramorované sloupy a dva polosloupky s výraznými hlavicemi zdobenými pozlacenými prvky. Na římsách byly trojice andělů. U paty těchto sloupů a polosloupů stály ještě v roce 1946 čtyři dřevěné alabastrované sochy, zapsané již v inventáři z roku 1804, a to zleva: sv. Josef Pěstoun Páně, sv. Jan Nepomucký, sv. Florián a sv. Filip Neri.⁴³⁾ Ještě jinými libavskými sochami dvou světců, tj. sv. Jana Nepomuckého a sv. Floriána, se budeme zabývat dále. Vzhledem k častým požárům byl v Libavě patronát především sv. Floriána nanejvýš potřebný. Nástavce sloupů byly dekorovány anděly a andílky, v horní části byly v architektuře sloupů symboly Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Pěti ran Ježíšových. V kněžišti nechyběly ani chórové lavice, umístěné po evangelní i po epištolní straně. Oltář byl upraven ještě ve 40. letech minulého století firmou Hanel z Nového Jičína. K retabulu náležely dvě sochy přiklekájících andělů.

Hlavní oltář byl jen benedikován, portatile konsekroval v březnu roku 1714 světicí biskup František Julius hrabě z Braidy a Ronseku (asi 1705–1729),

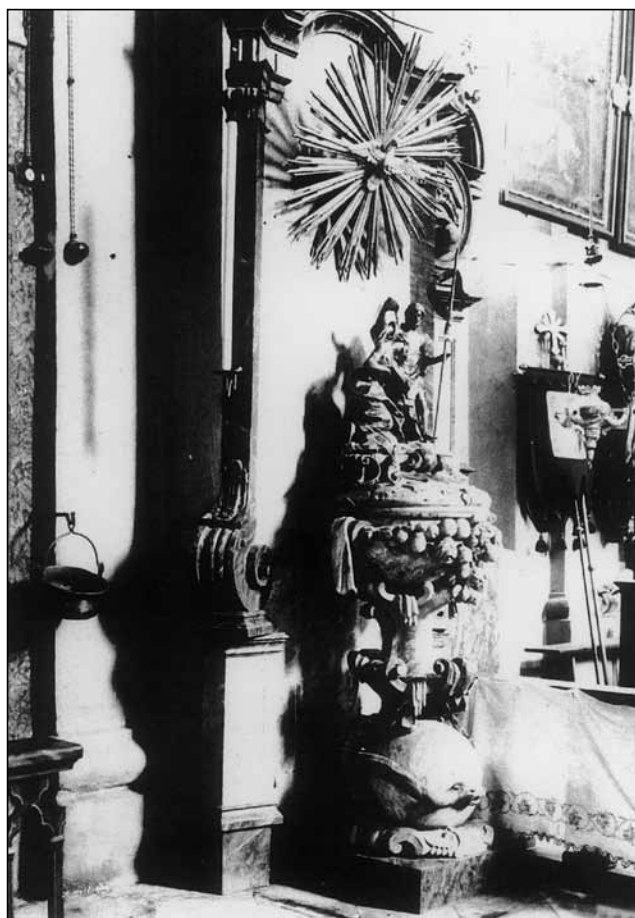

Výzdoba hlavního oltáře na májové pobožnosti, asi 1940. Fotoarchiv J. Machala.

kterého známe i z dějin Staré Vody. Oltáře byly vysvěceny spolu s kostelem až v červnu 1808.

Klenbu kostela pokrývají **malby**. Kněžiště bylo zdobeno freskami a štukovými ornamenty. Centrální freska v bohatě prolamovaném štukovém rámcí kruhovém štukovém rámcí představuje výjev zvaný Nalezení sv. Kříže, tj. císařovna sv. Helena právě našla sv. Kříž (roku 324) a ukazuje ho přihlížejícímu jeruzalémskému biskupovi Makariovi, který jí v hledání sv. Kříže podporoval. Svatá Helena nechala postavit mnoho kostelů a značné peníze věnovala na charitní činnost. Velkou část svatého Kříže s výjimkou tří hřebů zaslala svému synovi císaři Konstantinovi do Říma. Ten vydal zákon, který zakazoval užívat kříž jako nástroj na potrestání zločinců. Malbu doplňují ještě dnes čitelné medailony se čtyřmi sv. evangelisty, tj. vlevo sv. Jan Evangelista se svým atributem orlem, před ním sv. Lukáš s býkem, vpravo pak sv. Matouš s andělem a sv. Marek se lvem. Ovšem, nejen na těchto freskách, ale i na dalších je vidět jejich rychle postupující chátrání. Blíže k lodi je na stropě kněžiště ještě menší medailon s vyobrazením nesoucím nápisovou stužku (I. N. R. I.).

Přízední **kazatelna** osazená na pilíři vítězného oblouku, se skládala z řečniště ve tvaru zeměkoule nesené orlem (orlicí?), a ze stříšky, na vrcholu opatřené sousoším Krista předávajícího klíče sv. Petrovi. Kazatelna byla vyřezaná ze dřeva, mramorovaná a zdobena pozlacenými figurami a ornamenty.

Křtitelnice, práce J. M. Scherhaufa. 30. léta 20. století. Národní památkový ústav, ú. o. p. Olomouc, fotoarchiv.

Popsaná výzdoba byla v posledních letech plně existence kostela téměř identická s výzdobou známou z roku 1805. Monumentálně a bohatě Janem Michaellem Scherhaufem pojatá **křtitelnice** bývala umístěna na epištolní straně v presbytáři také u vítězného oblouku, obklopená zábradlím. Její mísa (s měděnou nádobou uvnitř) se závěsem z ovoce spočívá na noze, stojící na zeměkouli obtočené hadem. Na víku mísy je upevněno sousoší Křtu Pána Ježíše. Svatozář se symbolem Ducha svatého bývala upevněna na stěně nad křtitelnicí, která se naštěstí zachovala a po provedené opravě nyní slouží svému účelu v bazilice Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku.⁴⁹

Po obou stranách vítězného (triumfálního) oblouku byly umístěny vždy dva boční oltáře. V roce 1805 to byl na levé straně oltář s obrazem **Matky Boží Karmelské** (Škapulířové) a menším obrazem sv. Jáchyma, oba v černých rámech se zlacenými ozdobami. Na prvním obraze bylo představeno, jak se v roce 1251 zjevila karmelitánovi Šimonu Stockovi Matka Boží a předala mu škapulíř. Portatile konsekroval 2. prosince 1776 světicí biskup olomoucký Matěj František hrabě Chorinský z Ledské (žil 1720–1786). Tento oltář je uveden v popisu kostela z roku 1672 jako oltář Matky Boží. Tehdy jsou rovněž uváděny dvě korunky: jedna pro Pannu Marii a druhá pro Ježíška. Korunky byly připevněny na obraze.

Druhý vedlejší oltář, umístěný na levé boční stěně lodi, byl dle inventáře z roku 1805 zasvěcen **sv. Antonínu Padovskému**, jehož obraz byl malovaný na dřevě. Šlo o klasické podání výjevu nazývaného Zjevení se Ježíše sv. Antonínu Padovskému. Pod ním byl ještě menší obraz Krista ve vyřezávaném zlaceném rámu. Portatile konsekroval 7. srpna 1782 světicí biskup Karel rytíř Rosenthal (žil 1738–1800). Ovšem na fotografii ze 30. let minulého století vidíme oltář se sloupovým retabulem se sochou sv. Floriána uprostřed, pod ním byla umístěna socha Piety. Je možné, že oltář zůstal beze změny a obraz sv. Antonína (určeno dle fotografie) jen překryla dočasná výzdoba.

Pravá strana lodi měla rovněž dva postranní oltáře. Na čelní zdi oltář **sv. Barbory** (zmiňovaný již k roku 1672, tehdy s novým vysokým tabernáklem) s obrazem Stětí sv. Barbory a malým zaskleným obrazem Bolestné Matky Boží, obojí v pozlacených rámech. Portatile bylo konsekrováno též 7. srpna 1782.

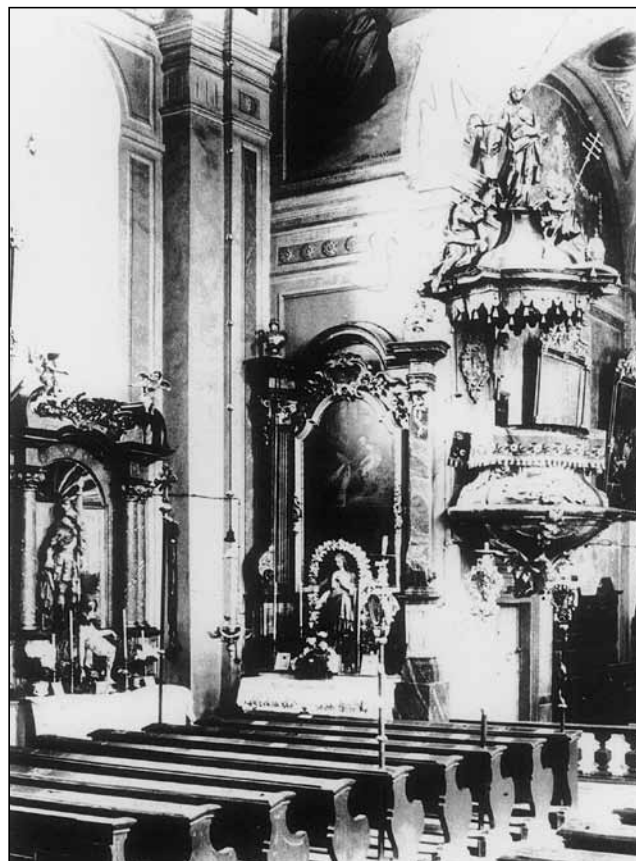
Při stěně stojící boční oltář byl zasvěcen **sv. Janu Nepomuckému**, stála na něm dřevěná socha světce v životní velikosti v přirozených barvách, nad ní byl zavěšen obraz Korunování Panny Marie a dole obraz Sv. Aloise z Gonzagy v černém rámu s pozlacenými ozdobami. Také tento obraz namaloval Ferdinand Licht. Portatile konsekroval 12. února 1697 světicí biskup Ferdinand hrabě Schröffel ze

Schröffenheimu (žil asi 1645–1702), kterého rovněž známe ze Staré Vody.

U dřevěných boltcových **lavic** v lodi i u lavic v presbytáři stávaly cechovní postavníky.

Během přestavby presbytáře kostela ve Staré Vodě (1761–1767) se na jednom z bočních oltářů přechovávala **milostná soška** sv. Anny Starovodské.

Na levé straně kostela býval oltářík ve skleněné

Boční oltáře s kazatelnou. 30. léta 20. století. Národní památkový ústav, ú. o. p. Olomouc, fotoarchiv.

skříňce s dřevěným rámem. V oltáříku za sklem byl dřevěný kříž a soška Matky Boží, zhotovené ze zubních párátok a dva malé olovění andílci se svítilnami, jak je uvedeno v citovaném inventáři.

Ve vybavení kostela nechyběl **baldachýn** (uváděný již k roku 1672), umístěný na pravé straně lodi. Zhotoven byl ze dřeva a doplněn pozlacenými ozdobami. Pod ním stály tři židle.

Libavským stačily dvě **zpovědnice**: jedna mramorovaná, ta byla v roce 1805 pod kazatelnou a druhá, obyčejná stolařská práce, stála za hlavním oltářem.

V kostele nesměly chybět obrazy Křížové cesty. Ta libavská byla namalována neznámým malířem. Začínala na pravé straně kostela, pokračovala směrem k hlavnímu oltáři a zpět po levé straně. Obrazy měly 4 a půl stopy na 3 a půl stopy. V inventáři z roku 1925 jsou u Křížové cesty uvedeny míry 2,32 x 1,62 cm. Pravděpodobně jde o obrazy

Křížové cesty, které jsou deponovány v bazilice Navštívení Panny Marie na Sv. Kopečku.

Další obrazy jsou k roku 1805 zaznamenány v presbytáři. Na pravé straně visel obraz sv. Petra z Alcantary, na protější obraz sv. Tekly, oba adjustovány v černých rámech se zlacenými ornamenty. Jejich autor není znám stejně jako autor obrazů Krista na kříži (rozměrný obraz visící nad vítězným obloukem), sv. Šebestiána a sv. Apolonie (na pravé zdi lodi) a obrazů sv. Karla Boromejského (patron biskupa Karla z Lichtensteinu-Kastelkorna) a sv. Josefa. Všechny byly v černých rámech s pozlacenými řezbami. V inventáři z roku 1672 bylo uvedeno dokonce 24 obrazů!

Dne 14. ledna 1900 byla svěcena socha Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, kterou kostelu daroval Johann Techet.⁴⁶⁾ K roku 1925 jsou mimo již popsané vybavení zaznamenány sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Josefa s Ježíškem a znovu uvedeny obrazy svatých Antonína Padovského, Anny, Karla Boromejského, Šebestiána, Maří Magdalény, Jana Křtitele, Aloise, Josefa s Ježíškem, nějakého blíže nespecifikovaného mučedníka, Bolestné Panny Marie a Nanebevzetí Panny Marie.

Také na stropě lodi se zachovaly **malby**, všechny v bohatých rámcích. Na rozměrné nástropní malbě je výjev se skupinou věřících přicházejících ke kříži, který jim představuje anděl (Adorace sv. Kříže). V pravé části je vyobrazen libavský kostel. Na prostřední malbě je zobrazena skupina andělů (modlící se anděl, andělek s palmovou ratolestí, jiný se stvolem lilie a poslední s věnečkem). Na malbě v bohatě prolamovaném štukovém rámu, která je nejbližší věži, je výjev Zaslíbení vítězného císaře Konstantina Velikého. Císař na bílém koni je se svým vojskem veden andělem letícím nad jejich hlavami a ukazující na svatý Kříž komponovaný na pozadí vycházejícího slunce. Malbu doprovází text: „IN DIESEM ZEICHEN WIRST DU SIEGEN“ (Pod tímto znamením zvítězíš).

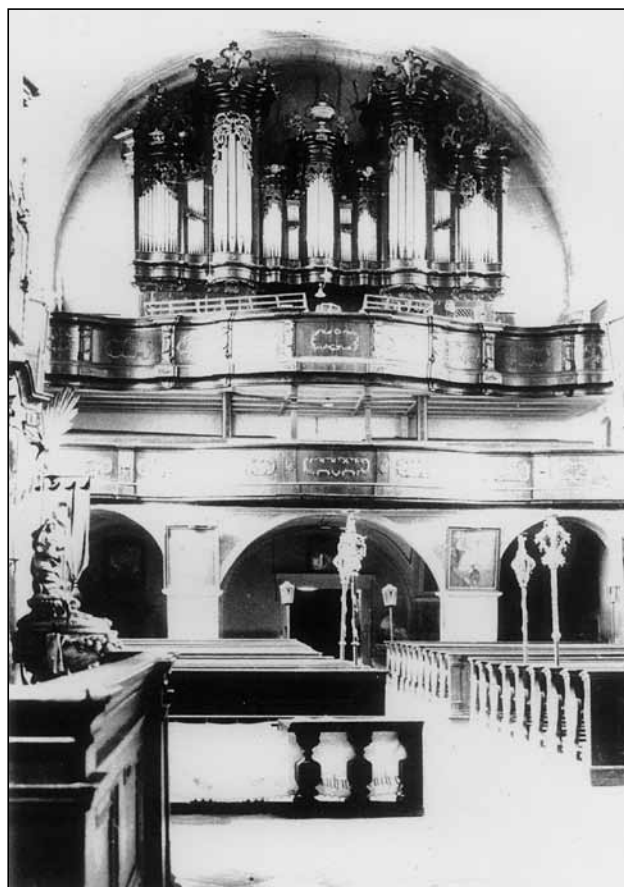
Vítězný oblouk pokrývá již oprýskaná malba s Nejsvětější Trojicí, obklopené zleva světci vedenými Pannou Marií a zprava sv. archandělem Michaelem a výjevem Posledního soudu, na které je opět ústředním motivem sv. Kříž. Pod malbou je nápis: „MENSCH, GEDENK DER EWICKEIT!“, tj. Človče, pamatuj na věčnost!

Fresky Nalezení sv. Kříže a Zaslíbení Konstantina Velikého, jejichž autora neznáme, restauroval malíř Josef Mitschke,⁴⁶⁾ ostatní snad namaloval.⁴⁷⁾

V **kryptě** libavského kostela, která je klenutá, byl pohřben jeden ze dvou prvních starovodských piaristů P. Joannes Leopoldus ab Omnibus Sanctis, SchP, řádový kněz, kazatel, vl. jm. Jan Jiří (Řehoř) Sartorius (Krejčí), narozený 14. září 1645 v Gurgfeldu v Korutanech. Zemřel ve věku 54 let ve Staré Vodě 14. dubna 1691. V době jeho úmrtí nebyla ještě dokončena krypta pod starovodským kostelem. Pak do ní bývali pohřbívání jednak zde

zemřelí kněží a snad i někdo z měšťanů, jak bývalo zvykem.

Stavební zajímavostí kostela je **kruchta** nesená dvěma zděnými hranolovými pilíři. Vcházelo se na ni temnými točitými schody. V půdorysu ji ukončoval segmentově vypjatý parapet, který byl v horní části pojat plastičtěji, ve spodní bylo jeho projmutí mělčí. Nebyl zdoben ani natřen. Dvě patra nad sebou byla určena pro sbor, hudebníky (níže) a mohutné varhany (výše) se dvěma klaviaturami a 21 mutacemi, pořízené farářem P. Johannem Mückenröderem.⁴⁸⁾ Nástroj byl rozdělen do dvou částí, levá obsahovala manuál s 10 mutacemi, pravá pozitiv a pedál a k nim šest a pět mutací. Hrací stůl byl uprostřed. Varhanní skříň byla ozdobena ornamenty. Píšťaly manuálu a pedálu byly viditelné, ale píšťaly pozitivu zůstaly skryty. V roce 1805 visel v zadu mezi oběma částmi varhanní skříně obraz s motivem Pax vobiscum v obyčejném černém rámu zdobeném nahoře a dole zlatými ornamenty, namalovaný v životní velikosti. Šlo o výjev, kdy se Ježíš po svém zmrtvýchvstání zjevil svým učedníkům. Pod obrazem byl vchod na druhý balkon. Při ruce byla skříň na ukládání not a hudebních nástrojů. V roce 1805 jsou evidovány čtyři housle, čtyři trubky, jeden pár kotlů, dva páry starých lesních rohů a jedna basa. K roku 1925 je v inventáři ještě zapsáno na dvacet hudebních nástrojů.

Dvojité kůr. 30. léta 20. století. Národní památkový ústav, ú. o. p. Olomouc, fotoarchiv.

Dveře na kruchtě byly dobře zabezpečeny. Na hoře bylo sedm obyčejných lavic, za které platili tkalcovští tovaryši 12 krejcarů ročně. Spodní, prostornější kůr se čtyřmi lavicemi byl určen pro muže, smrtí uvolněné místo se zakupovalo za 36 krejcarů. Schody na kůr se vyměňovaly v roce 1909, práce vykonaly firmy stavitelů Ferdinanda Bahnera a Augusta Wiltschnera z Města Libavé. Tehdy se také zřizovala **oratoř**. Kruchtě byla odstraněna, protože kostel byl armádou využíván jako sklad.

Varhany opravoval místní varhanář Franz Schwarz (1783 za honorář 10 zl.), další opravu varhan poškozených roku 1817 požárem⁴⁹⁾ provedl již v roce 1820 za honorář 300 zl. spolu se svými dvěma tovaryši Michal Oranský z Olomouce.⁵⁰⁾ Požár přečkala rozměrná varhanní skříň se zprohýbanou půdorysnou linií, zdobená prořezávaným vegetabilním dekorem, ve vrcholu pak andílky a uprostřed dekorativní vázou. Přesto již roku 1844 stavěl nové varhany pro libavský kostel Mořic Hanačik, varhanář ve Spálově. Varhany byly znovu poničeny požárem v roce 1862. O novějších varhanách nás informuje korespondenční lístek od moravsko-berounského varhanáře Richarda Madera z 24. května 1944, který nese toto sdělení: „Varhany z r. 1820, 1 manuál, 1 pedál, 8 registrů, traktura mechanická, autor neznámý“.⁵¹⁾ Tyto varhany byly snad naposledy opravovány ještě v letech 1928/1929.

Nejstarší dochovaný dokument uvádí k roku 1872 ředitelem kůru Höllnera, z kostelníků je uveden Johann Hoffmann (od roku 1863) nebo Alois Seidler (od roku 1867).⁵²⁾ Asi posledním kostelníkem ve Městě Libavé byl Jakub Grech (po roce 1945).

Kostel Povýšení sv. Kříže bývá otevřen při příležitosti cykloturistické akce Bílý kámen každoročně 1. května (v roce 2011 i 27. srpna) a pro skupiny zájemců po předchozí domluvě.

Varhanáři ve Městě Libavé

Jakub Frisa (Friesa), narodil se ve Městě Libavé 17. července 1812, vyučil se u Michala Oranského v Olomouci a působil pak ve Zlatých Horách.⁵³⁾

Franz Seidler, působil v Libavé ve druhé třetině devatenáctého století, kde také 22. října 1864 zemřel.⁵⁴⁾

Franz Schwarz, narodil se ve Městě Libavé 11. července 1739, je autorem návrhu varhan (1792) pro kostel Panny Marie Sněžné v nedaleké Luboměři pod Strážnou (kostel zničen). Opravoval varhany v rodném městě. Zemřel v Libavé 19. srpna 1793.⁵⁵⁾

Johann Georg Schwarz, bratr Franze Schwarze, narodil se ve Městě Libavé 8. června 1724, pracoval tam a také tam 6. června 1772 zemřel. Spolupracovníkem bratrů Schwarzů byl libavský stolař *Johann Jordan*, který zhotovoval varhanní skříň.⁵⁶⁾

Antonín Tandler, varhanář ve Městě Libavé na konci devatenáctého století.⁵⁷⁾

Zvonů⁵⁸⁾ bylo k roku 1771 uvedeno šest:

1. nejstarší a největší zvon z roku 1465 (9,5 centnýře),
2. zvon z roku 1505 (9 centnýřů), s nápisem: „Jesus, Maria, Joseph, Matheus, Marcus, Lucas“,
3. zvon zasvěcený Neposkvrněnému Početí P. Marie a sv. Floriána z roku 1767 (4 centnýře a 22 liber) a nápisem: „Dicata Virginiae abs quo labe Matris Patrocinio Wolfgang Straub Olomutii 1767“ (Věnován Panně Marii Neposkvrněné a do její ochrany, Wolfgang Straub, Olomouc 1767),
4. umíráček z roku 1767 zasvěcený sv. Janu Nepomuckému a sv. Floriánovi (opět tato dvojice světců!), Wolfgang Straub v Olomouci (36 liber),⁵⁹⁾
5. malý zvon sv. Jana a sv. Pavla, rok neznámý (2 centnýře a 26 liber),
6. sanktusový zvonek sv. Barbora, zvonilo se jím na mši sv., rok neznámý, snad Straub z roku 1767, nápis: „Honor Sanctae Barbarae 1767“ (Ke cti sv. Barbory 1767).

K roku 1805 jsou uvedeny tyto zvony:

1. zvon z roku 1505 (jako výše),
2. zvon z roku 1767 (jako výše),
3. sv. Jan Nepomucký a sv. Florián (jako výše),
4. sv. Barbora (umíráček!), nápis: „Ora pro nobis St. Barbara“ (Sv. Barboro, pros za nás),
5. sanktusový zvonek,
6. zvon zasvěcený sv. Kříži a sv. Janu Nepomuckému z roku 1793 (9 centnýřů 28 liber), Antonín Obletter.⁶⁰⁾ V reliéfu sv. Kříž a sv. Jan Nepomucký a nápis, ze kterého vyplývá, že zvon pořídil P. Ignatz Mückenröder, farář opavský, který pravděpodobně byl příbuzným libavského faráře P. Johanna Mückenrödera. Při požáru v roce 1817 se roztavily tři zvony.

Podstatně se lišil stav zvonů k roku 1915:

1. zvon z roku 1860, zasvěcený pravděpodobně Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, průměr 82 cm, 310 kg, rekvírován v roce 1914(?),
2. zvon z roku 1898, průměr 104 cm, 630 kg, rekvírován v roce 1914(?),
3. zvon sv. Florián z roku 1862, asi Leopold František Stanke,⁶¹⁾ průměr 66 cm, 176 kg, rekvírován asi v roce 1914, nebo zvon č. 4,
4. sv. Barbora, asi Leopold František Stanke, průměr 53 cm, 126 kilogramů,
5. malý zvon o průměru 38 cm a hmotnosti 29 kilogramů.⁶²⁾

K roku 1940 zůstaly:

1. ze starých zvonů jen zvon z roku 1862 (Leopold František Stanke),
2. zvon z roku 1897 (tón B), Vídeňské Nové Město,
3. zvon z roku 1898 (tón G), Vídeňské Nové Město, 548 kg,
4. zvon z roku 1922, Oktavián Winter, Broumov, 238 kg, průměr 77 cm,
5. zvon z roku 1922, Oktavián Winter, Broumov, 65 kg, průměr 47 cm. Oba poslední zvony světil olomoucký světící biskup ThDr. Josef Schinzel,⁶³⁾

6. největší zvon pořídila farnost v roce 1936, Rudolf Perner, 759kg, průměr 107cm, ladění g,

7. poslední zvon, 36kg, průměr 40cm a ladění C, 1936. Povolení od konzistoře ke svěcení posledních dvou zvonů přišlo 23. května 1936.

Další zvony se sundávaly na jaře roku 1942, jak vyplývá z potvrzení Josefa Kerna, tesařského mistra ze Staré Vody. Shromáždění občané stáli tehdy v půlkruhu kolem. „Když dělníci posouvali po trámech jeden ze zvonů na břidlicovou parapetní desku okna věže, deska se uvolnila a klouzavým letem se snášela k zemi. Dopadla poměrně daleko od věže a k zemi přitlačila jednoho z organizátorů akce.“ Šlo tehdy o čtyři zvony (65cm, 170kg; 77cm, 250kg; 48 či 40cm, 65kg; 107cm, 770kg).⁶⁴⁾

Při válečných rekvizicích nefiguroval v seznamech starý zvon z roku 1505. Připusťme, že byl uchráněn od odevzdání a že zvon z téhož roku a s nápisovým vlysem, zavěšený v době po roce 1945 v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Branticích, je zvon z Města Libavé. Nasvědčuje tomu i korespondence mezi konzistory a brantickým farářem.⁶⁵⁾ Ten se hlásil o zvon, ale byl odmítnut, jelikož konzistoř k 15. říjnu 1947 neměla žádný volný zvon k dispozici a odkázala ho na farní úřad v Krnově. Pravděpodobně se k žádosti později vrátila a zvon z Města Libavé převedla.

Elektrifikace kostela byla dokončena v roce 1922, práci provedla firma Dreiseitel ze Šternberka.

Nedávná minulost

Jakmile se začalo proslýchat, že na území Libavska vznikne vojenský tábor, začal přesun církevního majetku do vnitrozemí. Kostel ve Městě Libavé však byl vybrán pro to, aby i nadále sloužil svému účelu (bohoslužbám!) v rámci armády, proto se s odvozem inventáře nepočítalo. K 30. prosinci 1947 byla v již vysídleném území situace týkající se movitého zařízení kostelů a kaplí následující: „Do dnešního dne jsou odstěhovány všechny movité předměty kromě těchto: Město Libavá – všechno zařízení kostela“.⁶⁶⁾ Nakonec byl 27. června 1949 sestaven i soupis církevního majetku pocházejícího z Města Libavé.⁶⁷⁾ Z movitého majetku byla uvedena rovněž hotovost ve výši 14.817,45 Kčs. K tomu P. J. Nakládal vypověděl, že je nutné z této položky zaplatit požární a odpovědnostní pojištění a pojištění proti vloupání. Na vázaných vkladech bylo 4.869,33 RM a 274.813,- Kčs, volné vklady a cenné papíry žádné.

Zapsáno bylo 27 kusů obrazů, tj. 14 obrazů Křížové cesty „žádné zvláštní ceny“ a 13 obrazů (olejomaleb) „osob, které působili na zdejší faře“ (již výše byla o některých obrazech zmínka). V seznamu jsou dále bez další specifikace či popisu uvedeny čtyři sádrové sochy a dvě sochy dřevěné, z nichž uměleckou cenu mají jen sochy dřevěné, tj. sv. Florian a sv. Jan Nepomucký a křtitelna(!).

Čtyři sochy různých světců byly ještě v odborné pozlacovačské dílně Mitzke (tj. Mitschke, viz výše) v Hlucholazích, kde byly restaurovány. Farní úřad již žádal o přidělení deviz na zaplacení a povolení k převezení soch.

V soupisu majetku dále figuruje stříbrná pozlacená monstrance, mírně pozlacené ciborium, tři stříbrné pozlacené kalichy, dva dřevěné kalichy zdobené stříbrem, stříbrná nádobka na sv. oleje, dvě stříbrné pozlacené patény, šest větších měděných svícňů, osm menších měděných svícňů, tři měděné kříže. Varhany označené jako „starý nástroj“, který nutně potřebuje opravit, měl cenu asi 40 tisíc korun. Cena dvou zvonů byla asi 7.000,-, knihovny a sbírky farní úřad údajně neměl. Z ostatních cenných předmětů jsou uvedena bohoslužebná roucha v počtu 15 souprav v přibližné ceně asi 80.000,- Kčs, dále čtyři koberce v hodnotě 5.000,- Kčs (gobelíny žádné). Pod položkou lustry je uvedeno, že jde o běžná osvětlovací tělesa. Dále bylo zapsáno sedm kredenčních skříní, sloužících pro uschovávání církevních věcí, matrik a bohoslužebných rouch, 26 kostelních lavic (nezapsáno dvakrát osm lavic stávajících blíže k presbytáři) a dvě zpovědnice. Na konci se uvádí, že ostatní nábytek, který patří farnímu úřadu, je téměř bez hodnoty.

Farní úřad také nevlastnil žádný dopravní prostředek a žádný živý inventář.

Z nemovitého majetku patřilo církvi 8 ha 63 a 57 m² luk, rolí 30 ha 50 a 61 m², lesů 1 ha 76 a 41 m a zahrada 19 arů. Vydáním zákona o vojenských újezdech přešel tento majetek do majetku vojenské správy s výjimkou 8 ha, které leží na katastru obce Heroltovice (tj. tehdy mimo vojenský prostor). Obec Heroltovice jako uživatel pozemků nájem samozřejmě neplatila.

Z nemovitostí byl samozřejmě přiznán kostel, budova fary a hřbitov. Dalšími body soupisu se nebudeme zabývat. Na závěr bylo konstatováno, že „vzhledem k tomu, že farnost se nalézá v prostoru vojenského újezdu, jsou zde poměry jak po stránce hospodářské tak i finanční odlišné od poměrů v normálních farnostech“. Zápis byl vyhotoven v přítomnosti předsedy správní komise ve Městě Libavé ppor. Vojtěcha Bolfa(!), člena MAV-NF Františka Přecechtěla, poštovního zaměstnance, zástupce vojenského útvaru 5304⁶⁸⁾ špkt. Jaroslava Gažara. P. J. Nakládal zápis nepodepsal, jelikož podle církevních předpisů neměl k podobnému jednání příslušné kompetence. Podle záznamu v knize pošty olomoucké konzistoře jí byl soupis také postoupen. Ještě 23. srpna 1949 do přehledu majetku církví, který si vyžádal JNV v Olomouci, zapsal P. J. Nakládal: „Pozemky zabrala voj. správa ke svým účelům. – Budovy a zařízení kostela nelze odhadnout pro nedostatek odborníků“.

Po roce 1945 se začala obnovovat Katolická akce jako čistě katolická iniciativa, která se postupně začala měnit v „obrodné hnutí katolíků z řad

pokrokových kněží a laiků“, které ale řídila komunistická strana. Arcibiskupové a biskupové prohlásili na své poradě 15. června 1949 novou Katolickou akci za hnutí rozkolné a následně i Svatý Stolec 20. června 1949 vydal dekret, kterým se tato zavrhuje a odsuzuje a odpadlíci budou nebo již exkomunikováni. Věrní a vytrvalí kněží byli v dalším období zbavování státního souhlasu, posílání do výroby, do PTP či věznění.

Nové praktiky přicházely i do Města Libavé. Místní akční výbor národní fronty měl 25. května 1949 jednat o „oběžníku“ (tj. o pastýřském listu) olomouckého arcibiskupa Karla Matochy O poměru církve ke státu. Bylo ale zjištěno, že do Libavé nedošel. Zato vzápětí došel přípis krajského AV NF, zvoucí občany na velkou pouť na Svatý Kopeček (2. října 1949). Zapisovatel měl zajistit, aby se zájemci hlásili na místní správní komisi, což bylo zbytečné, neboť se žádný zájemce nevyskytl. Akční výbor byl pověřen jiným úkolem, a to ustavením farního výboru. Za vhodnou osobu na předsedu byl považován Metoděj Kouřil, polesný v Dřemovicích. Ten „tento zodpovědný úkol“ přijal, členy výboru se stali paní Cigánková a Miroslav Štencl. Ten se také zúčastnil 25. února 1950 okresní konference v Olomouci a o jejím průběhu pak podal zprávu, ke které se připojil štábní kapitán Dr. Bedřich Vilím, nový správce vojenského újezdu Libavá, který referoval „ohledně změn farnosti a úpravy fary v Domašově, přičemž ihned upozornil a vyložil členům AV, aby eventuální změny nebyly vykládány jako zásahy proti církvi“. Dr. B. Vilím byl ve funkci již od 1. března 1950, tj. v době, kdy ještě vojenský újezd nebyl formálně ustaven.

Libavský duchovní správce P. J. Nakládal byl 20. března 1950 předvolán na místní správní komisi, kde potvrdil, že v rámci vojenského újezdu jako administrátor spravuje pouze Město Libavou a navíc jako provisor domašovské farnosti spravuje Domašov nad Bystřicí, Norberčany, Trhavice, Heroltovice a Bělou (poslední dvě obce zatím nebyly přiřazeny k vojenskému újezdu). Bylo mu sděleno, že po stránce komunikační a správní by tedy bylo lepší, aby přesídlil do Domašova, kde by byla nákladem armády provedena oprava tamní farní budovy (úhrada nákladů od církevních úřadů se předpokládala). Do Libavé měl zajíždět k bohoslužebným úkonům a školnímu vyučování, armáda slíbila zajistit pro tyto potřeby místnosti buď na faře, nebo na jiném vhodném místě (!). „Vojenská správa by tak získala farní budovu v Městě Libavé, jež se stejně stává zřízením újezdu jejím vlastnictvím“. (!) S movitým majetkem to bylo jinak, jak vyplývá i ze sdělení ministerstva národní obrany z 16. června 1950: „... movité zařízení kostelů v prostoru voj. újezdu se nestane ani zestátněním podle § 8 odst. 1 a 2 zák. čís. 169/49 Sb. vlastnictvím vojenské správy a proto s těmito předměty možno disponovat jedině se souhlasem KNV (církevní referát)

v Olomouci. To se týká zejména varhan, obrazů, soch atd.“⁶⁹⁾

Na újezdním úřadu byly po léta uchovávány archiválie vztahující se k obci i církvi, teprve až 25. července 1950 je od zástupců vojenského újezdu Město Libavá převzala dr. Šárka Brettschneiderová, další materiály se do olomouckého archivu dostávaly postupně v letech 1951 a 1960.⁷⁰⁾

Ze zprávy olomouckého krajského církevního tajemníka Ladislava Horáka ze dne 25. dubna 1951 víme, že ve Městě Libavé byl v té době: „Kostel zachovalý, plně vybavený. Dosud se v něm konají každou neděli bohoslužby. Město je sídlem újezdu a bydlí zde i civilní občané. Z těchto důvodů nepožaduje újezdní správce za nutné v předepsaném termínu vybavení kostela převézt. Především je nutno zrušit farnost libavskou, aby pak mohlo být naloženo(!) dále s kostelem“.⁷¹⁾ Náboženství se prokazatelně vyučovalo ještě v září 1947.⁷²⁾

Teprve 21. května 1951 sdělil ve věci farností ve vojenském újezdu církevní tajemník Horák arcibiskupské konsistoři v Olomouci následující: „Zřízením vojenského újezdu byly převážně všechny ř.k. farnosti ležící v této oblasti v r. 1946 zrušeny. Do dnešního dne však trvá farnost Město Libavá. Vzhledem k tomu, že vojenská správa není dále ochotna vydávat povolení občanům přířazených obcí ke vstupu do Města Libavy(!), žádám, aby farnost M. Libavá byla s okamžitou platností zrušena a přířazené obce byly přiřazeny k nejbližším stávajícím farním úřadům. O tamním opatření podejte sem zprávu“. Ještě 1. června informoval Horák Dr. Hradeckou z Náboženského fondu o tom, že „kostel ve Městě Libavé nemůže být dosud deportován(!), poněvadž arcibiskupská konsistoř nezrušila dosud uvedenou farnost, ač již o to byla námi požádána. Kostel je dosud přístupný farníkům ze tří přířazených obcí, ležících mimo újezd“.⁷³⁾

V celém vojenském prostoru se v roce 1952, kdy bylo velké vojenské cvičení, uklízelo to, co se tam navezlo. Tehdy nařídil brigádní generál František Bureš téměř generální úklid a tehdy byly např. kosti aj. zbytky převezeny do břidlicového lomu za kostelem Povýšení sv. Kříže. Dnes je lom zabrán do vojenského autoparku.⁷⁴⁾

Farnost byla zrušena a libavský kostel byl přidělen do správy vojenského útvaru 8129 Město Libavá, který ho dlouhodobě užíval jako sklad. Kdy a kam byl přesunut církevní majetek, není známo...⁷⁵⁾ Jisté je, že když podruhé přišla Sovětská armáda, již nebylo, stejně jako v případě kostela ve Staré Vodě, co ničit!

Jistá změna nastala 29. října 1992, kdy olomoucký arcibiskup Jan Graubner s platností od 1. listopadu pověřil P. Oldřicha Mášu, faráře v Moravském Berouně, prozatímním duchovním vedením v obvodu někdejší farnosti Město Libavá a poutního kostela sv. Jakuba Staršího a sv. Anny a povinnostmi ex kurendo administrátora.

V roce 1997 měl kostel dokonce propadlý krov, roku 2001 byla ministerstvem obrany zamítnuta oprava střechy libavského kostela. Finanční prostředky sice byly uvolněny, ale byly použity na jiné účely. Někteří vysocí představitelé naší armády dokonce usilovali o zbourání celého kostela, jiní zase chtěli nechat zbourat alespoň loď kostela a věž ponechat. Tento způsob by nakonec dopadl stejně, věž sama by nevydržela, a tudíž by musela být také odstraněna. V srpnu roku 2001 podepsalo více jak sto občanů petici, iniciovanou Jindřichem Machalou, autorem úspěšné publikace Kronika Libavska, na záchranu kostela, adresovanou tehdejšímu ministru obrany Jaroslavu Tvrdíkovi. Ministr obrany Jaroslav Tvrdík při své návštěvě Libavé počátkem roku 2002 potřebnou finanční částku přislíbil. Finanční prostředky byly jeho rozkazem uvolněny 7. června 2002 (na opravu střechy byla poskytnuta částka 3 mil. korun.). Bohužel také přípravné práce probíhaly neochotně a oprava byla zahájena až 1. října. Před zahájením prací byl proveden průzkum statického zajištění a stavebně technický průzkum a na základě zjištění byl vypracován návrh na sanaci krovů a střech. Začalo se stržením trámové konstrukce střechy. Doba již nebyla vhodná pro další práce, přesto se stačila smontovat nová střešní

konstrukce. Střecha byla ale provizorně pokryta jen lepenkou, do kostela zatékalo tak, že v nižších částech klenby stálo až metr vody. Ta nakonec prosákla zdívkou, ale následkem vlhka opadala omítka na stropě kostelní lodi, a to i s částí maleb. Oprava střechy byla dokončena až v červenci následujícího roku zároveň s napojením nového bleskosvodu. Práce prováděla firma IDOP Olomouc, náklady činily 2,8 mil. Kč.

V roce 2004 dostal libavský kostel do správy Újezdni úřad vojenského újezdu Libavá. Až dosud byl mezi kostel a nádvoří patřící posádce vysoký drátěný plot. Po dlouhých letech byl kostel 29. června 2005 otevřen veřejnosti. V tomtéž roce byla zbourána silně narušená nepůvodní zákristie, opraveno zdivo schodiště do věže a boční vchod.⁷⁹⁾ Dalších 100 tisíc korun bylo na opravu kostela vynaloženo v roce 2005, tyto finanční prostředky přidělila Vojenská ubytovací a stavební správa Olomouc (VUSS Olomouc). Při příležitosti setkání příslušníků PTP v červnu 2007 navštívil libavský kostel olomoucký arcibiskup Jan Graubner.

Vojenský útvar sídlící na Libavé (nyní s novým názvem Vojenské zařízení Libavá) má od začátku roku 2008 nový znak, ve kterém je paradoxně zakomponována věž libavského kostela. Paradoxně

Farní budova, 30. léta 20. století. Arcibiskupství olomoucké, archiv.

proto, že libavský kostel měl být na návrh právě tohoto vojenského útvaru demolován. Že se to nestalo, o to se zasloužili občané Města Libavé.⁷⁷⁾

Brána do areálu fary, stav v roce 2007. Foto J. Krejčová.

Fara

Poprvé je zmíněna k roku 1528. Její budova z roku 1627 byla přestavěna po požáru v roce 1817, v roce 1820 měla sedm světnic (radnice méně, jen pět) a tudíž byla s výjimkou kostela nejrozsáhlejší budovou ve městě. Její střechu nechal v roce 1833 břidlicí pokrýt arcibiskup Maria Ferdinand Chotek. Roku 1862 fara vyhořela od blesku a musela být znovu postavena. Snad poslední opravy se prováděly v roce 1937. Nejméně do roku 1949 byla po ní nazvána ulice, tj. Farní. Budova měla č. p. 22. Před rokem 1910 byl vedlejší pozemek, na kterém stávala do roku 1817 stará škola, odkoupen církví a na této parcele byl zřízen farní ovocný sad.

Fara byla postavena na půdorysu 20 x 14 metrů, strop místností prvního poschodí byl ve výšce 9,5 metru. Z kratší strany byla v patře tři okna, z delší sedm. V přízemí měla v roce 1937 deset místností, WC bylo v přístavku. Tak rozlehlá budova byla zcela jistě vybavena kvalitním nábytkem a doplňky. Víme, že předsíni byla zavěšena portrétní galerie olomouckých biskupů (a zároveň patronů kostela) Hamiltona, Theodora Colloreda, Troyera, ale i portrétní obraz P. Franze Tepperweina a diplom čestného občanství P. Eduarda Fischera,⁷⁸⁾ o dalším zařízení není více známo.

V roce 1925 bylo u fary velké hospodářství, do dvora zaplněného kolnami, chlívkami, stájem, se vjíždělo 7,5 metru širokým vjezdem, vpravo pak byla ještě hospodářská budova o délce šesti metrů. Na délku měřil celý dvůr 60 metrů. Z ulice byla po celé délce budovy úhledná, šest metrů široká předzahrádka. Průčelí budovy fary působilo velmi impozantně. K faře patřila pole, louky, les a zahrady. Farní pozemky byly roztroušeny i po katastrech některých filiálních obcí, tj. v Heroltovicích, Norberčanech, Smilově, Staré Vodě a Vojnovicích, obhospodařovali je pachtýři.

Poslední zásadní oprava areálu fary se provedla v roce 1937, tehdy se realizovaly omítky, fasáda, provedla se vnitřní rekonstrukce fary i přístavek, střecha, k tomu též oprava schodů na kůr a zřízení oratoře, to vše celkem přišlo na 38.270,- korun. Uchovány jsou nabídkové rozpočty od různých stavebních firem z Města Libavé i z blízkého okolí.⁷⁹⁾ Před opravou, tj. 22. prosince 1936 došlo ke směně pozemků ležících severovýchodně od kostela mezi farou a jejím sousedem Franzem Morbitzerem z č. 21.⁸⁰⁾

Od budovy fary směřovaly ke kostelu kamenné schody, nad nimi po pravé straně, ale již při zdi kostela, stával kamenný kříž pořízený v roce 1848.

Ještě nyní je budova bývalé fary obehnána (ze dvou stran?) bíle omítnutou zdí (kamennou?). Vstup tvoří dva převýšené zděné sloupky se stanovými střechami a překladem, na kterém je dosud nápis 1937, tj. rok poslední opravy v době fungování farnosti; kupodivu se zachovala kovová branka, která byla zjednodušena odstraněním její horní části.

Protože se v únoru 1947 do far ve Smilově a Velké Střelné dostali zloději, nařídila konzistoř přenést cenné věci na faru do Města Libavé.⁸¹⁾

Budova farního úřadu dnes, stav v roce 2011. Foto J. Krejčová.

Farní archiv

Libavské farní matriky byly vedeny od roku 1659, pamětní kniha od roku 1835. Při vyklízení kostelů došlo v únoru 1947 k uschování matrik z Čermné na Moravě, Rudoltovic a ze Staré Vody na farním úřadu ve Městě Libavé a postupně tam byly dodávány ještě další písemnosti.⁸²⁾ Celý libavský archiv byl na začátku padesátých let minulého století přemístěn z libavského farního úřadu na faru do Domašova nad Bystricí. Tamní budova však byla určena k obývání a archiv se musel přestěhovat do Jívové, odkud byly písemnosti až v roce 1961 převezeny do Okresního archivu v Olomouci.⁸³⁾ Ve fondu Archiv fary Město Libavá je uložen písemný materiál z období 1661–1951. Bohužel se nezachoval v úplnosti. Další písemnosti byly nalezeny v kostele sv. Anny v Domašově nad Bystricí,

část nálezu, jak již bylo několikrát v popisech jiných farností na Libavsku uvedeno, nebyla státu odezdána a nachází se v soukromých rukách.

Hřbitov

O městských hradbách nemáme zprávy, ale kostel byl opevněn ještě v roce 1805.⁸⁴⁾ Obklopovala ho silná zeď, dovnitř se vcházelo dvěma vstupy chráněnými dřevěnými dvojitými vraty. Ke kostelu se šlo kameny vykládanou cestičkou. Prostor kolem kostela byl určen k pohřbívání. Zídka kolem starého hřbitova, tj. opevnění kostela, se opravovala kolem roku 1770 a znovu v roce 1800. U hřbitovní zdi byla dřevěná kůlna na ukládání nářadí. U hlavního vchodu na starý hřbitov je k roku 1805 zmíněn dřevěný kříž s Kristem namalovaným na plechu. Tento starý hřbitov obklopující kostel přestal být užíván k pohřbívání v roce 1834.

Na novém hřbitově dlouho chyběla část vyhrazená pro oddíl určený pro pohřbívání mrtvě narozených dětí a také sebevrahů a jinověrců, zřízená až po srpnu 1935.⁸⁵⁾ Do společného hrobu vedle márnice byli pochováni němečtí vojáci, kteří padli při osvobozovacích bojích počátkem května 1945. Ti němečtí vojáci, kteří bránili budovu kapitulních lesů v Dřemovicích, byli pravděpodobně pohřbeni jednak v okopu a jednak v místě dnešních Smrčín, asi čtrnáct padlých ruských vojáků bylo zase pohřbeno u kostela.⁸⁶⁾ Některé náhrobní kameny byly zcizeny a jiné byly použity na různých místech vojenského újezdu pro zpevnění terénu v mokřadech. V době okupace Sovětskou armádou si sovětsí vojáci na pozemku nového hřbitova vybudovali tělocvičnu.

Zde býval hřbitov, stav v roce 2011. Foto J. Krejčová.

Kříže,⁸⁷⁾ sochy, památník padlým v první světové válce, památník příslušníkům PTP

1. Kamenný kříž z roku 1848 stával vně závěru presbytáře farního kostela, tj. za hlavním vchodem na starý hřbitov.⁸⁸⁾ Vysoký kříž s tělem Krista stál na rovněž vysokém hranolovém soklu a podstavci ukončeném výrazně profilovanou římsou. Tento

kamenný kříž pravděpodobně nahradil dřevěný kříž s korpusem Krista namalovaným na plechu, zmíněný k roku 1805.

2. Na západní straně libavského náměstí se tyčil vysoký kamenný obecní nadační kříž (Libavskými zvaný Busskreuz – kříž pokání), pořízený a posvěcený farářem P. Franzem Tepperweinem roku 1761. Jemu po levé straně stála socha sv. Jana Nepomuckého (1727), po levé straně socha sv. Floriána.⁸⁹⁾ Kříž i sochy, zhotovené z maletínského pískovce, byly v posledních letech existence obklopeny skupinou stromů. Jejich podstavce byly opatřeny latinskými nápisy. Zde se zastavovala procesí směřující do Staré Vody ve směru od Velkého Újezdu a Domašova nad Bystřicí. Každoročně 25. dubna na svátek sv. Marka přicházelo na toto místo děkovné procesí, v předvečer prvního května (tj. svátku sv. apoštolů Filipa a Jakuba, ale především německé světice sv. Walburgy, ochránkyne proti hladomoru) městské záslibné procesí, 4. května na svátek sv. Floriána (tento den byl zároveň připomenutím Pozdvižení sv. Kříže) a na svátek sv. Jana Nepomuckého 16. května zase děkovná procesí.

Kříž vypadal následovně: na kamenném stupni osazen nízký sokl hranolového podstavce, na něm druhý vyšší podstavec s volutovými křídly ukončený širokou římsou. Ve vrcholu kamenný jetelový kříž s volutovou základnou a mohutným korpusem Krista. Z čelní strany byla pod římsou osazena kovová lampička, stejná jako u obou kolem stojících soch. Prostranství kolem bylo v posledních letech existence ohrazeno drátěným plotem.

3. Socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1727, pořítila ji obec, v roce 1773 ji posvětil farář P. Franz Tepperwein. Na dvou kamenných stupních stál nízký sokl s užším vysokým podstavcem ukončeným jednoduchou římsou, na něm barokní socha světce. O plastické výzdobě podstavce nic nevíme. Při čelním pohledu na kříž byla socha sv. Jana Nepomuckého níže (vlevo), kříž stál uprostřed, vpravo stála socha sv. Floriána.

4. Socha sv. Floriána. Fakulta vydaná k posvěcení sochy provedené P. Tepperweinem je datována 28. srpna 1769. Na hranolový sokl dosedal podstavec dole na bocích volutově rozšířený a nahoře ukončený přesahující profilovanou římsou. Vlastní socha stála nad římsou na dvou nízkých soklech, celý objekt byl menší než sv. Jan Nepomucký.

5. Kamenný hřbitovní kříž z roku 1895,⁹⁰⁾ posvěcený farářem P. Adolfem Koutným 15. září 1895.

6. Kamenný nadační kříž s korpusem Ukřižovaného Krista z roku 1846, založený Josefem Schleiderem, posvěcený P. Johannem Hobeckem 13. prosince 1846. Na jeho údržbu bylo složeno 20 fl. kapitálu. Návrh kříže se zachoval: na dvou kamenných stupních sokl s rokem 1846 a podstavec s reliéfem Piety a římsou, nad níž se zvedal vysoký kříž s korpusem Krista.⁹¹⁾

Kříž a sochy na náměstí, 20. léta 20. století. Fotoarchiv J. Machaly.

7. *Kamenný nadační kříž* z roku 1851 při komunikaci do Staré Vody. Založil ho Victorin Jordan, posvětil ho 28. září 1851 libavský farář P. Johann Hobeck. Kříž je osazen na dvoudílném hranolovém podstavci, který je v dolní části členěn půlkruhově ukončenou nikou, s dvojicí kanelovaných pilastrů po stranách. Nad štítkem, který vytváří předělová římsa, se podstavec zužuje. V čele nese symboly eucharistie. Kamenická práce je datována rokem 1850, celý nápis zní: „Gestiftet fon(!) Viktoria Jordan 1850“ (Založeno Viktorií Jordanovou 1850). U Jordanova kříže se rovněž zastavovala procesí jdoucí do Staré Vody. V roce 1992 nechal korpus Krista opravit tehdejší přednosta ÚÚVÚ Libavá pplk. Ing. Milan Valovič.

8. *Kamenný (mramorový) nadační kříž* založený Josefem Schwarzem z č. p. 40, posvěcen P. Adolfem Koutným 3. října 1897. K tomuto kříži by se mohlo vztahovat povolení ke svěcení z 9. září 1931, pokud se ovšem kříž nacházel na Předměstí.

9. *Mramorový kříž* Josefa Schwarze z č. p. 60 stojící směrem na Starou Vodu, posvěcený děkanem P. Karlem Kolsdorfem 20. září 1931.

10. P. A. Koutný světil 20. října 1895 na základě fakulty udělené 25. září 1895 *kapličku* zřízenou Johannem Mimlerem (viz dále i kříž). V povolení stojí: „Subenter licentiam ad sacellum bene dicendum domus addentes exaedificatori esse dicendum ut sit pius B. M. V. culte“ (Svolení k posvěcení kaple ochotně udělujeme a zřizovateli připomínáme, aby byl zbožným ctitelem Panny Marie). Bohužel nevíme, kde kaplička stála.

11. *Obecní dřevěný kříž* při cestě do Trhavic z roku 1858, byl posvěcen 25. dubna 1858 farářem P. Eduardem Fischerem. Snad je to ten, který je vyznačen na mapě vydané Vojenským zeměpisným ústavem v Praze roku 1931 v měřítku 1 : 75 000. Kříž stál asi v polovině vzdálenosti, a to ve směru do Trhavic po její pravé straně asi na terénním zlomu. Podnes zhruba na tomto místě stojí statná lípa.

12. *Dřevěný kříž* ve směru na Olejovice zřízený roku 1837 Florianem Polzerem z č. p. 7, posvěcen 12. září 1858 farářem P. Eduardem Fischerem.

13. *Dřevěný kříž* ve směru na Domašov, založený Franzem Seidlerem z č. p. 13, posvěcený farářem P. Johannem Hobeckem 12. září 1841. V Bärner Ländchen 1974, 152 se uvádí v trati Materle kříž z roku 1741, nový kříž z roku 1841 mohl být postaven na stejném místě ke stému výročí původního kříže.

14. *Dřevěný nadační kříž* stávající při č. p. 17 (nájemní dům) byl posvěcen farářem P. Eduardem Fischerem 3. října 1858.

15. *Dřevěný kříž* stojící ve směru na Vojnovice, založený Viktorií Haubitzerovou, posvětil farář P. Eduard Fischer 21. září 1862. Opraven roku 1933. Snad jde o kříž, vyznačený na uvedené mapě z roku 1931, který stál pod Libavským kopcem po levé straně polní cesty ve směru na Vojnovice. Za zatáčkou směřuje silnice přímo na východ. Tam někde stála dosud nezjištěná *socha* a po pár metrech další *kříž*.

16. *Dřevěný nadační kříž* Johanna Haidy z č. p. 78 postavený při polní cestě ve směru na Keprtovice, posvěcený farářem P. Eduardem Fischerem 21. září 1862, opravován roku 1916. Ještě v roce 1995 kříž stál, potom zanikl při úpravě okolí cesty. Do nového dřevěného kříže byl zasazen hřeb ze starého kříže, který stával v Dřemovicích a patřil k tamní rychtě. Tento nový kříž byl postaven v roce 2010 z iniciativy již zmíněného Jindřicha Machaly a požehnán P. Vladimírem Zifferem, farářem moravsko-berounským, 1. května 2010.

17. *Dřevěný kříž* ve směru na Vojnovice, zřízený roku 1862 Victorinem Morbitzerem(?) a požehnán farářem P. Eduardem Fischerem 21. září 1862. Opravován roku 1933.

18. *Dřevěný kříž* při cestě do Heroltovic, zřízený Johannem Walterem z č. p. 193, požehnán farářem P. Eduardem Fischerem 31. května 1863.

19. *Dřevěný nadační kříž* Johanna Jahna z č. p. 94 postavený po pravé straně okresní komunikace ve směru na Olejovice, požehnán farářem P. Eduardem Fischerem 12. října 1873, je vyznačen na mapě z roku 1931.

20. *Obecní dřevěný kříž* při okresní komunikaci do Staré Vody z roku 1873, požehnán farářem P. Eduardem Fischerem 1. listopadu 1873. V roce 1920 byl opraven. Může jít o kříž vyznačený na mapě z roku 1931, stojící přibližně v polovině cesty ve směru z Libavé po levé straně.

21. *Dřevěný nadační kříž* ve směru na Smilov, založen Franzem Polzerem z č. p. 106, požehnán farářem P. Eduardem Fischerem 14. září 1879, opravován v roce 1933. Tehdy byl také znovu posvěcen, jak dokazuje potvrzení vystavené P. K. Kolsdorfem dne 8. listopadu 1933.

22. *Nadační dřevěný kříž* u Bartelsdorfu (zaniklá samota) směrem na Vojnovice, založen již zmíněným Johannem Walterem z č. p. 193, požehnán farářem P. Eduardem Fischerem (o fakultu

k požehnání žádáno 17. srpna 1879), k roku 1916 poznámka o opravě.

23. *Dřevěný nadační kříž* Antona Bayera, požehnaný farářem P. Eduardem Fischerem 16. září 1883.

24. *Dřevěný kříž* při cestě do Moravského Běrouna z roku 1893, zřízený Johannem Mimlerem(?) starším a posvěcený P. Adolfem Koutným 20. října 1895.

25. *Dřevěný kříž* v Dřemovicích zřízený Johannem Dörrichem byl požehnaný 15. srpna 1897 P. Adolfem Koutným.⁹²⁾

26. V Dřemovicích je zároveň uváděn *dřevěný kříž* Josefa Schwarze, požehnaný rovněž P. A. Koutným 3. října 1897.

27. *Dřevěný kříž* při cestě(?) do Heroltovic u č. p. 17 (nájemní obecní objekt), původ a rok neznámý. Snad ho nahradil kříž uvedený pod č. 10.

28. *Dřevěný kříž* při cestě do Staré Vody u bývalého Geiersova stavení, datum a původ neznámý. Kříž zřídil Ferdinand Kretschmer, požehnaný byl 31. srpna 1919.

29. Jiný *dřevěný kříž* postavený ve směru na Starou Vodu poblíž Geiersova gruntu Johannem Czapkou z č. p. 180, tj. z domu, kde se 24. února 1792 narodil Ignaz Freiherr Czapka von Winstetten, starosta Vídně. Datum zřízení neznámé.

30. Další *dřevěný kříž* s obrazem Krista („cum imagine Salvatoris“) byl požehnaný 18. června 1826 farářem P. Johannem Hobeckem. Zřizovatel a místo není známo.

31. *Dřevěný kříž* byl požehnaný 16. září 1928 na Křížovém náměstí, jak konzistoři poté potvrdil P. Petr Křivák.

32. *Dřevěný kříž* při č. p. 197, původ a rok neznámý. Pravděpodobně může jít o kříž pořízený Johannem a Philomenou Jahnovými z č. 117(!), který stál u špitálu. Posvěcen byl 25. července 1920 P. K. Kolsdorfem. O fakultu k požehnání dřevěného kříže u špitálu žádal farní úřad též 15. října 1873.

33. *Dřevěný kříž* ve směru na Keprtovice, původ a rok nejsou známy.

34. *Dřevěný kříž* směr Keprtovice, Vojnovice, obecní, datum pořízení neznámé, neznámý zřizovatel.

35. Jiný *dřevěný kříž*, původ, rok zřízení a místo, kde stál, nejsou známy.

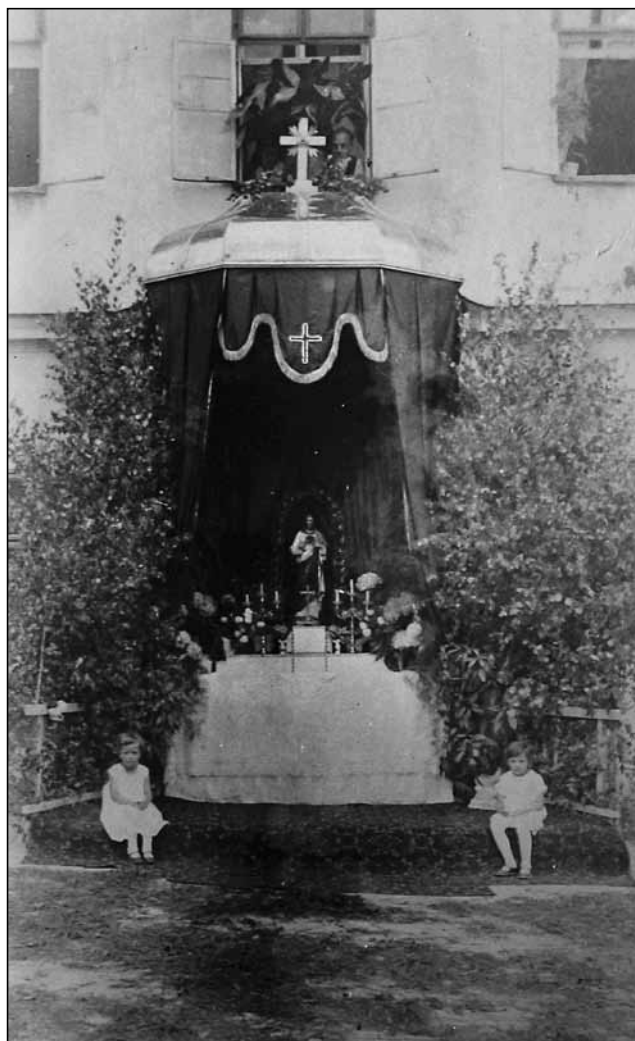
36. V seznamu, ze kterého jsme čerpali, není uveden *dřevěný kříž* patřící k dřemovické dědičné rychtě č. p. 12, který nechal Franz Partsch zřídit v roce 1930 z modřínového dřeva. Jeho zbytek zůstal na místě až do roku 2009. Podle jeho vzoru byl rovněž díky Jindřichu Machalovi pořízen nový kříž, jehož součástí je jeden ze dvou zachovaných hřebů. Požehnaný byl zároveň s Haidovým křížem 1. května 2010 P. Vladimírem Zifferem.

37. *Pomník padlým v první světové válce*. Tehdy padlo 99 osob. Tento památník se stal také místem připomínky libavských občanů zahynulých

během druhé světové války či při osvobozovacích bojích.⁹³⁾ Zřízen byl v levém rohu starého hřbitova za presbytářem a požehnaný v roce 1922. Podstavec vysokého monumentu z bílého kamene, postaveného na malém umělém kopečku, nesl komolý jehlan s koulí po každé straně. Završen byl osmihranem s uvnitř zakomponovaným německým křížem. Podstavec nesl nápisovou desku se jmény padlých, a to pravděpodobně nejen z čelní strany, jehlan text: „FÜR / VOLK / UND / HEIMAT / 1914 – 1918“, tj. Za lid a domov 1914 – 1918. Památník byl velmi podobný památníku v Barnově, určitě oba pocházely z jedné kamenické firmy. Barnovský se lišil tím, že navíc měl rytou kresbu pod horním nápisem, dále tím, že v patě jehlanu neměl kamenné koule a samozřejmě seznamem jmen.

38. *Památník příslušníkům PTP* byl odhalen 6. června 2002 při již tradičním setkání příslušníků pomocných technických praporů.

Kousek za Dřemovicemi u silnice směrem na Smilov dosud stojí *kamenný kříž* zřízený Josefem Jahnem (s poničeným korpusem Krista), patřící již do smilovského katastru.

Jeden z oltářů postavených na svátek Božího Těla, asi 1940. Fotoarchiv J. Machaly.

Jiné památky

Pro informaci, i když nejde o církevní památku, uvádíme, že ve Městě Libavé stojí stavba kdysi pro tento kraj typická, a to větrný mlýn. Jde o mlýn holandského typu postavený z lomového kamene, který se jako jediný z 24 větrných mlýnů na Libavsku dochoval, ovšem bez vnitřního technického vybavení. Připomínán je k roku 1875, opraven byl v říjnu 1996. V roce 2000 se uvažovalo o využití mlýna pro expozici připomínající existenci pomocných technických praporů, k čemuž bohužel nedošlo. Z jeho historie je např. pozoruhodné to, že proti stavbě mlýna Johanna Seidlera vznesl protest libavský děkan P. Eduard Fischer, protože mlýn se měl stavět v sousedství farních pozemků.⁹⁴⁾ Mlýn je nemovitou kulturní památkou.

Jiný větrný mlýn (beraního typu) s vedlejší usedlostí stával jižně od obce na Vlčí hoře (Wolfsberg) poblíž komunikace vedoucí do Olejovic. V činnosti byl ještě v roce 1875.⁹⁵⁾

Vodní mlýny se zde připomínají od 14. století, pily od 16. století. Na Libavském potoce to bývaly Horní (Ober-) a Dolní (Niedermühle) mlýn, na tzv. Velké vodě (Stollenbach) stál mlýn zvaný Macklmühle. Poslední vodní mlýn byl demolován v roce 2005.

Památkovou ochranu si zaslouží dva kamenné mosty – most se dvěma oblouky (Römerbrücke) přetíná Libavský potok a most s jedním obloukem Heroltovický potok. Obcí také protéká Smilovský potok.

Pořadí dohledaných duchovních správců

Z důvodu přehledu jsou faráři a administrátoři uvedeni odděleně od kaplanů a kooperátorů.

1. Nejstarší kněží zmínění v Libavé (dle různých pramenů)

1528 či 1541, **P. Matouš**, olomoucký oltářník, který spravoval libavské beneficium.

1554 – ?, **P. Šimon**, farář, přišel z Uničova a později byl vězněn v Kroměříži, zemřel 1563.

1563, fara již byla luteránská.

1580, **P. Ambrož**, farář.

1584, **P. Petrus**, jezuita. On a jeho dva řádoví bratři se zdržovali v Libavé na příkaz olomouckého rektora. Měl si je tam vyzvednout správce libavského panství Jan Horecký z Horky a zavést je do Starých Oldřůvek. Správce tak neučinil a biskup Stanislav II. Pavlovský mu za to písemně zle vyhuboval a žádal po něm nápravu.

po 1584 – 1589, **P. Michael Nieper**. Vzhledem k jeho mladému věku byl jen administrátorem. Přišel z Olomouce, kde byl dómským vikářem. Dostal se do sporu s biskupovým úředníkem Janem Horeckým z Horky. Vedl i duchovní správu ve Střelné, proto mu byl k dispozici dán kaplan. U místních nebyl oblíben. Žaloval u biskupa

Stanislava II. Pavlovského, že libavští nedodrží povinnosti dané jim biskupem Markem Khuenem a neodevzdávají mu ročně dvě měrice žita a stejně tolik ovsa. Nakonec byl vězněn v kroměřížském vězení.

1589 – 1590, **P. Laurenz Palme (Vavřinec Palma, Parma)**, farář od roku 1589. Byl napomínán biskupem Stanislavem II. Pavlovským, nakonec byl pro neposlušnost propuštěn.

2. listopad 1590 – 1591, **P. Martin Butka**, administrátor. Stěžovali si na něj libavští protestanti, a protože neuposlechl biskupova napomenutí, byl přeložen do Budišova.

od roku 1591, **P. David Piper (Pipper)**, rodák z neďalekých Jánských Koupelí (Johannesthal), kanovník olomoucký, v letech 1606–1626 farářem u sv. Mořice⁹⁶⁾ a také u sv. Blažeje v Olomouci. Jeho fiktivní podoba namalovaná neznámým malířem v polovině 18. století je součástí galerie portrétů svatomořických farářů. Za libavských farářů Martina Butky a jeho nástupce Davida Pippera stouplo jmění starovodského kostela na 169 florénů.

1601(?) – 1603(?), **P. Christofor Sartori (Krejčí)**.

1608(?) – 1612(?), **P. Mikuláš Rex (König)**. V roce 1612 začaly jezuitské misie, otcové jezuité znovu na příkaz biskupa Františka z Dietrichsteina přišli i do Libavé a do Budišova, aby tam konali misie lidu, „který jest zdivočelý a neumí už ani kříž udělat“.⁹⁷⁾

1612 – 1625, **P. Wenzel Johann Berger (Perger)**, bývalý opavský viceděkan, zastupoval libavského faráře. Od roku 1617 údajně byla libavská fara znovu katolická.

2. Faráři a administrátoři⁹⁸⁾

od 1642 – 1657, **P. Peter Paul Hasse**. První libavský farář, kterým začíná zmíněný seznam. V době jeho působení založen špitál (1652). Olomouckému jezuitskému semináři (předchůdci kněžského semináře) daroval 600 kop grošů a založil tak jednu z tamních šestnácti nadací.

1657 – 29. srpen 1663, **P. Bartholomäus Dinghüebel (Dinghüebel)**, zemřel 29. srpna 1663 v Libavé. †

1663 – 16. květen 1683, **P. Thomas Paul Hikel (Hickel)**, narozen ve Svitavách 1619, předtím farář ve Vítkově. Z jeho doby pochází hlavní portál kostela. Zemřel 16. května 1683 v Libavé. †

5. červenec 1683 – 1691, **P. Johann Thadeus Maurer**, narozen ve Svitavách, z Libavé poslán do Budišova, zemřel roku 1715.

30. duben 1691 – 1694, **P. Laurenz Dietrich**.

13. červenec 1694 – 3. leden 1706, **P. Basilius Godfried Hakenberger**, narozen v Jeseníku 1650, byl také farářem v Horním Městě, zemřel 3. ledna 1706 v Libavé. †

6. únor 1706 – 1708, **P. Johann Josef Hanel**, narozen v nedaleké Jívové. Z Libavé odešel do Osoblahy.

1708 – 9. duben 1715, **P. Karl Sebastian rytíř Zeno z Dannhausenu (Tanhausenu, Denhausen)**, čestný kanovník kroměřížské kapituly, 9. dubna 1715 přemístěn do Budišova, kde zemřel 30. října 1746. V roce 1712 si stěžoval na starovodské piaristy, kteří bez jeho vědomí zaopatřovali nemocného, pokračoval mezi nimi spor o poskytování duchovních služeb nemocným, pravomoc sezdatvat snoubence a o pohřbívání zemřelých podezřelých z moru.⁹⁹⁾

25. květen 1715 – 1720, **P. Josef Pfaffenzeller**, z Libavé odešel do Slavonína (dnes Olomouc-Slavonín).

1720 – 21. únor 1747, **P. Thomas Josef Bartsch**, narozen 1673, 1710–1720 farářem ve Vítkově, zemřel 21. února 1747 v Libavé. †

21. březen 1747 – 1749, **P. Franciscus Walter**, byl farářem v Rapotíně, z Libavé přemístěn do Oder.

září 1749 – 16. leden 1751, **P. Michael Stephan**, narozen v Šenově (u Štítů či Nového Jičína?) v roce 1679, byl kaplanem v Budišově a v letech 1720–1749 farářem ve Vítkově, zemřel 16. ledna 1751 v Libavé. †

1751 – 7. září 1759, **P. Georg Wilhelm rytíř Zeno z Dannhausenu (Tanhausenu)**, narozen 1712, zemřel 7. září 1759 v Libavé. Budišovský děkan a farář Karl Sebastian rytíř Zeno snad byl jeho příbuzným. †

4. říjen 1759 – 25. únor 1790, **P. Franz Tepperwein (Töpperwein)**, narozen v Krnově 1708, ordinován 28. února 1733, pak kooperátorem po čtyři roky v Opavici (Troplowitz), dva roky v Suchdolu (nad Odrou), dvanáct let v Butovicích u Vítkova a nakonec v Libavé, kde 25. února 1790 jako kněz jubilatus v 81(!) letech zemřel. V době jeho působení v Libavé vznikla v roce 1785 nová farnost Stará Voda s přífařením Vojnovic. S libavským magistrátem se dohadoval o právo výčepu piva. †

8. únor 1783 – 16. duben 1790 – 21. září 1812, **P. Johann Mückenröder**, narozen v Opavě 24. května 1737, teologii studoval v Olomouci, ordinován 18. července 1762, od 10. října 1762 – 8. února 1783 kooperátorem v Libavé, administrátorem v Libavé od 8. února 1783 do 16. dubna 1790, kdy nastoupil do úřadu faráře. Jako takový, a zároveň jako kněz jubilatus, zemřel v Libavé 21. září 1812. Váže se k němu tento nápis, možná byl na jeho náhrobku: „DIL E XI † COLERE PACEM“ (1812; Zamiloval jsem si pěstovat pokoj). U příležitosti jeho instalování libavským farářem se 16. května 1790 hrála ve Staré Vodě hra. I když v roce 1789 přešlo patronátní právo na farní kostel ve Staré Vodě a filiální kostel ve Vojnovicích na piaristický řád, odváděly se desátky až do roku 1811 libavskému faráři. †

7. prosinec 1812 – 18. prosinec 1825, **P. Josef Winkler**, narozen v Budišově 29. listopadu 1751, teologická studia ukončil 1777 v Olomouci, vysvěcen 27. července 1777, prvně byl koope-

rátelem v Libavé od 14. září 1777 do října 1806, v době mezi 2. listopadem 1806 a 7. prosincem 1812 kurátem v nedalekých Rudoltovicích. Zemřel 18. prosince 1825 v Libavé.¹⁰⁰⁾ †

24. únor 1826 – 3. listopad 1854, **P. Johann Baptista Hobeck**, narozen v Opavě 23. června 1785, teologii studoval v Olomouci, vysvěcen 28. srpna 1808, byl kooperátorem v Budišově (28. srpna 1808 do 15. května 1810), v době od 19. května 1810 do 18. února 1816 sloužil v katedrálním kostele sv. Václava v Olomouci. Viceděkanem byl jmenován 16. září 1842, farářem libavským a děkanem budišovským se stal 13. listopadu 1854. Zemřel 29. září 1856 v Budišově.

10. leden 1855 – 5. prosinec 1856, **P. Johann Nepomuk Debel**, narozen v Opavě 20. dubna 1791, teologii ukončil roku 1811 v Olomouci, vysvěcen 24. prosince 1813, od 1814 do 13. července 1833 byl kooperátorem ve Svitavách, pak od 13. července 1833 do 10. ledna 1855 farářem v nedalekých Guntramovicích. Zemřel v Libavé 5. prosince 1856. †

4. březen 1857 – 30. července 1886, **P. Eduard Fischer**, narozen v Olomouci 6. prosince 1812, teologická studia ukončil roku 1834, ordinován 26. července 1835, adjunktem teologické fakulty byl od 3. září 1835 do 6. července 1839, od 1. března do 16. května 1840 sloužil jako kooperátor v Grándorfu u Svitav a zároveň administrátorem kuracie ve Skelném u Svitav. Do Libavé nastoupil 4. března 1857 a působil tam až do své smrti. Byl jmenován 16. června 1874 budišovským děkanem se sídlem ve Městě Libavé a inspektorem škol a 6. června 1885 asesorem. Starovodský rektor-farář P. Christian Voborník přenechal libavskému faráři Eduardu Fischerovi šest velkých cínových svícňů za 27 zl. rakouské měny a zdarma dva ornáty pro filiální kapli v Keprtovicích. P. Eduard Fischer byl 8. července 1885 jmenován čestným občanem Města Libavé, stejně jako předtím P. Ch. Voborník (1870). P. E. Fischer zemřel 30. července 1886 jako děkan budišovský a farář libavský. Je velmi pravděpodobné, že rovněž je pohřben na libavském hřbitově. Z jeho odkazu byla zřízena Fischerova chudinská nadace. †

13. říjen 1886 – 3. červenec 1889, **P. Vinzenz Hausner**, narozen 22. února 1830, z Libavé přemístěn do Mohelnice.

3. červenec 1889 – 1890(?), **P. Vincenc Gajdůšek**, administrátor, předtím libavský kooperátor. Narozen v Pašovicích 3. ledna 1862, ordinován roku 1885, zemřel 23. října 1946.

3. červenec – říjen 1890, **P. Alois Michalik**, administrátor, narozen 20. února 1862 v Přáslavicích, vysvěcen 1886. Kolem roku 1892 krátce vypomáhal ve Staré Vodě, od 21. února 1900 již farářem v Německé Huzové, zemřel 1. května 1912 in „via ferrea“, tj. na železnici Kroměříž – Kojetín, pohřben je v Březové.

1. říjen 1890 – 1901(?), **P. Adolf Koutný**, jím končí zmiňovaný seznam, jehož je autorem a ve kterém obsadil 21. místo. Jeho seznam byl zde doplněn o další skutečnosti, tj. o kněze přijaté na výpomoc, proto se jejich počet liší. Narodil se 27. října 1837, ordinován 1862, od roku 1893 děkan budišovský, v roce 1901 jmenován kanovníkem kroměřížským. Zemřel 11. dubna 1912.

1902 – 1914, **P. Eduard Blaha**, v roce 1902 také vypomáhal ve Staré Vodě. Budišovský viceděkan od roku 1911, konzistorní rada. Narodil se roku 1849, ordinován 1875, zemřel na Sovinci 27. prosince 1917.

únor 1915 – říjen 1947, **Msgr. P. Karel Kolsdorf**, libavský a budišovský děkan, narozen 1. července 1870, vysvěcen 6. listopadu 1892. Dekret do Města Libavé dostal již v roce 1914, byl kaplanem v Mohelnici, farářem v Německé Hůzové, v roce 1946 byl penzionován a odstěhoval se do sousedních Norberčan, kde také 5. března 1954 zemřel. Pohřben je v Moravském Berouně. Byl posledním libavským farářem, více viz Krejčová, 2011.

1. listopad 1947 – 22. leden 1952, **Josef Nakládal**, kooperátor a exkurendo provisor pro farnost Smilov. V červenci 1947 byl jmenován provisorem v Jívové. Od 1. listopadu 1947 administrátor (farářem již ustaven nebyl) a zároveň ex kurendo provisor pro Domašov nad Bystřicí. Narodil se 27. listopadu 1912 v Klenovicích na Hané, ordinován 5. července 1937, od 1. srpna do 30. září 1937 byl kooperátorem v Kozlovicích, od 1. října 1937 do 30. listopadu 1942 kooperátorem v Příboru, od 1. prosince 1942 do 31. července 1944 kooperátorem v Rudě nad Moravou, od 1. srpna 1944 do 31. července 1946 kooperátorem v Opavě-Kylešovicích. Dne 12. srpna 1948 bylo Místním akčním výborem Národní fronty ve Městě Libavé „rozhodnuto, aby byl P. Nakládal byl uvědoměn, že byl kooptován do MAV NF ve ML (tj. Místního akčního výboru Národní fronty ve Městě Libavé) jako 1. místopředseda“. To je jediná zmínka o takovémto rozhodnutí, další zprávy v této věci již nemáme, ale jistě to pro P. J. Nakládala nebyla situace jednoduchá.¹⁰¹ Z Města Libavé s konečnou platností odešel k 23. lednu 1952 do Domašova nad Bystřicí. Posledním jeho působištěm byl Uničov, kde byl provisorem. Děkanem šternberským se stal 1. června 1952. Penzionován byl z Uničova 1. července 1974. Pro nás je důležité, že se účastnil svozu liturgických předmětů ze zrušených kostelů z vysídleného Libavska. Zemřel 28. února 1975.

Pozn.: Ve Městě Libavé je pohřbeno 11 farářů – kostelní krypta je zabetonovaná, hřbitov zničený.

3. Kooperátoři a kaplani¹⁰²⁾

1715, **P. Michael Stefan**, narozen 1669 v Šenově, v době od září 1749 – 16. ledna 1751 farář libavský, viz výše.

1730(?), **P. Josef Rachinger**, kooperátor.

1744 – 1749, **P. Andreas Reichert**.

1746 – 1769, **P. Karl Zigatsch**, narozen 1704, zemřel 5. června 1769 v Libavě. †

únor 1749 – 1751, **P. Johann Jerich**.

srpen 1749 – březen 1758, **P. Franz Mück**, narozen v Altendorfu na Mor. 1723, zemřel v Libavě 18. března 1758. †

duben 1751 – 25. duben 1781, **P. Laurenz Rabenseiffner**, narozen 1717, zemřel 25. dubna 1781 v Libavě.

říjen 1762 – 8. únor 1783, **P. Johann Mückenröder**, v době od 8. února 1783 – 16. dubna 1790 administrátor libavský, od 16. dubna 1790 do 21. září 1812 farář libavský, viz výše.

14. září 1777 – říjen 1806, **P. Josef Winkler**, potom farářem libavským v době od 7. prosince 1812 – 18. prosince 1825, viz výše. Zemřel 18. prosince 1825 v Libavě. †

říjen 1782 – srpen 1786, **P. Josef Potsch**, narozen 17. září 1756 v Libavě, po odchodu z Libavě působil ve Starých Oldřůvkách, kde také 2. února 1811 zemřel.

říjen 1787 – 1791, **P. Josef Thom**.

srpen 1791 – 1795, **P. Alois Hampel**, narozen v Opavě, od listopadu 1810 do dubna 1811 kurátem v Milovanech, penzionovaný v Opavě, kde také zemřel.

3. listopad 1806 – 1807, **P. Ignatz Wergmann**, narozen v Rýžovišti 24. srpna 1774, vysvěcen 1801, byl katechetou v Těšíně, kde 1. října 1807 zemřel.

1807 – 25. února 1825, **P. Johann Fischer**, narozen v Domašově (nad Bystřicí) 4. září 1780, ord. 1807, zemřel 25. února 1825 v Libavě. †

21. prosinec 1807 – březen 1811, **P. Anton Bernard**, narozen v Osoblaze 16. prosince 1784, od 1811 ve Fulštejně.

5. duben 1811 – 1814, **P. Karl Böhm**, narozen 6. ledna 1780, ordinován 1803, od září 1803 do 5. dubna 1811 byl kooperátorem ve Fulštejně. Z Libavé odešel na Svitavsko (Hermsdorf) a nakonec byl farářem ve Vendolí u Svitav, kde jako kněz jubilatus zemřel 12. listopadu 1858.

1815 – 1832, **P. Johann Hoffmann**, narozen 13. prosince 1788 v Šumperku, ordinován 1811, kooperátorem v Jindřichově na Osoblažsku, kam se po odchodu z Libavé vrátil jako kurát do Petrovic a Pitárného. Zemřel jako emeritní kurát v Kujavách u Oder 24. února 1864.

19. říjen 1825 – 20. březen 1834, **P. Ignatz Gersch**, narozen 20. července 1801 ve Vítkově, ordinován 1825, „qua margarita sacerdotum honoratus“, tj. mezi kněžími vážený jako perla. Zemřel jako viceděkan budišovský a farář ve Starých Oldřůvkách 25. listopadu 1874.

28. září 1832 – 17. červen 1835; 15. leden 1836 – 5. březen 1838; 12. říjen 1838 – 25. červen 1840, **P. Johann Penka**, narozen ve Starém Městě u Moravské Třebové 13. prosince 1807, vysvěcen 1832. Mezi tím administroval ve Starých Oldřůvkách

(20. března – 1. října 1934), kaplanoval v Budišově (1. října 1934 do 13. května 1842), pak se vrátil do Oldřůvek jako kurát (13. května 1842 do 6. prosince 1859); administroval také v kuračních ve Velkých Valteřicích a Podlesí u Budišova, nakonec působil na Svitavsku a naposled ve Fulštejně, kde zemřel 1. února 1889 jako farář.

15. březen – 15. říjen 1834, **P. Anton Benisch**, narozen 21. července 1804 v nedalekém Smilově, vysvěcen 1828, prvně kooperátorem ve Velké Moravě u Branné, v lednu 1832 vstoupil do kongregace redemptoristů ve Vídni. Z Libavé odešel do Vítkova, kde zemřel 30. března 1860 (či v Odrách?).

1. říjen 1834 – 16. srpen 1837, **P. Johann Friedl**, řádový kněz-karmelitán, narozen 10. října 1810 v Sedlisku (Horka nad Moravou), vysvěcen 1834, po odchodu z Libavé působil v Bílovci, Jindřichově a ve svém rodišti, pak byl děkanem rýmařovským, zemřel 15. února 1865 ve Velké Moravě.

3. září 1835 – 11. leden 1836, **P. Karl Rossmannith**, narozen 18. července 1810 v Rázové, ordinován 1835, po odchodu z Libavé byl v nedalekých Nových Valteřicích. Zemřel jako farář v Pustých Žibřidovicích 18. března 1875.

16. srpen 1837 – 19. červen 1840, **P. Franz Beyer**, narozen 13. března 1811 také v Rázové, ordinován 1836, pak nastoupil u sv. Michala v Olomouci, poté rok působil v Nových Lublicích. Po odchodu z Libavé administroval kuracii v nedalekých Rudoltovicích (od 30. června 1840 do 1841), pak byl katechetou ve Svitavách (do 1860), v letech 1860–1863 kurát v nedalekém Podlesí u Budišova, kde zemřel 20. září 1863.

5. březen – 12. říjen 1838, **P. Matěj Thiel**, narozen 10. srpna 1812 ve Velkých Albrechticích, vysvěcen 1837, z Libavé odešel jako farář do Bretnova u Krnova a nakonec zemřel 6. července 1884 jako farář v Horním Benešově.

22. říjen 1838 – 2. květen 1839, **P. Kaspar Loserth**, narozen 20. ledna 1812 v blízkých Kepřovicích, vysvěcen 1838. V roce 1874 odešel již jako karmelitán do kláštera Mont Liban (Turecko).

26. květen 1840 – 29. srpen 1841, **P. Josef Schinzel**, narozen 1804 v Rybníčku u Uničova(?), ordinován 1830, z Libavé odešel do Budišova, pak Rýmařova, působil na Vítkovsku a nakonec Vyškovsku. Zemřel 26. července 1876 v Kroměříži „in domo demeritorum“ (v domě vysloužilých).

13. červenec 1840 – 4. červenec 1841, **P. Anton Bachta**, narozen 13. června 1815 v Uhrách, vysvěcen 1839, z Libavé byl poslán do Strážnice.

29. srpen 1841 – 25. květen 1842, **P. Philip Neisser**, narozen 9. dubna 1810 v Novém Jičíně, ordinován 1836, poté byl kaplanem v rodném městě, pak v Budišově a odtud byl poslán do Libavé. Pak se vrátil do Budišova, v roce 1855 byl v Guntramovicích u Budišova a nakonec zemřel 17. prosince 1880 jako farář ve Slavoníně (nyní Olomouc-Slavonín).

4. září 1841 – 4. červenec 1843, **P. Celestin Suwald**, narozen 1813 ve Vítkově, ordinován 1839, po vysvěcení v Uničově, pak v Libavé, po odchodu z Libavé působil na Velkolosínsku, 1859 kurátem v Rudoltovicích na Libavé do 25. června 1864. Posledně (1871) byl kurátem ve Velkých Valteřicích. Penzionován roku 1881 ve Svitavách, kde také 23. července 1886 jako emeritní farář zemřel.

25. květen – 31. srpen 1842, **P. Augustin Dworzak**, narozen 1799 ve Švábenicích, vysvěcen 1826, byl katechetou v Uničově, administrátorem ve Starých Oldřůvkách. Po odchodu z Libavé působil v Morovicích atd. Pensionován žil v Olomouci, kde také zemřel 25. května 1876.

31. srpen 1842 – 30. září 1849, **P. Gilbert Bayer**, narozen 1807 v Albrechticích u Rýmařova, vysvěcen 1833, prvně působil na Šumpersku, po odchodu z Libavé administroval kuracii Luboměř pod Strážnou, pak byl kurátem v Hraničních Petrovicích, Kepřovicích, Domašově nad Bystřicí, Vítkově a nakonec zemřel 8. června 1860 jako farář v Petrovicích u Osoblahy.

6. září 1843 – 6. únor 1845, **P. Franz Meinx**, narozen roku 1818 v Šenově, ordinován 1843, z Libavé byl poslán do Nové Vsi u Benešova, pak byl kurátem v Čermné ve Slezsku, farářem v Branné a později i tamním děkanem (od 6. června 1875). Mons F. Meinx zemřel 18. listopadu 1907.

6. únor – 27. prosinec 1845, **P. Franz Raab**, narozen 1819 v Javorníku u Svitav, vysvěcen 1844, zemřel v Libavé 27. prosince 1845. †

24. leden 1846 – 22. srpen 1849, **P. Franz Hanke**, narozen 1822 v Olomouci, vysvěcen 1845, z Libavé byl vyslán do Německé Huzové, pak kurátorem v Hraběšicích na Šumpersku. Roku 1883 odešel na odpočinek a zemřel téhož roku 16. dubna v Jistebníku u Vítkova.

4. září 1849 – 4. září 1852, **P. Anton Christen**, narozen 1822 v Kunzendorfu (nelze určit přesně), vysvěcen roku 1845, pak kooperátorem v Klautendorfu(!), Budišově, administroval Barnov, od 6. listopadu 1864 do 21. dubna 1871 byl kurátem v Milovanech, potom v Kostelci u Krnova. Nakonec zemřel 4. ledna 1873 jako konsiliár a farář ve Starém Městě u Moravské Třebové.

26. září 1849 – 28. srpen 1854, **P. Anton Anders**, narozen 1824 v Dolním Vražném na Odersku, vysvěcen 1849. Po odchodu z Libavé působil na Štítecku a Šumpersku. Zemřel 9. května 1887 jako emeritní farář v Šumperku.

6. září 1851 – 9. srpen 1859, **P. Anton Mayer**, narozen 13. prosince 1826 ve Šluknově, ordinován roku 1851. Po odchodu z Libavé byl poslán do Fulštejna, od 1872 byl v Německé Huzové farářem, kde zemřel 9. či 10. ledna 1880.

9. září – 23. listopad 1852, **P. Karl Morawetz**, narozen 1829 v Opavě, vysvěcen 1852. V Libavé byl jen krátce, potom působil jako vychovatel

a společník v Itálii, odkud se vrátil s doktorátem teologie a usadil se v Opavě. Zemřel 26. srpna 1917.

4. září 1853 – červenec 1855, **P. Franz Horak**, narozen 22. května 1830 asi v Moravské Třebové, ordinován 1853, z Libavé byl poslán do Horního Města u Rýmařova, od 1859 byl kurátem v Nových Valteřicích a 3. června 1868 byl ve farnosti Klokočov u Budišova. Zemřel 26. května 1880 v Pitárném.

16. srpen 1856 – 24. březen 1857, **P. Karl Lavička**, narozen 1830 v Opavě, vysvěcen 1854, poté kooperátorem v Odrách, pak přišel do Libavé. Následovala Mezina u Bruntálu, od 3. dubna 1876 se stal kurátem v Kuníně, kde také zemřel 17. září 1896.

8. duben 1857 – 4. březen 1859, **P. Franz baron Badenfeld**, narozen 1833 ve Vídni, vysvěcen 1856, zprvu byl provisorem pro farnost Panny Marie v Kroměříži, z Libavé odešel do Rudoltic na Osoblažsku, dále se věnoval bujnému životu a hýření. Pak odešel do Švýcar, pak byl kooperátorem v Kolíně n/R a nakonec působil jako kazatel v Americe.

17. srpen 1859 – 1. duben 1863; 5. říjen – 1. listopad 1864; 18. únor 1865 – 18. červenec 1866, **P. Ignatz Heichel**, narozen 12. prosince 1833 ve vedlejších Heroltovicích (členové této rodiny žili až do odsunu ve stavení č. p. 21), ordinován 1858, stal se kooperátorem v Německé Libině. V době od 2. dubna 1863 do 4. října 1864 administroval kuracii Čermnou ve Slezsku. V době od 2. listopadu 1864 do 17. února 1865 byl ustaven farářem v nedalekém Jestřabí. Od 18. července 1866 do 30. října 1867 působil na lokalitě v Milovanech na Libavsku. Pak byl kurátem v Luboměři pod Strážnou. Roku 1876 byl přeložen do Valtěřovic u Oder a 30. prosince 1885 byl investován farářem ve Vésce u Oder, kde také 22. srpna 1887 zemřel. V současné době tam působí P. Oldřich Máša, zmíněný jako nedávný libavský ex kurendo administrátor.

11. srpen 1859 – 22. listopad 1860, **P. Anton Weisser**, narozen 1836, vysvěcen 1859. Po působení v Libavé byl poslán do Budišova, roku 1863 byl v Březové u Svitav a 1865 ve Všehovicích. 20. ledna 1877 investován jako farář do Želče u Vyškova a v září 1880 byl farářem v Kostelci u Kyjova. Zemřel 24. října 1913 jako farář ve Vlkoši u Přerova.

29. listopad 1860 – 1. červenec 1861, **P. Theodor Podjuki**, narozen 14. června 1821, po vysvěcení 1846 byl kooperátorem v Jindřichově a Petrovicích u Osoblahy. Z Libavé odešel do Oder, kde zemřel 21. října 1861.

14. srpen 1862 – 4. listopad 1863, **P. Anton Grimmer**, narozen 17. prosince 1828 v Moravské Třebové, vysvěcen 1853. Prvně působil jako kooperátor v Hynčicích pod Sušinou, Březovém

u Svitav, Maletíně a pak teprve v Libavé. Dne 4. prosince 1863 kvůli nenapravitelnému opilství byl suspendován a umístěn „in domo demeritorium“ ve Vyškově. Až v roce 1865 dostal dekret na místo kooperátora v Kuncicích u Dvorců, pak ještě sloužil v Butovicích u Vítkova a v Německé Huzové. Nakonec zemřel jako odpadlý 6. července 1886 v Kroměříži.

27. srpen 1863 – 29. září 1868, **P. Alois Gruner**, narozen 1839 v Novém Jičíně, vysvěcen 1863, v době pobytu v Libavé administroval též od 23. října 1864 rudoltovickou kuracii. Z Libavé odešel jako katecheta do Svitav, poté ještě byl kurátem v Bílčicích u Dvorců, v roce 1883 byl instalován jako kurát do Jistebníku u Vítkova a 1885 investován jako farář v Klokočově u Budišova. Zemřel 10. července 1917 jako emeritní farář v Krnově.

4. září 1867 – 1. červenec 1870, **P. Ferdinand Manek**, narozen 1. března 1843 v Bludovicích u Nového Jičína, ordinován 1867, při působení v Libavé administroval též kuracii Čermnou ve Slezsku a pak od 1871 byl administrátorem kuracii v Dětrichovicích u Krnova, od 1872 kooperátorem ve Vítkově, pak působil v Rázové u Bruntálu a Hraběšicích u Šumperku. Do Vítkova se vrátil 30. března 1881, kdy byl investován farářem a tam také 7. listopadu 1890 zemřel.

6. říjen 1868 – 8. květen 1869, **P. Ignatz Gebauer**, narozen 1841 ve Velkých Heralticích, vysvěcen 1867, byl kooperátorem v Hynčicích nad Moravou a poté administrátorem ve Skelném, následně katechetou ve Svitavách, pak teprve přišel do Libavé, odkud byl přeložen do Šternberka jako kooperátor. Katechetou byl také v Olomouci, ale zemřel jako emeritní katecheta ve Fulneku 24. července 1908.

23. srpen 1869 – 4. říjen 1872; 22. listopad – 10. prosinec 1872; 15. srpen 1873 – 21. únor 1874 (jinde 22. listopad 1872 – 20. únor 1874), **P. Albín Biskup**, narozen 27. února 1846 (Hochwald), vysvěcen 1868, od roku 1867 byl prefektem tzv. malého semináře v Kroměříži, poté kooperátorem ve Vernířovicích na Šumpersku. V době od 4. října do 22. listopadu 1872 administroval kuracii Barnov. Z Libavé byl přemístěn do Budišova (kooperátor), kde se později stal administrátorem. Zároveň sloužil ve vedlejších Guntramovicích, pak krátce v roce 1875 ve Svitavách, poté byl kurátem v Nových Valteřicích od srpna 1875. Zemřel 23. července 1892 jako farář v nedalekém Domašově nad Bystřicí, kam byl investován 7. listopadu 1875.

1. září 1870 – 5. leden 1871, **P. Franz Polzer**, narozen 1. srpna 1846 v Budišově, vysvěcen 1870, z Libavé byl penzionován do Budišova, kde „svůj mladý život obětoval Bohu“, tj. zemřel 1. března 1871 na nemoc plic.

1. srpen 1871 – 7. duben 1886, **P. Johann Nepomuk Kluger**, narozen 27. března 1846 ve vedlejších Trhavicích, vysvěcen 1871, z Libavé investován farářem v Německé Huzové. Zemřel 7. listopadu 1912 jako farář v Jindřichově ve Slezsku.

říjen 1878, **P. Franz Kohlich**, kooperátor, narozen v nedalekých Mankovicích 31. dubna 1854, vysvěcen 1878, nakonec byl farářem a šternberským, zemřel 27. ledna 1932.

20. červen 1883 – 9. červenec 1884, **P. Karl Hildebrand (Helebrand)**, narozen 12. dubna 1847 v Bohdanovicích u Hlubčic (tehdy vratislavská arcidiecéze), ordinován 1873 ve Vratislavi. Zpočátku byl kooperátorem v hlubčickém děkanátu, k 4. dubnu 1873 instalován kooperátorem v Budišově. Po 33 dní byl vězněn, propuštěn byl 4. listopadu 1874. Po skončení služby v Libavé odešel zpět do hlubčického děkanátu.

9. červenec 1884 – 4. listopad 1885, **P. Jan Zelenka**, narozen 7. července 1853 v Kravařově u Komárova (Opava), vysvěcen 1879, byl kooperátorem v Zubří, od 1881 působil v Neplachovicích na Opavsku. Po odchodu z Libavé byl instalován do luboměřské kuracie. Jako farář působil ještě v nedalekém Podlesí (1886–1899). Odtud odešel do Mankovic, děkanství Odry. Zemřel 14. července 1925 jako emeritní farář ve Svitavách.

12. listopad 1885 – 4. listopad 1886, **P. Vincent Kolář**, narozen 30. srpna 1856 (31. srpna 1857) v Protivanově, ordinován 1883, byl kooperátorem ve Vysoké u Osoblahy, od 4. července 1885 administroval Domašov u Šternberka, pak byl katechetou v Prostějově, zemřel jako emeritní farář v Olomouci-Nových Sadech 27. února 1917, pohřben je na ústředním hřbitově.

7. duben 1886 – 9. červenec 1890, **P. Josef Kalašanský Indrak**, narozen 24. dubna 1860 ve Štěchovicích u Kroměříže, ordinován 1882, prvně byl kooperátorem v Příboře, z Libavé roku 1886 zároveň ex kurendo administroval Smilov. Pak působil ve Zvoli. Zemřel 28. listopadu 1897 jako kaplan v Moravské Ostravě.

od ??? – červenec 1889, **P. Vincenc Gajdůšek**, kooperátor, pak libavský administrátor, viz výše.

21. srpen 1889 – 1890, **P. Bohumil Balasek (Balisek)**, narozen 1. září 1865. O jeho dalším osudu není nic známo.

1. říjen 1890 – min. 1895, **P. Alois Michalík**, kooperátor, více viz výše.

1890 – 22. srpen 1894, **P. Josef Chytil**, narozen 29. září 1867, vysvěcen 1890, zemřel jako farář v Lobodicích 19. dubna 1934.

22. srpen 1894 – 26. říjen 1896, **P. František Horák**, kooperátor, narozen 21. září 1870 v Pivíně u Přerova, ordinován 1893, za rok po vysvěcení působil v Městě Libavé (jako kooperátor v roce 1898 vypomáhal ve Staré Vodě). Působil také např. jako zámecký kaplan na Hukvaldech či sloužil v Jaktaři u Opavy, Litomyšli a nejdéle

v Budišově (1911–1934), kde dokončoval výstavbu a vybavení děkanského kostela (např. obě věže, zvony, okna, lustry, oltáře, varhany, lavice, socha P. Marie před kostelem atd.), zřídil útulek nazvaný Asyl sv. Josefa a podílel se na společenském životě. Byl poslancem moravského zemského sněmu, sám ale žil velmi skromně. Budišovským děkanem byl jmenován v roce 1921, roku 1927 byl jmenován papežským tajným radou. Na konci života byl Monsignor Fr. Horák krátce správcem malé farnosti v Žešově na Prostějovsku a nakonec proboštem u sv. Mořice v Olomouci. Tento chrám však již nestačil zvelebit. Zemřel na srdeční infarkt v Olomouci 23. listopadu 1935, ovšem na vlastní přání byl pohřben v Budišově nad Budišovkou. Byl čestným občanem budišovským, jeho hrob nechal v roce 2000 tamní městský úřad opravit.

9. listopad 1896 – 26. duben 1899 (prosinec 1901), **P. Dominik Němčický**, kooperátor, narozen 17. července 1875. V roce 1899 také vypomáhal ve Staré Vodě.

12. červen 1899 – 22. únor 1900, **ThDr. P. Karl Princ de Hohenlohe-Langenburg**, narozen 11(?). května 1866, vysvěcen byl roku 1890, teologii studoval v Innsbrucku. Doktorát teologie měl z Říma (1893). Jeho druhé kaplanské místo bylo právě ve Městě Libavé, ale to již byl nesídelním olomouckým kanovníkem, za sídelního byl přijat až v roce 1905, téhož roku dosáhl hodnosti asesora konzistoře, prelátem kustodem byl jmenován v roce 1913. Obýval rezidenci na Křížkovského ulici č. 6, kde je nad portálem prostředního vchodu dvorního traktu umístěn jeho erb. Zemřel 14. listopadu 1914 v Olomouci, kde je na ústředním hřbitově pochován.

nejpozději od 1899 – 1911(?), **P. Wilhelm Pagatsch**, narozen 26. června 1873 v Hlučíně, v roce 1899 vypomáhal ve Staré Vodě. Vysvěcen 1897, např. v roce 1931 byl farářem v Březové na Svitavsku. Zemřel 14. března 1948 v Hlučíně, kde byl děkanem a farářem.

1911 – 1915, **P. Ladislav Vávra**, odtud odešel do Budišova nad Budišovkou, kde působil jako katecheta. Byl vynikajícím pedagogem, organizátorem spolkové činnosti, rádcem a pomocníkem. Narodil se v roce 1883 v Bolelouci, vysvěcen 1907, zemřel 9. srpna 1932 v Budišově.

1912 – 1913(?), **P. Johann Lutz**, vypomáhal ve Staré Vodě v roce 1913. Narozen ve Čtyřiceti Lánech na Svitavsku roku 1873, ordinován 1898, např. v roce 1931 byl farářem v nedalekém Vítkově, kde jako takový zemřel 15. února 1935.

srpen(?) – září 1918, **P. Petr Křivák**, v září 1918 jmenován vikářem. Narodil se ve Starém Městě u Uherského Hradiště roku 1885, ordinován roku 1909. Byl farářem u sv. Václava v Olomouci (tehdy odkázal domu sv. Václava pro kostel Povýšení sv. Kříže ve Městě Libavé, „kde nyní nejsou bohoslužby“ starší a defektní brokátovou kasuli

v ceně 30,- Kčs), pracoval v arcidiecézní památkové komisi, sbíral starožitnosti. P. P. Křivák zemřel 30. června 1953 v Olomouci.

1918 – 1934, **P. Václav Jakubík**, II. kooperátor (I. kooperátor od 1923), do Města Libavé přišel z Budišova v závěru roku 1918. Narodil se v roce 1891 v Žeranovicích, ordinován roku 1915, od roku 1934 byl farářem ve Velké Bystřici, zemřel 30. prosince 1968.

1919 – 1920, **P. Johann (Emerich) Pircher, OT**, I. kooperátor, zmíněn k dubnu 1920. Příslušel do opavského konventu německých rytířů. Narodil se v Adrianu (Tyrolsko) roku 1886, vysvěcen byl roku 1911.

září 1920 – 1931?, **P. Antonín Fischer**. Narodil se v Novém Jičíně roku 1893, ordinován roku 1917. V roce 1931 byl kooperátorem v Zátoru u Krnova. Konzistorní rada. Jeho posledním působištěm byly Bravantice, po odsunu působil ve vídeňské diecézi. Zemřel 24. listopadu 1959.

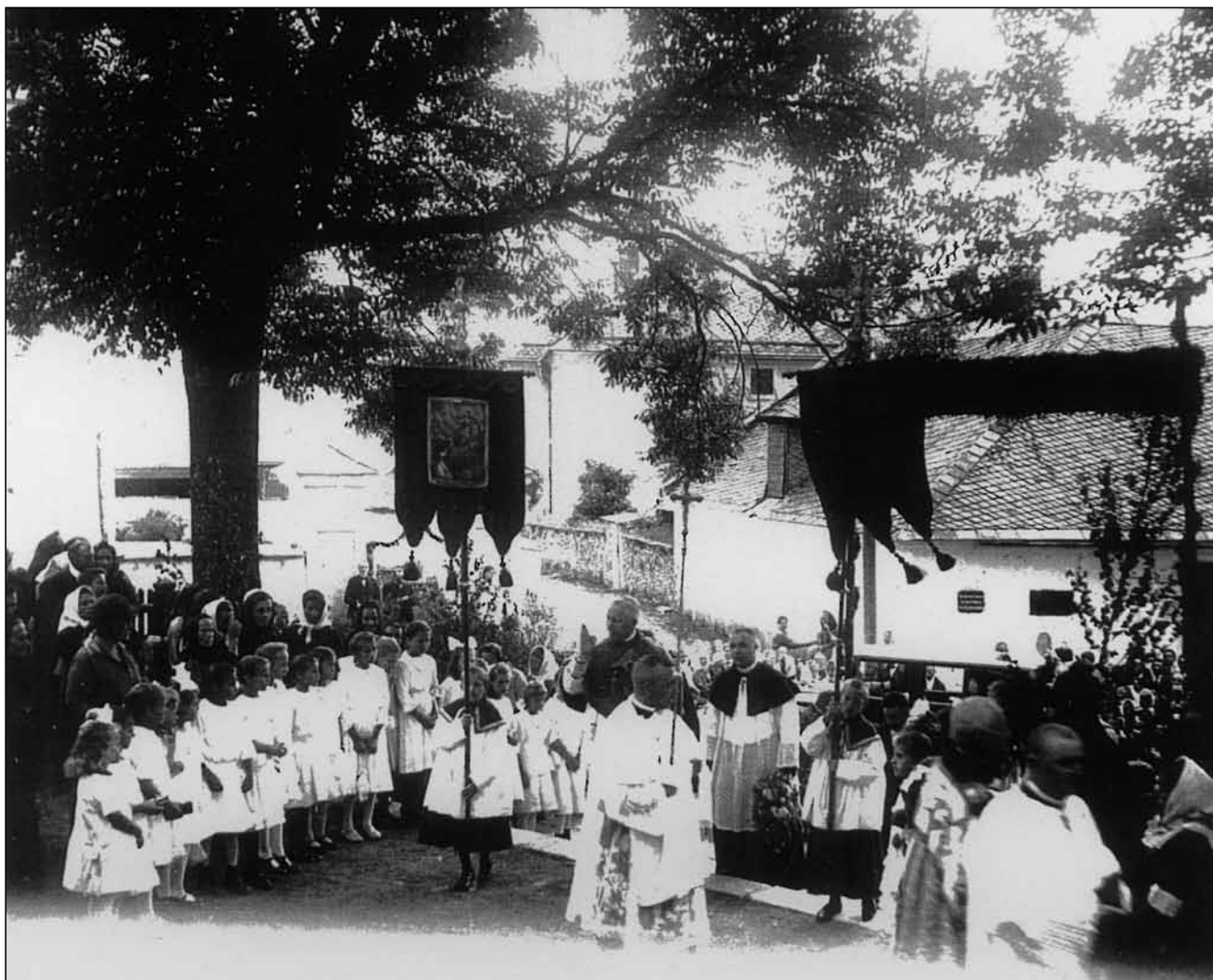
červenec 1923 – 1924, **P. Josef Schostek**, jako novokněz nastoupil na místo kooperátora (primici měl ve Městě Libavé), ale již na podzim dalšího

roku odešel do Nového Jičína. V roce 1931 byl kooperátorem v Místku. Narodil se v Příboře roku 1900, zemřel pod jménem Šostek 4. ledna 1956.

podzim 1924 – 1927, **P. Josef Janta**, kaplan, přišel z Jeseníku nad Odrou. Narodil se v Kravařích 24. dubna 1898, ordinován 1924. Z Města Libavé odešel do Budišova nad Budišovkou, pak do Hatě, Tatenic. Jeho posledním působištěm u nás byly Brumovice u Krnova. Odsunut do diecéze Augsburg, kde zemřel 7. května 1957.

květen 1927 – 1929, **P. Augustin Stiborský**. Jako novokněz přišel do Budišova nad Budišovkou, kde byl kooperátorem od roku 1925. Odtud byl v roce 1927 poslán do Města Libavé. Odtud jako kooperátor odešel do Hlučína. Narodil se roku 1903 ve Velkých Hošticích, ordinován byl roku 1925, zemřel 17. ledna 1969.

červen 1928 – 1930, **P. Adolf Trubrig**, přišel z Rýmařova. Od ledna 1930 byl určen jako administrátor farnosti v nedalekém Smilově, kde sloužil nejméně v roce 1931. Narodil se v Hranicích na Moravě 2. července 1903, ordinován roku 1926, následně byl farářem v Hlubočkách, po odsunu

Církevní slavnost, na které byl přítomen tehdejší arcibiskup olomoucký Leopold Prečan, 30. léta 20. století. Na nízkém domku je patrná zazděná kamenná deska s třířádkovým (bohužel nečitelným) nápisem. Arcibiskupství olomoucké, archiv.

působil v mohučské diecézi a v Aschachu v diecézi Würzburg.

duben – červen 1932, P. Alois Rossmannith, přišel do Města Libavé jako novokněz. Již k červnu téhož roku byl kooperátorem v Moravském Berouně. Narodil se 8. března 1907 v Janově u Jindřichova, ordinován roku 1932. V roce 1940 byl za svůj odpor proti nacismu jeden měsíc vězněn na gestapu. Z Moravského Berouna byl odsunut do Oberhausenu v diecézi Augsburg. Titulárním konzistorním auditorem byl od roku 1943, zemřel v roce 1987.

1935 – srpen 1937, P. Josef Hofrichter. Z Města Libavé odešel do Lubníku (Lassdorf). Narodil se v Moravské Ostravě 22. srpna 1902, ordinován byl roku 1927. V roce 1931 působil jako kooperátor v Bílovci, jeho posledním působištěm byly Hanušovice, odkud byl odsunut do Německa.

1. srpen 1937 – 1946, P. Otto Langer, farní vikář, I. kooperátor, podnes vděčně vzpomínaný farníky roztroušenými po Německu a Rakousku. Byl to jejich poslední duchovní správce ve staré vlasti. Narodil se 10. ledna 1912 v Pitárném u Krnova v rodině mlynáře, od desíti let navštěvoval chlapecký seminář a reálné gymnázium v Bruntále, od roku 1930 byl studentem teologické fakulty v Olomouci, primici měl 5. června 1935. Jeho prvním působištěm byl Křenov u Moravské Třebové, pak po vykonání vojenské služby krátce působil v Mohelnici na místě II. kooperátora. Na farní úřad do Města Libavé byl instalován 1. srpna 1937, v letech 1942–1945 zveleboval farní kostel v Libavé, kde zůstal do odsunu (1946), poté působil v diecézi Rottenburg, naposledy působil jako farář v Gross-Sachsenheimu. Na odpočinek odešel v květnu 1975, zemřel 31. července 1992 v Brettenu a tam byl také 5. srpna pohřben.¹⁰⁹

prosinec 1938 – 27. červenec 1941, Theodor Riekenbrauck, OMI, první superior oblátů ve Staré Vodě. Narodil se 15. února 1884 v Bausenhagenu (diecéze Paderborn), ordinován 1913, do Staré Vody přišel 14. září 1930, odtud do Chebu odešel 27. července 1941. K českému národu a státu se choval jako pravý řeholník vždy loajálně a vycházel vždy ochotně vstříc všem přáním a tužbám českých poutníků, kteří na Starou Vodu přicházeli. Po odsunu působil v Německu, kde v Südlohn 27. února 1967 zemřel.¹⁰⁴

1. červenec 1946 – 1. listopad 1947, Josef Nakládal, kooperátor a ex kurendo provisor pro farnost Smilov. Od 1. listopadu 1947 do 22. ledna 1952 administrátor, viz výše.

Ve Městě Libavé je pohřbeno nejméně pět kooperátorů ze 78 zde uvedených. Kooperátoři a kaplani měli za povinnost spravovat některou z přifařených obcí, kterých v tomto případě bývalo až jedenáct. Vedli tisíce svých farníků k víře.

Kněžší narození ve farnosti Město Libavá

P. Josef Bockert, rodák z Města Libavé bohosloví v Olomouci studoval kolem roku 1751.

P. Leo a s. Cruce, SchP, vl. jm. Antonín Basil Kremnitzer, řádový kněz, narodil se ve Městě Libavé 3. května 1703, zemřel ve Staré Vodě ve věku 66 let 13. října (prosince?) 1769.

P. Johann Karl Jordan, rodák z Města Libavé, v letech 1731–1753 spravoval potštátskou farnost, v Potštátě také v roce 1753 na Štědrý den zemřel, a tudíž je tam i pohřben. Za jeho působení byl v Potštátě ve farním kostele postaven nový hlavní oltář, nová zákristie, opraven presbytář a zařízení dvěma novými bočními oltáři a biskupským stolcem, P. J. K. Jordan nechal provést průzkum krypty a pořídil nové zvony (jeden z nich nesl nápis: Agente Joanne Carolo Jordan Plebano Loci Bodenstadt). Horní kostel nechal vymalovat opavským malířem J. M. Lasslerem.¹⁰⁵

P. Josef Kirmig, narozen roku 1853 ve Městě Libavé, absolvent arcibiskupského gymnázia v Kroměříži, pozdější kaplan v Krnově, kde také zemřel 29. června 1889.

P. Ignaz Kleweta, narozen 16. ledna 1913 ve Městě Libavé, teologii vystudoval v Olomouci, kde byl také 5. července 1938 ordinován, jeho prvním místem byla Melč, kam nastoupil po vysvěcení jako kooperátor, v roce 1941 byl jmenován administrátorem a o rok později i farářem. Za svůj protinacistický postoj byl od 19. ledna do 24. dubna 1946 držen ve vazbě v Opavě, do Melče se vrátil až počátkem května. Odsunut byl z Melče, v Německu působil ve fuldské diecézi. Zemřel 3. října 1998.

P. Julius Kluger. Narodil se v libavské farnosti ve vedlejších Norberčanech 1. října 1889, svou primiční mši svatou měl 8. srpna 1915 v libavském kostele. Jako novokněz působil ve svém rodišti, od roku 1938 jako kooperátor v kuracii Staré Město. V roce 1931 je zmíněn v Karlovicích u Vrbna, kde také 21. července 1937 jako farář zemřel. Zde se nabízí otázka, zda P. J. Kluger nebyl příbuzný s P. Heribertem Klugerem, OT, profesorem náboženství v Bruntále.

P. Johann Alois Loserth, mezi 1768–1784 byl kaplanem ve Spálově, od 20. srpna 1784 tam ustanoven farářem, v této funkci zůstal až do své smrti 24. června 1814. Pohřben je ve Spálově.

P. Kajetán Morbitzer, narozen v sousedních Trhavicích 2. května 1892, ordinován 5. července 1917. Naposledy působil ve farnosti Nová Ves u Krnova, odtud byl odsunut a pak působil v diecézi Rottenburg. Zemřel 24. června 1953.

P. Johann Österreicher, narozen 2. února 1904 ve Městě Libavé v židovské rodině, teologii vystudoval v Rakousku, tam byl vysvěcen v roce 1927, poté sloužil do roku 1938 v různých farnostech. Odešel do exilu, prvně do Paříže a pak do USA. Publikoval úvahy o antisemitismu, židovském myšlení ale i o teologii a věnoval se problematice dialogu mezi Židy a křesťany. Na II. vatikánském koncilu byl jedním z hlavních poradců v otázce vztahů židovství a křesťanství. Přijatý dokument otevřel cestu

ke změně postojů křesťanů k židovství. Americký kněz P. John Oesterreicher zemřel v South Orange (New Jersey) 18. dubna 1993.¹⁰⁶⁾

P. Josef Potsch, narozen 17. září 1756 ve Městě Libavé, kde působil jako kooperátor od října 1782 do srpna 1786, odtud odešel do Starých Oldřůvek, kde také 2. února 1811 zemřel.

P. Ferdinand Schnirch, narozen roku 1868 ve Městě Libavé, profesor náboženství ve Svitavách. Jako novokněz v roce 1892 vypomáhal ve Staré Vodě. Pohřben je ve Svitavách.

P. Franz Walter, narozen ve Města Libavé 25. února 1913, ordinován roku 1938 zároveň s I. Klewetou a F. Winterem. Po vysvěcení nastoupil jako farář ve Fulneku, po odsunu působil v Bad Neustadtu v diecézi Würzburg. Do posledních dnů se stýkal s P. Ignazem Klewetou.

P. Franz Winter, narozen ve Městě Libavé 23. září 1913, ordinován v roce 1938, poté nastoupil do Kunčiny, po odsunu působil v Neuburgu v diecézi Bamberg.

Studenti arcibiskupského semináře v Kroměříži¹⁰⁷⁾

Johann Schwarz, zemřel 3. července 1873 jako alumnus semináře minor v Kroměříži.

Johann Lehnert, narozen roku 1862 v Dřemovicích, student arcibiskupského gymnázia v Kroměříži.

Poznámky

1) Listina biskupa Konráda z 5. dubna 1323, viz ZAO, pobočka Olomouc, Metropolitní kapitula Olomouc, poř. č. 83, inv. č. 89, sign. A I c 4.

2) Dle hlášení bezpečnosti bylo ve Městě Libavé k 31. červenci 1945 385 mužů, 886 žen a 555 dětí do 14 let německé národnosti. – Krejčová 2007, 8.

3) Krejčová 2007, 6, 11, 12, 32, 34.

4) Wolfgang Hanibal hrabě Schrattenbach, olomoucký biskup v letech 1711–1738. – Malý, i dále.

5) Bombera, 2000, 42 a n., tam více o libavských případech. I dále.

6) František Ferdinand hrabě Oedt, narozen dne 24. srpna 1673, sídelní kanovník olomoucký od 1701, od 1730 kapitulní děkan a generální vikář.

7) P. Erasmus a s. Carolo, SchP, vl. jm. Karel František Stichenwirth, v letech 1713–1718 starovodský rektor.

8) Krejčová 1997.

9) Bombera, 1997, 124.

10) Bombera – Krejčová, 1997, 124.

11) Libavští navštěvovali i jiná poutní místa, např. ve 40. letech spolu s poutníky se Smilova a Velké Střelné vykonali pětidenní pouť do Vamberčic (tam přes Krnov a zpět přes Králíky).

12) Bombera – Krejčová, 1995, 142.

13) Bombera – Krejčová, 1995, 150.

14) Bombera – Krejčová, 1995, 134. – P. Christian Voborník, rovněž čestný občan Nového Města

nad Metují a Staré Vody zemřel ve Staré Vodě 12. dubna 1872.

15) ZAO pobočka Olomouc, Univerzita Olomouc, obrazové teze.

16) Stief 1896, 117 zmiňuje 43 metrů vysokou věž.

17) Friedrich z Fürstenbergu, olomoucký arcibiskup, narozen 18. října 1813, od 1848 olomoucký sídelní kanovník, arcibiskupem v letech 1853–1892, zemřel na Hukvaldech 20. srpna 1892.

18) SOKA Olomouc, M 1 – 30, Okresní národní výbor Olomouc-venkov, inv. č. 128, sign. II, karton 231. Vše sepsáno v Olomouci 1. července 1947. Budovy označeny v každém případě jako konfiskát, uvedeno je i jméno původního vlastníka. Vždy přiložena situace, tj. výřez z katastrální mapy. Škoda vznikla na stavení č. p. 26 v Dřemovicích a na stavení č. p. 34, 44, 109, 135, 149, 261, 263, 272, 273 (vše 6. května 1945).

19) Krejčová 2003, 89.

20) Zmiňuje ho např. Michna 1990, 229.

21) Notizen-Blatt, 1893, č. 10, 101 – 104.

22) Malý 1931, 181 – 183.

23) Krejčová 2007, 28, 32.

24) Krejčová 2007, 38, 39.

25) Kostelů a kaplí stejného zasvěcení je v olomoucké arcidiecézi a ostravsko-opavské diecézi celkem třicet (včetně Města Libavé), dále pět kostelů a kaplí Nalezení sv. Kříže a devět kostelů a kaplí Svatého Kříže.

26) Samek 1994, 476 uvádí rok 1524 s tím, že stavba vznikla nepochybně již dříve. Dále nejmenuje další čtyři obce, které tvoří s Městem Libavou jeden správní celek, ale vzhledem k památnému kostelu uvádí jen zrušenou Starou Vodu. – CC pro rok 1949 uvádí, že jistě byla farnost založena již v letech 1274–1301, kdy dostala Libava právo města.

27) Malý 1931, 181; Theimer 1930, 302; Wenzel, 1987, 201 dle Theimera 1930, 369 – 375; Bahner – Wenzel b. r., 116, tam kresby kostela v jeho jednotlivých fázích, tj. dřevěný kostel se samostatnou dřevěnou zvonící ze 14. století(!), kamennou stavbu kostela z let 1662–1669(!) s opodál stojící dřevěnou zvonící z roku 1781, tutéž kamennou stavbu se zvonící ukončenou cibulí s lucernou z let 1781–1817 a tutéž loď s kamennou věží přistavěnou před průčelí roku 1817.

28) Alois Josef hrabě Kolovrat-Krakovský, narozen 21. ledna 1759 v Praze, doktor teologie, od roku 1786 sídelní kanovník olomoucký, generální vikář, od 1801 světící biskup, od 1812 biskupem královéhradeckým a od 1830 arcibiskupem pražským, zemřel 28. března 1833.

29) Maria Tadeáš hrabě z Trauttmansdorfu, arcibiskupem 1811–1819. Narodil se 28. května 1761, zemřel 20. ledna 1819 ve Vídni.

30) Samek 1994, 476 uvádí polygonálně ukončený, Malý 1931, 181 a Kuča 1998, 850 dle Theimera 1930, 370 oválný.

31) Podobné sousoší známe např. z nedalekého Moravského Berouna či z bývalé Německé Huzové. Libavské mohlo pocházet snad ze šedesátých let 19. století.

32) Heslo jezuitského řádu, zde použité s letopočtem 1843.

33) Maria Ferdinand hrabě Chotek, olomoucký arcibiskup, narozen 1781, světitel biskup olomoucký od 1817, olomoucký arcibiskup od roku 1831 do 1836, kdy zemřel.

34) ZA Opava, pobočka Olomouc, fond ÚŘAS, M 4/6, plány na obnovu kostela ve Městě Libavé, 1871(?). – Výška zdiva 33,10 m.

35) Malý 1931, 177.

36) Dle „listinných materiálů v archivu autora“ (Jiří Glonek): „Zároveň archivní prameny ukazují na to, že přes veškeré nepříznivé okolnosti kostel v roce 1951 „plně“ sloužil svému účelu, což potvrzují výplaty pro kostelníka (toho času vojína v M. Libavé), zvoníka, varhaníka atd.“

37) Machala 2009, 34.

38) Indra 1979, 59.

39) ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 18801, sign. M 4/16, karton 2508. – Také v nedaleké Jívové došlo (18. června 1720) ke zřícení klenby tehdy nového kostela sv. Bartoloměje. – Ještě se tu nabízí jedna podobnost Města Libavé a Jívové, freska v presbytáři jívovského kostela totiž představuje Pozdvížení sv. Kříže.

40) Plán stavitele (Ferdinanda Bahnera?), který opravoval kostel Povýšení sv. Kříže z roku 1932 má nadpis: Stadtpfarrkirche zu Stadt Liebau. Pro memoriam perenni. A. D. 1932. (Pro věčnou paměť.) Kopie plánu v archivu autorky.

41) Malý 1931, 181 i inventář z roku 1805. Dle fotografie hlavního oltáře z roku 1930 (NPÚ Brno, č. 4728) zmíněný obraz na hlavním oltáři již nebyl. – Ferdinand Licht se narodil 12. dubna 1750 v Opavě, jako malíř portrétů a církevních obrazů působil v Opavě a v Brně, zemřel 29. 3. 1822 v Brně. Byl žákem opavského malíře Ignáce Günthera. Jeho díla jsou po celé Moravě i Slezsku. – Obraz uvádí Schenková – Olšovský, 2001, 93.

42) Starý svatostánek pocházel z kostelíka sv. Jakuba ve Staré Vodě, odprodej přikázal biskup Karel z Lichtensteina-Kastelkornu libavskému faráři.

43) Na výstavě Josefa Winterhaldera ml. v Arcidiecézním muzeu v Olomouci (2010) byla vystavena socha sv. Václava od jeho otce Josefa Winterhaldera st., pocházející údajně z kostela ve Městě Libavé. Socha byla opakovaně prezentována na výstavě Olomoucké baroko. Výtvarná kultura let 1620–1780. Heslo na s. 200–201 ve stejnojmenném katalogu zpracovala Helena Zápalková, uvádějící (s otazníkem) původ z kostela Povýšení sv. Kříže v Libavé, dnes v majetku baziliky Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku. Dřevěná socha s povrchovou úpravou v leštěné běli je vysoká 195 cm. Dále se uvádí, že v libavském

kostele byla s dalšími třemi soškami, tj. sv. Janem Evangelistou, sv. Janem Nepomuckým a sv. Janem Sarkanderem. SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 103, sign. I a, karton 1 ovšem k roku 1925 jmenuje sochy, které uvádíme v hlavním textu, tudíž socha sv. Václava nepochází z Města Libavé.

44) Zápalková 2010, 205 – 206. Křtitelnice byla vystavena na expozici Olomoucké baroko. – Jan Michael Scherhauf, narozen 24. srpna 1724 ve Welsu (Rakousko), zemřel 3. ledna 1792 v Olomouci. Jeho dílem je také v roce 2010 restaurovaná socha Panny Marie Církve Vítězné s Ježíškem ubíjejícím satana, kterou najdeme v nedalekém Moravském Berouně. Jiné Scherhaufovo zpracování Kristova křtu je na křtitelnici v katedrále sv. Václava v Olomouci.

45) SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 128, sign. V c, karton 15.

46) Josef Mitschke (Mitzke) pocházel z Hlucholaz (Bad Ziegenhals, Głucholazy) na Horním Slezsku (Polsko). Namaloval např. obrazy Křížové cesty v rodném městě nebo vykonával restaurátorské práce v dolnoslezském poutním místě Bardu (Warta). Jeho potomci restaurovali fresky v poutním kostele na Hoře sv. Anny (Horní Slezsko) a v roce 1966 se vystěhovali do Německa.

47) Bahner – Wenzel b.r., 119.

48) Malý 1931, 181.

49) Sehna 2003, 109.

50) Sehna 2003, 58, 93: Michal Oranský, varhanář v Olomouci, vyučil se u něj libavský rodák Jakub Frisa. – Mořic Hanačík, narodil se ve Zlíně 5. ledna 1792, pracoval a zemřel ve Spálově 24. července 1863.

51) SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 110, sign. I h, karton 3.

52) SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 138, sign. VI b, karton 17; Inv. č. 139, sign. VI d, karton 17.

53) Sehna 2003, 53.

54) Sehna 2003, 107.

55) Sehna 2003, 109.

56) Sehna 2003, 109 – 110.

57) Sehna 2003, 128.

58) Jeden z velkých zvonů byl dle pověsti nalezen v místě, kterému se říkalo Starý Smilov.

59) Také Indra 1978, 156, první zvon uvádí jako dílo Wolfganga Strauba.

60) Indra 1978, 155 uvádí u zvonu Antonína Oblettera z roku 1793 váhu 28 centnýřů. – Antonín Obletter, syn a nástupce zvonaře Valeria Oblettera. Narodil se v Olomouci 11. května 1761, v roce 1784 se stal měšťanem v Olomouci, kde také zemřel 20. prosince 1805. – Indra 1979, 59 dále uvádí chudinský cimbál z roku 1791, dílo Františka Xavera Stankeho.

61) Leopold František Stanke (syn zvonaře Františka Stankeho) se narodil se 4. července 1800

v Opavě, od roku 1827 olomouckým měšťanem, roku 1866 byl nucen prodat otcovský dům, zemřel 11. května 1873 v Olomouci.

62) Dne 11. dubna 1821 světil olomoucký arcibiskup Rudolf Jan pět nových zvonů pro Město Libavou (Zlámal – Larisch, 2010, 115). – Rudolf Jan Josef Rainer, arcivévoda rakouský, narozen 8. ledna 1788, arcibiskupského trůnu se ujal 24. března 1819, zemřel 23. července 1831.

63) ThDr. Josef Schinzel, narozen 15. března 1869 v Korunově u Krnova, ordinován 5. července 1892, zemřel 28. července 1944. – SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 128, sign. V c, karton 15.

64) Mlčák 1986, 94. Viz též ZAO, pobočka Olomouc, Pozůstalost dr. Nevěřila, zápis ze dne 23. 7. 1917. – Rudolf Perner, zvonař z Českých Budějovic. – Machala 2009, 99. – SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 110, sign. I h, karton 3.

65) Samek 1994, 125, v tomto smyslu uvádí zvon z r. 1505, neznámého původu, s nápisovým vlysem s modlitbou(?). Také v kostele Navštívení Panny Marie v nedaleké Staré Libavé, který v 50. letech minulého století vyhořel, byly dokonce dva zvony z roku 1505. Také již víme (viz výše), že v roce 1947 měl kostel ve Městě Libavé dva zvony v hodnotě 7.000,- korun. – Arcidiecézní archiv, Korespondence. V dopisu chybí jméno kněze. Mohl jím být P. František Navrátil, který v Branticích sloužil jako ex kurendo administrátor od 1. září 1946. Narodil se 26. dubna 1911, vysvěcen 1937, zemřel 6. února 1967.

66) Krejčová 2007, 28.

67) Krejčová 2007, 34, tam pozn. 14. Nyní tedy publikujeme celý slíbený text. – M 1 – 31, Jednotný národní výbor Olomouc, inv. č. 132, sign. 293, karton 176.

68) 6. září 1949 byl VÚ 5304 změněn na VÚ 8129 Město Libavá.

69) Archiv Újezdního úřadu vojenského újezdu Libavá. Korespondence.

70) Dr. Šárka Brettschneiderová, tehdy pracovnice Okresního národního výboru v Olomouci. Z úvodu k fondu O 1 – 41, Archiv města Město Libavá.

71) Krejčová 2007, 41.

72) Arcibiskupský archiv, Kniha přijaté korespondence.

73) Krejčová 2007, 43.

74) Machala 2009, 50.

75) „V roce 1953 došlo k odvozu části inventáře (barokních soch) do prozatímního skladu olomoucké konzistoře.“ Glonek 2007, 135. Odkaz na archiv autora!

76) Machala 2009, 88 – 93.

77) Machala 2009, 99.

78) Diplom uložen ve SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 1, listiny.

79) SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 107, sign. I r, karton 3. Najdeme tam firmy: Rudolf Polzer z Města Libavé, Hans Krätschmer, Karl Schwarz, Josef Kern ze Staré Vody, František Macharáček, arch. a stavitel z Olomouce, Ferdinand Bahner jun. z Města Libavé, Ing. Walther Böhm z Berouna aj.

80) II a, Správa majetku kaplí v Heroltovicích, Keprtovicích, Norberčanech, Olejovicích a Trhavicích, 1837–1899, Kostelní pozemky 1925–1946. Zachoval se plánek.

81) Krejčová 2007, 23.

82) Krejčová 2007, 22.

83) SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, úvod.

84) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, Inventáře far, v tom M. Libavá, 1805, karton 8299.

85) SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 105, sign. I c, karton 2.

– Z hrobníků známe např. Tandlera (nar. 23. 3. 1832), který tuto práci vykonával od 13. 1. 1896. – SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 140, sign. VI f, karton 17. Nákres hřbitova je součástí plánu města publikovaného v Bärner Ländchen 1964, 91.

86) Machala 2009, 34. I dále.

87) O křížích i sochách viz Verzeichniss ... z domašovského nálezu, nyní ve SOKA v Olomouci. Město Libavá se svou osadou Dřemovicemi je popsána na dochovaných stranách 1 – 13 a 37 – 38, chybí s. 14 – 36 a možná i další od s. 39.

88) Není o něm záznam ve Verzeichniss ...

89) Matzke, 1965, 52. U obecního kříže uvádí rok 1763. – Sousoší této dvojice světců, kteří oba zemřeli na následky utopení, se nachází např. v blízké Jívové či ve Velké Bystřici. Jeden ze světců je ochráncem proti vodě, druhý proti nebezpečí ohně a vody zároveň (sv. Florián). – Všechny tyto tři kamenné objekty byly s velkou pravděpodobností již v 50. letech rozbity a jejich části byly naházeny do některého z libavských potoků.

90) Uvádí ho i Theimer 1930, 363.

91) SOKA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 128, sign. V c, karton 15. Zde nákres kříže provedený tužkou. – Zde uložených materiálů využito i dále.

92) Na mapě z roku 1931 jsou v katastru Dřemovic zakresleny dva kříže, a to jeden blíže myslivny a druhý při polní cestě do Velké Střelné.

93) Oběti 2. světové války viz BL 1957, 14, 146, 178, 226, 290. – Nejnovější seznam osob zemřelých během 2. světové války, tj. padlých a nezvěstných, dále zabíjených při osvobozovacích bojích, zastřelených a osob nešťastnou náhodou zabíjených municí a také těch, kteří spáchali v souvislosti s událostmi sebevraždu, viz BL 1995, Nr. 5 (507), Mai, S. 255 – 256 a S. 303 – 304.

- 94) SOkA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 116, sign. III a, karton 11.
- 95) Lachnit a kol. 1937, příl. VI. – Burian 1965, 40.
- 96) Zlámal – Larisch 2010, 115. – Na Piperově podobizně je ve spodní části legenda, ve které je napsáno, že pochází z Joachimsthalu in Silesia, taková obec ale neexistovala.
- 97) Malý 1931, 180.
- 98) SOkAO, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 136, sign. VI a, karton 17. Doplněováno z různých zdrojů. Některé podrobnosti o jednotlivých osobách se nepodařilo dohledat, v žádném případě nejsou k dispozici přesné seznamy, nýbrž údaje se zjišťují v různých pramenech.
- 99) Bombera 1997, 129.
- 100) K němu též: SOkA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 136, sign. VI a, karton 17; finanční nejasnosti po zemřelém P. J. Winklerovi viz tamtéž inv. č. 112, sign. II c, karton 4.
- 101) SOkA Olomouc, O 1 – 237, Místní akční výbor Národní fronty Město Libavá 1948–1951.
- 102) SOkA Olomouc, O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 137, sign. VI b, karton 17. Doplněno o další údaje.
- 103) Šmeral – Turko – Bouchal 2010 ho neuvádějí.
- 104) Více viz Krejčová, 1996.
- 105) Krška 2002, 3 – 4.
- 106) Více viz Rijkxenová 2004, 181 – 184 a Fiala-Fürst – Krappmann 2003, nestr.
- 107) Z absolventů kroměřížského tzv. malého semináře se obvykle etablovali posluchači teologie, tj. budoucí kněží.

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Pozn.: ZAO je správcem uvedených fondů, majitelem je Arcibiskupství olomoucké.

Arcibiskupská konzistoř v Olomouci (ACO), (1202) 1452–1950

Inventáře far, v tom Město Libavá, 1805, karton 8299.

Metropolitní kapitula Olomouc

Poř. č. 83, inv. č. 89, 1323, dubna 5. (biskupská listina), října 14. (konsens), Olomouc, A I c 4, Konrád, biskup olomoucký, za statky Budišov, Libavá, Bělkovice a Domášov postupuje kapitule biskupský desátek z celé diecéze s výjimkou příjmů z kláštera třebečského a hradišského. Jeneš děkan a olomoucká kapitula dávají svůj souhlas. Orig., celé psáno na jeden ráz jednou rukou. Perg., 42 x 31 x 6,5 cm, lat., pečeť kapitulní na p. perg. pečeť biskupova, ač ohlášena, nebyla přivěšena. CDM VI 167 č. 226.

Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž (1144) 1465–1951

Inv. č. 18800, sign. M 4/15-7, Oprava kostela a fary po požáru, 1862–1863, karton 2507.

Inv. č. 18801, sign. M 4/16, Totéž, stavební záležitosti kostela v Městě Libavé, plán půdorysu přiložen, 1657–1866, karton 2508.

Pozůstalost dr. Nevěřila

Státní okresní archiv v Olomouci

O 7 – 18, Archiv fary Město Libavá

Inv. č. 1, listiny, Obecní zastupitelstvo Města Libavé uděluje čestné občanství děkanu Eduardu Fischerovi, Libavá, 8. července 1885.

Inv. č. 103, sign. I a, Inventáře a popisy kostela, 1813–1925, karton 1.

Inv. č. 105, sign. I c, Hřbitov v M. Libavé, 1831–1935, karton 2.

Inv. č. 105, sign. I c, Starý hřbitov v M. Libavé, 1770–1876, karton 2.

Inv. č. 107, sign. I e, Opravy farní budovy, rozpočty, 1937, karton 3.

Inv. č. 110, sign. I h, Varhany, dotazníky, M. Libavá, Norberčany, Údolná, Olejovice, Trhovice, 1944, karton 3.

Inv. č. 112, sign. II c, Vysvětlení finančních nejasností po zemřelém faráři Josefu Winklerovi, 1827–18309, karton 4.

Inv. č. 116, sign. III a, Protest děkana Fischera proti postavení větrného mlýna Janem Seidlerem v sousedství farních pozemků, 1877–1889, karton 11.

Inv. č. 128, sign. V c, Povolení ke svěcení křížů, kaplí, soch, zvonů aj., 1715 – 1936, karton 15.

Inv. č. 136, sign. VI a, P. Josef Winkler, 1774, karton 17.

Inv. č. 136, sign. VI a, Posloupnost farářů v letech 1642–1890, s.d., karton 17.

Inv. č. 137, sign. VI b, Posloupnost kooperátorů v letech 1715–1900, s.d., karton 17.

Inv. č. 138, sign. VI b, Varhaníci a ředitelé kůru, 1872–1876, karton 17.

Inv. č. 139, sign. VI d, Kostelníci, 1829–1900, karton 17.

Inv. č. 140, sign. VI f, Hrobníci, 1857–1900, karton 17.

O 1 – 41, Archiv města Město Libavá

Úvod.

M 1 – 30, Okresní národní výbor Olomouc-venkov, 1945–1949

Inv. č. 128, sign. II, Odhady válečných škod podle zákona 86/46 Sb., 1946, okres Moravský Beroun, karton 231.

M 1–31, Jednotný národní výbor Olomouc, (1930) 1949–1954 (1970)

Inv. č. 132, sign. 293, Soupis církevního majetku, 1949–1951, karton 176.

O 1 – 237, *Místní akční výbor Národní fronty Město Libavá 1948 – 1951*

Nezpracovaný fond (pochází z tzv. Domašovského nálezu)

Verzeichniss der im Stadt-Liebauer Pfarr- bezirke befindlichen Feldkapellen, Kreuze, Statuen und Martersäulen.

Arcibiskupství olomoucké, archiv

E – 3, 44/18, Leopold Prečan (dvě fotografie).
Kniha přijaté korespondence.
Korespondence.

Archiv Újezdního úřadu VÚL

Korespondence.

Rukopisy

Krejčová, Jana: *Stará Voda. Poutní místo sv. Jakuba Většího a sv. Anny. Chronologie*. 1997, nestr.

Krejčová, Jana: *Působení otců oblátů Marie Neposkvrněné ve Staré Vodě (14. září 1930 – 13. září 1946)*. 1996, nestr.

Krejčová, Jana: *Církevní památky Norberčan. I. část: Norberčany (Nürnberg, Nürnberg) a samota Skřivánkov (Lerchenfeld)*. 2011, nestr.

Literatura

Bahner, Ferdinand – Wenzel, Karl: *Heimatsbuch Stadt-Liebau*. Marburg b.ú.

Bombera, Jan: *Kolej vařila pivo*. In: *Poutní místo Stará Voda*. Danal, Olomouc 1997.

Bombera, Jan: *Posmrtná magie na Libavsku*. In: *Do nitra Askiburgionu*. Sv. 4. Z doby prvních letů na koštěti. Moravský Beroun, Moravská expedice, 2000.

Bombera, Jan: *Spory s farářem v Libavé*. In: *Poutní místo Stará Voda*. Danal, Olomouc 1997.

Bombera, Jan – Krejčová, Jana: *Zařízení, opravy a údržba koleje*. In: *Poutní místo Stará Voda*. Danal, Olomouc 1997.

Burian, Václav: *Větrné mlýny na Moravě a ve Slezsku. Windmühlen in Mähren und Schlesien*. Práce odboru společenských věd Vlastivědného ústavu v Olomouci, č. 7, Olomouc 1965.

Glonek, Jiří: *Zaniklé obce Vojenského újezdu Libavá*. Společnost přátel Poodří, Ostrava 2007.

Jakubec, Ondřej – Perůtka, Marek (eds.): *Olomoucké baroko. Výtvarná kultura let 1620 – 1780. 2. Katalog*. Muzeum umění Olomouc, Olomouc 2010. Heslo zpracovala Helena Zápalková.

Krejčová, Jana: *Libavsko v letech 1945–1960 s přihlédnutím k osudu církevního majetku*. In: *POODŘÍ*, r. 10, č. 3, 2007.

Krejčová, Jana: *Poutě do Staré Vody u Libavé ke sv. Matce Anně Starovodské, uctívané v kostele sv. Jakuba Většího a sv. Anny*. Burian a Tichák, Olomouc 2003.

Fiala-Fürst, Ingeborg – Krappmann, Jörg (Eds.): *Lexikon deutschmährischer Autoren*. Olomouc, Univerzita Palackého 2003.

Indra, Bohumír: *Zvonaři v Olomouci od poloviny 17. do 2. poloviny 19. století*. In: *Časopis Slezského muzea*, série B, 27/1978.

Indra, Bohumír: *Zvonaři v Opavě, Uničově a Litovli od poloviny 17. do první pol. 19. stol.* In: *Časopis Slezského muzea*, série B, 2/1979.

Krška, Ivan: *Ještě o zvonech farního kostela v Potštátě*. In: *Oderské vrchy, vlastivědný zpravodaj*, roč. XVII, 2002, č. 1 – 2.

Lachnit, Emil – Neubauer, Johann – Göth, Ignaz – Götz, Franz – Ullrich, Josef – Bergmann, Luis: *Deutsche Bauernhausser aus Mähren und dem böhm. mähr. Grenzlande*. L. Kullil, Olmütz 1937.

Machala, Jindřich: *Kronika Libavska. Druhé doplněné vydání*. Sebei, Šternberk 2009.

Matzke, Josef: *Religiöse Barockdenkmäler im Ost-sudetenland II. Schönhengstgau und Ostmähren*. Königsteiner Institut für Kirchen- und Geistesgeschichte der Sudetenländer e. V., Königstein 1965.

Michna, Pavel: *Moravané v Rakousku let 1848 až 1918*. In: *Vlastivědný věstník moravský*, r. XLII, 1990, č. 2.

Mlčák, Leoš: *Zvony olomouckého okresu. (Katalog)*. Okresní středisko Státní památkové péče a ochrany přírody Olomouci, Olomouc 1986.

Rijksenová, Hildegonda M.: *Rodák z Města Libavé Johannes Oesterrreicher (1904 – 1993)*. In: *Olomoucký archivní sborník 2*, 2004. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv v Olomouci, Opava, Olomouc 2004.

Samek, Bohumil: *Umělecké památky Moravy a Slezska 1, A / I*. Academia, Praha 1994.

Schenkova, Marie – Olšovský, Jaromír: *Barokní malířství a sochařství v západní části českého Slezska*. Slezské zemské muzeum, Nakladatelství a vydavatelství František Máj, Opava 2001.

Stief, Wilhelm: *Topographie des politischen Bezirkes Sternberg in Mähren, mit besonderer Berücksichtigung der Ortsgeschichte und Statistik nach amtlichen und autorisierten Quellen bearb von...* Sternberg, F. Pialek (1896).

Šmeral, Jiří – Turko, Jan – Bouchal Georg B. (eds.): *Křenovská farnost v historii. 280 let kostela sv. Jana Křtitele*. Římskokatolická farnost Křenov, Křenov 2010.

Theimer, J.: *Heimatsbuch für den Bezirk Bärn*. Bärn, E. Hykel 1930.

Zlámal, Bohumil – Larisch, Jan: *Rudolf Jan arcibiskup olomoucký a kardinál. Marice cyrilometodějská s. r. o., Olomouc 2010.*

Jana Krejčová

Kontakt: Na Hradě 2, 772 00 Olomouc, e-mail: janakrejcov.a.telier@seznam.cz, tel.: 585 233 237

Putování za studánkami v okolí Vítovky

Jiří Kucharz (text a foto)

Historicko-Vlastivědný spolek Odry společně se ZO ČSOP Odry organizují vlastivědné vycházky po okolí regionálních železničních tratí Suchdol nad Odrou – Budišov nad Budišovkou a Suchdol nad Odrou – Fulnek s cílem nalézt, zdokumentovat a popsat přírodní a vlastivědné zajímavosti horního Poodří na Odersku, Vítkovsku, Budišovsku a na Fulnecku. Putování i trasy bývají ovlivněny roční dobou. Tak např. předjaří je ideální k poznávání geologických a geomorfologických zajímavostí kouzlicích v krajině zákoutí plná tajemných odkazů z minulosti Nížkého Jeseníku. Tentokrát bychom ale rádi popsali jednu vycházku zaměřenou na studánky v okolí Oder, která může být i inspirací pro vás.

Sraz byl jednoho březnového dne u železniční zastávky Odry-Loučky, kam někteří účastníci přijeli vlakem od Suchdolu n. O. nebo přišli pěšky z bližšího okolí. U ní jsme obdivovali mohutný asi 200 let starý památný strom – Novoveský dub (dub letní). Kolem památného stromu vede žlutě značená turistická trasa KČT. My jsme však začali stoupat přímo od dubu zalesněným svahem nejjihnějšího výběžku kopce Chrastavec (531 m n. m.). Terén je tu značně příkrý a kamenitý, vhodný jen pro pevnou terénní obuv. Zhruba v třetině výšky kopce (cca 400 m n. m.) vystupuje nad povrch malá skalka. Výrazný kamenný útvar, nápadně připomínající řečnickou tribunu či kazatelnu. Možná k tomuto účelu v minulosti i sloužila, soudě dle znaků a symbolů vytesaných do kamene někdy ve dvacátých letech minulého století.

Poblíž skalky vystupuje nad povrch další útvar, u kterého můžeme pozorovat zvláštní strukturu kamenné hmoty. Ta jakoby v polotuhém stavu byla na sebe namačkána, připomíná vykynuté těsto roztočivých až bizarních tvarů. S přihlédnutím na to, že se jedná o masivní drobu, jsou tyto tvarové projevy poněkud netypické a ojedinělé (viz foto dole).

Od skalky – kazatelny jsme „traverzem“ severovýchodním směrem obešli paseku k malému lesnímu a dnes již zaniklému lomu na drobu. Od lomu vede pěšina k lesní cestě stoupající od místní komunikace vedoucí z Kolonky do Vítovky k významné lesní komunikaci (svážnici) obepínající kopec Chrastavec od Vítovky k jakubčovicckému kamenolomu. Na této lesní cestě jsme odbočili doprava a šli přes „Kamenný potok“ směrem k Vítovcu. Tento potok má po dřívějších deštích koryto vyerodované až na kamenné dno, takže např. nad propustkem cesty vytváří pěkné tůňky i drobné kaskády. Odtud pochází náš pracovní název potoka. Za potokem asi po 200 metrech můžete sejít hodnotným listnatým lesem k první studánce na naší trase – ke Kateřině studánce schované pod velkým habrem (více o studánkách v příspěvku „Studánky u Kolonky a Vítovky“).

Od ní jsme se vrátili zpátky na lesní cestu a pokračovali dále na Vítovkou. Po dalších asi 180 metrech se cesta rozšiřuje a slouží lesníkům ke skladování vytěženého dřeva. V lesním svahu před skládkou jsme obdivovali kamenicky pěkně provedený propustek dnes již nevyužívané lesní cesty. Nad ním ve svahu je pak ukrytá v pořadí druhá studánka – Velikonoční (viz foto dole). Ta vyvěrá vlevo od výrazného terénního zářezu stoupajícího od kamenného propustku spádníci nahoru. Velikonoční studánka je kruhovitě vyskládána kameny. I této studánce by slušela pěkná stříška, prozatím ji však zastřešuje mladá lípa. V zalesněném svahu od této studánky k Vítovcu můžete nalézt slepence různých tvarů a velikostí.

Od studánky jsme se vrátili na lesní cestu a pokračovali až nad Vítovkou, kde z vesnice na tuto lesní cestu vede červeně značená turistická trasa KČT. Po ní jsme odbočili doleva a stoupali lesem podél hluboce zaříznuté rokle s nepatrným

potůčkem. Červená turistická značka nás dovedla na silnici vedoucí z Vítovky do Heřmanic u Oder, po níž jsme došli až téměř k nejvyššímu bodu. Po pravé straně se u silnice nalézá malý opuštěný zatopený lom, nesoucí název Mořské oko, které bylo díky dotaci MŽP a iniciativy obce Heřmanice u Oder vyčištěno, upraveno a vybaveno zastavením s posezením (viz foto výše).

Z tohoto místa, opředeném zvěstmi a dohady (např. co a koho jezírko ukrývá), se naskýtají velice daleké výhledy. Dají se rozeznat nejenom všechny

beskydské vrcholy, ale též jednotlivé komíny ostravské aglomerace. Opravdu si můžeme připadat jako námořníci, přehlížející očima ohromné vlny moře zelených kopců okolní krajiny.

Asi 400 m severovýchodním směrem pod Mořským okem pramení v lesním údolí potok Vítoverka. Jeden ze dvou pramenů je podchycen betonovou skruží a napájí malou vodní nádrž vylepšující hydrologické poměry krajiny. Potok Vítoverka odtud teče lesem k Vítovice údolím zvaným „Vlčí jámy“. V údolí se nacházejí pozůstatky po prospekci rud (galenitu).

My jsme na našem výletu pokračovali lesem k „Jarčinu údolí“ poblíž Vlčovic, kde jsme na konci jedné meze obdivovali mohutnou letitou lípu u obnovených trojbokých zděných božích muk (viz foto dole). Místo v sobě nese prvek určité odloučenosti a dokáže překvapit svou malebností.

Od lípy jsme sešli přes louku do lesa, jímž protéká malý lesní potok (pravobřežní přítok Husího potoka). Blíže k Vítovice nádherně meandruje a pročesává nivu s lužním olšovým porostem. Podél potoka jsme došli na silnici spojující Vlčovice s Vítovkou a po ní jsme odbočili doprava k Vítovice. V nejvyšším bodě jsme prošli tzv. Starou heřmanickou cestu spojující Jestřabí s Tošovicemi a s Heřmanicemi. Cesta se nabízí jako perspektivní cyklostezka. V dalším nevýrazném údolíčku, jímž

protéká potok Vítoška, jsme odbočili podél jeho toku doleva ke stejnojmenné přehradě.

V malém mokřadu před přehradou vyvěrá jakoby přímo z luk pěkně upravený pramen zvaný „Lasičkový“. Lasička byla údajně mezi prvními, kdo objevil a vyzkoušel kvalitu této vody. Dnes je místo zajištěno trubkovým vývodem pod kamenným obeliskem. Pramen chrání pěkně rostlá olše lepkavá a v okolí se vyskytují chráněné orchideje – prstnatce májové (širolosté).

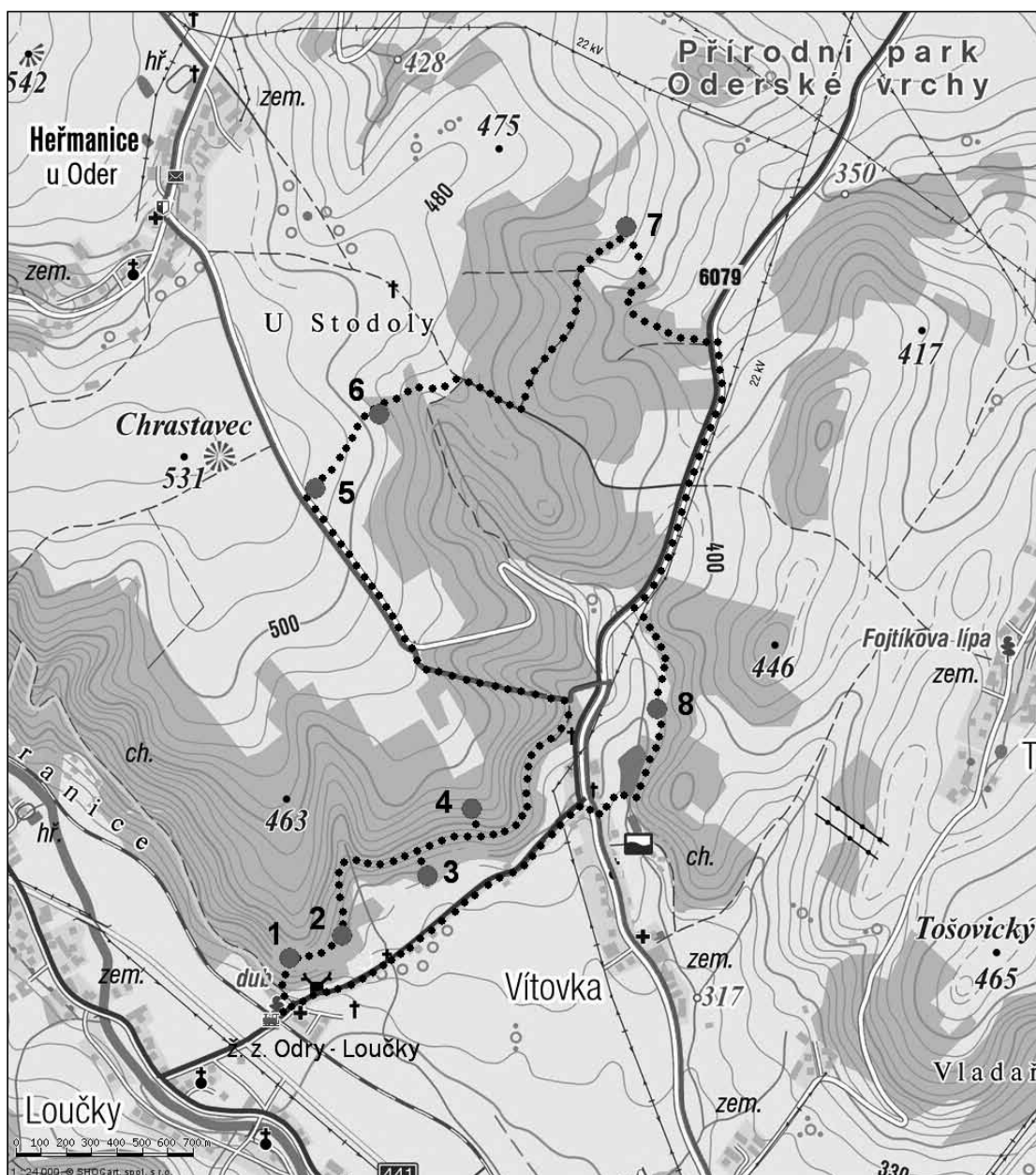
Od pramene dojdeme pěšinou až k přehradě Vítoška, která byla vybudována v 70. letech 20. století jako protipovodňová nádrž. Původně se mělo jednat o suchý poldr, u nějž bylo až v průběhu výstavby rozhodnuto, že bude částečně napuštěn vodou. To způsobuje vývěry vody pod hrázi vodní nádrže (zřejmě pozůstatek předválečného doposud funkčního odvodnění bývalé mokřiny), které napájely

jak bývalé koupaliště ve Vítošce tak i další zdroj vody nacházející se před vstupem do koupaliště. Potok Vítoška dále teče do Oderské kotliny k Odrám, kde se poněkud ztrácí v zatrubnění pod průmyslovým areálem. Za areálem opět vyústuje a jako levostranný přítok spojuje své vody s Odrou.

My jsme výlet za studánkami ukončili ve Vítošce, odkud jsme se rozešli domů. Pokud se za studánkami vydáte, přejeme vám pěkné počasí, daleké výhledy a příjemné osvěžení.

Legenda k mapě

1 Skalka	6 Pramen Vítošky s malou vodní nádrží
2 Zaniklý lesní lom na drobu	7 Trojboká boží muka s mohutnou lípou
3 Kateřinina studánka	8 Lasičková studánka
4 Velikonoční studánka	
5 Mořské oko	

Mapa použita z: <http://www.mapy.cz/>

Studánky u Kolonky a Vítovky

Petr Lelek (text a foto)

Rád bych vás seznámil se třemi studánkami v okolí Kolonky a Vítovky. Mezi Kolonkou a Vítovkou se nacházejí Kateřinina a Velikonoční studánka, kdežto za Vítovkou za vodní nádrží je zřízena studánka, kterou si někteří vtipákově nazvali Lasičková.

Nejdříve se zmíním o člověku, který se o úpravu těchto studánek nejvíce zasloužil. Byl jím můj strýc – Jaromír Neuvirt z Louček – Kolonky (místní část Oder), který se narodil v roce 1935 v Polance a mládí prožil v Odrách. Po založení rodiny postavil dům v Loučkách-Kolonce. Měl rád přírodu a rád ji poznával pěšky i na kole. Rád trempoval údolím řeky Odry, Něčínského potoka a Budišovky. Po vybudování přehrady ve Vítovce zde s oblibou zajížděl zaplavat si nebo se projet na lodi, lákala ho i plavba na kanoi po řece Odře, a v posledních letech se rád plavíval na plachetnici po Slezské Hartě. Byl zakládajícím členem ZO ČSOP Odry a jeho oblíbeným „ochranářským“ tématem byla ochrana a podpora ptáků a obnova studánek. S Jardou jsme se navždy rozloučili v předjaří minulého roku.

Teď ale k obnově jednotlivých studánek. Nejbližší Kolonce se nachází studánka „Kateřinina“, která vznikla na vývěru vody pod habrem na úpatí kopce zvaného Chrastavec. Najdete ji u okraje lesa na počátku údolíčka, jímž odtéká voda poli Oderské kotliny k Odrám. Tuto studánku jsme na podnět Jardy obnovili ve dnech 14. – 15. 5. 1988 na počest narození jeho vnučky Kateřiny. Prvně jsme upravili její zemní tvar – vybrali mokvající bahno a napadané listy. Poté jsme z kamení vyzdili základ pro budoucí stříšku a zakopali výtokové potrubí. Nakonec jsme vyrobili a osadili dřevěnou střechu, která má zabránit padání listů do studánky.

Kateřinina studánka.

Časem si studánku oblíbili mloci skvrnití, jejichž „larvy“ se zde vyvíjejí až do suchozemské fáze. Protože stříška studánky nemá dvířka, padání listů

do studánky bránila jen zčásti. Proto by jí bylo vhodné vyčistit a celkově opravit.

Druhé studánce jsme dali název „Velikonoční“. I u obnovy této studánky stál Jarda Neuvirt, který zorganizoval její prvotní vyčištění a kamenné opevnění jejích stěn v neděli 16. 4. 1995 před Velikonočními. Odtud její název.

Z obnovy Velikonoční studánky...

Jestliže se na úpravě Kateřininy studánky podíleli spíše Jardovi kamarádi, u zrodu Velikonoční studánky již figurovali ochránci přírody z nově založené organizace ZO ČSOP Odry.

...dílo bylo úspěšně završeno.

Protože ochránci přírody v posledních letech na Velikonoce „otvírají“ jinou studánku v údolí Odry nad Klokočůvkem, Velikonoční studánka na své dokončení teprve čeká. Možná, že bude vhodné ke spolupráci a k patronátu přesvědčit mladé rodiny, které mají postaveny nové rodinné domky u Vítovky.

Třetí – „Lasičková“ studánka je zřízena v mokřadu za přehradou ve Vítovce, má ze všech tří nejvydatnější pramen a oproti dvěma předešlým má odlišnou konstrukci. Tvoří ji dvě svisle postavené betonové trubky (jako skruže), které jsou zakryty plechovými víky. První výše zakopaná jímá vodu, která trubkou odtéká k níže umístěnému „rezervoáru“. Z něho pak již voda volně přepadá ocelovou trubkou přes navrtný kámen a můžete si ji tak pohodlněji nabrat.

I o obnovu této studánky se zasadil Jaroslav Neuvirt a další nadšenci na konci 20. století.

Lasičková studánka.

Vodní nádrž u Vítovky.

Studánka byla v minulosti využívána daleko více než v současnosti. Současný nezájem o tuto studánku souvisí především s menším zájmem o rekreační využití sousední vodní nádrže. V minulosti byla tato malá přehrada využívána ke sportovnímu rybolovu, ke koupání, stanování i k plavbě na menších lodích. Nyní pokračuje rybolov a koupou se zde lidé nezhyčkaní domovními bazény a aquaparky. Louky mezi přehradou a studánkou využívané dříve ke stanování a k letní rekreaci jsou částečně zalesněné, nekosí se a postupně zarůstají náletovými dřevinami. Celá tato malebná vodní nádrž tak postupně upadá v zapomnění, což je škoda.

S novou bytovou výstavbou na Vítovce a s rozvojem sportovně-rekreačního areálu Heipark v Tošovicích by se však tento neradostný trend mohl změnit.

Kvalita vody ve vodní nádrži Vítovka je sledována Krajskou hygienickou správou, proto se nechte v létě zlákat k příjemnému osvěžení. A všichni, kdož jste znali Jaroslava Neuvirtu, si na něj s vděčností vzpomeňte.

České ochotnické divadlo v Butovicích (2. část)

Stanislav Macek

Německá okupace v r. 1938 přinesla rozpuštění a zákaz činnosti českých spolků a organizací i v Butovicích. Místní policejní orgány byly složeny z tamějších Němců, kteří se dobře orientovali při konfiskaci peněžních hotovostí, ničili veškeré písemnosti a zabírali cenný spolkový majetek. Jeviště divadelního spolku „Kollár“ si místní Němci převezli do svého Obecního hostince (č. p. 82) v horní části Butovic, kde údajně pak hráli svá divadla. Během války byla tato divadelní konstrukce jeviště zničena. Během let 1938–1945 nebyla ze všech výše uvedených důvodů zaznamenána žádná veřejná aktivita českých obyvatel pokud tito v místě zůstali.

Přechod válečné fronty v r. 1945 zanechal v Butovicích po sobě 250 zničených nebo vážně poškozených domů a hospodářských usedlostí hlavně

v horní části obce, kde bylo její centrum. Během měsíců května a června se však již vracely české rodiny spolu s novými osídlenci, kteří se ujímali národní správy nad majetky německých obyvatel, kteří uprchli před frontou. Byly doplněny stavy učitelů, takže již 1. září se na školách mohlo vyučovat. Mezi novými učiteli byl i mladý Karel Makuch, který v mezích tehdejších možností iniciativně oživil kulturní život v obci a stal se spoluzakladatelem místní skupiny Svazu české mládeže.

Prvním veřejným vystoupením této skupiny byla oslava 28. října 1945 uskutečněná v přeplněném sále Závodního hotelu Vagonka. Pro oslavu nacvičil jmenovaný pásmo veršů a písniček za klavírního doprovodu Rudolfa Rozehnal.

Karel Makuch – režisér.

Divácký úspěch vystoupení byl impulzem k založení Divadelního kroužku SČM, který započal s nácvičkou pohádky Jar. Kvapila „Princezna

Divadelní sdružení Nové divadlo – foto funkcionářů v r. 1946: Rudolf Pospíšil předseda, Rudolf Navrátil, pokladník, František Kos, režisér a Karel Gartus, jednatel.

Pampeliška“, jež byla určena hlavně školní mládeži. Činnost dramatického kroužku vesnické organizace SČM se projevovala hlavně v horní části Butovic.

Do obce se vraceli i bývalí členové předválečného spolku „Kollár“ a v krátkém čase se podařilo soustředit zájemce o ochotnické divadlo v obci k obnovení činnosti. Na první schůzi zájemců došlo k ustavení souboru s názvem „Nové divadlo“, pod kterým byl ohlášen k registraci. Předsedou byl zvolen Rudolf Pospíšil, jednatelem Karel Gartus, pokladníkem Rudolf Navrátil a režisérem František Kos. Všichni byli zaměstnanci Vagonky. První veřejné vystoupení „Nového divadla“ se uskutečnilo 7. března 1946 při oslavě narozenin T. G. Masaryka.

Zmíněná „Princezna Pampeliška“ byla sehrána dvakrát v dopoledních představeních pro mládež a dvakrát ve večerních pro dospělé. Vždy při početné návštěvě, přestože podmínky pro divadelní činnost byly tehdy podle výpovědí účinkujících velmi těžké. Uváděli doslova: „Sál v Obecním hostinci (č. p. 82) – to byly holé stěny, jeviště bylo prázdné bez kulisy, elektrické osvětlení bylo v devastovaném stavu. Díky obětavosti členů mládežnického souboru a dospělých příznivců z Vagonky byly provedeny nejnnutnější opravy a vyrobeny potřebné dekorace. Kulisy náznakové scény byly podle návrhu režiséra Karla Makucha namalovány na papír. Členy souboru SČM společně se členy dramatického kroužku „Nové divadlo“, který se v té době připravoval na své první vystoupení. Stejně tak byly vyrobeny všechny potřebné rekvizity.“ Podle dochovaného programu v této první inscenaci v r. 1946 účinkovali v jednotlivých rolích: Robert Dostál – král, Jarmila Jonášková – princezna Pampeliška, Vlasta Grossová – chůva, Rudolf Eckelsberger – kuchař, Karel Makuch – Honza, Vlasta Sedláčková – máma, Vlastimil Martínek a Josef Petrovič – pasteveci, Otta Kiss – stráž. Tato jména se později objevují i v dalších divadelních butovických seskupeních.

První inscenací „Nového divadla“ byla lidová zpěvohra K. Fořta „Kráška ze Šumavy“ sehraná 10. října 1946 v Obecním hostinci za režie Františka Kosa a klavírního doprovodu Rudolfa Rozehnal. V počátečních fázích činnosti měl soubor potíže s obsazováním charakterových rolí, které byly překonávány „zvýšeným úsilím jejich představitelů“, jak vypovídali tehdejší aktéři. V této souvislosti nelze opomenout zásluhu agilní a nadšené divadelnice Marie Kosové, která osobně chodila po rodinách a získávala členy pro soubor. V praxi souboru „Nového divadla“ jednotliví aktéři dle jejich slov přihlíželi při obsazování jednotlivých rolí k tomu, aby herci a herečky svým typem a osobními vlastnostmi mohli v co největší míře uplatnit při tvorbě role, zvláště v případech, kdy šlo o role charakterové. Bylo proto celkem běžné, že v jedné hře byl ochotník protagonistou a v druhé měl jen roli epizodní. Tím soubor dosahoval vyrovnanosti

hereckých projevů a větší účinnosti a působivosti na diváka. V podobné praxi pokračovali ochotníci režiséři i v dalších následných souborech. Proto uvádím – pokud to bylo možné zjistit – i celá jmenovitá obsazení her. K základním informacím o „Novém divadle“ ještě jen to, že všechny inscenace byly hrány v Obecním hostinci (č. p. 82). Písemná dokumentace o počátečních fázích nebyla vedena, a tak zůstaly jen souhlasné výpovědi tehdejších členů souboru.

V r. 1947 můžeme zaznamenat v Butovicích činnost dvou divadelních souborů. O Velikonocích kroužek SČM za režie Karla Makucha inscenoval v Obecním hostinci komedii K. S. Macháčka „Ženichové“.

Z autentického programu ke hře s obsahem a hereckým obsazením vyplývá inscenační záměr. Původně veršovaná „rytířská parodie“ byla pojata jako parodie na tehdejší „zlatokopy“, osoby které obhospodařovaly volné zemědělské usedlosti v pohraničí dané jim do národní správy tak, že po nich zůstávala jen zkáza. K tomu vysvětlení nepamětníkům: termín „zlatokopové“ (dnes bychom snad řekli tuneláři) vzniknul brzy po válce v r. 1945, když se do opuštěných německých usedlostí v pohraničí přistěhovali noví osadníci, jejichž hlavním cílem bylo přivlastnit si majetek a pak s živým i mrtvým inventářem tajně ujet zpět do vnitrozemí.

Hru zhudebnil a na klavír doprovázel Rudolf Rozehnal. Pro velký divácký úspěch byla inscenace opakována v několika časově nezjištěných reprízách. Škoda, že se nedochoval autentický text hry, který by byl svou tématikou příbuzností i dnes velmi aktuální. Ve hře vystupovali: František Kos – jako nár. správce hradu, Radka Horáková hrála jeho dceru, Vlastimil Martínek – t. č. brigádník, Otto Kiss – válečný hrdina, Josef Petrovič – velkošmelinář, Rudolf Eckelsberger – kolaborant.

Po této hře ještě učitel Makuch se členy SČM připravil několik literárních pásem, která se uskutečnila v budově tehdejší měšťanské školy (dnes Základní škola Butovická ul. č. p. 346). Po jeho odstěhování do Kopřivnice se mládežnický divadelní soubor odmlčel.

Druhým účinkujícím souborem v r. 1947 bylo „Nové divadlo“. To 28. října v Obecním hostinci sehrálo pohádkovou hru Aloise Jiráska „Lucerna“, jejíž režii měl František Kos. Pohádkovost výpravy zdůrazňovaly kostýmy zapůjčené ze Státního divadla v Ostravě. Na základě zachované fotografie bylo podle výpovědí tehdejších účinkujících rekonstruováno obsazení rolí: kněžna – Marie Tymlová-Šrubařová, dvořan – Václav Satek, vrchní – František Kos, mlynář – Květoslav Kadlčík, jeho bába – Josefína Kozílková, Hanička – Vlasta Sedláčková-Volná, Zajíček – Ladislav Jaglař, Braha

Divadelní soubor Nové divadlo – ze hry Aloise Jiráska Lucerna z 28. října 1947.

– Gustav Holář, Zima – Jaroslav Horáček, Sejtka – František Antoš, Klásek – František Mückstein, Klásková – Jozefína Hlobilová, Michal – Josef Petrovič, Ivan – Vlastimil Martínek, pan Franc – Rudolf Eckelsberger, mušketýr – Emil Kupčík, Žán – Jaroslav Tomanec, komorná – Vlasta Prosková-Helisová, rychtář – Jaroslav Nývlt, víly – Draha Pavlínová, Vlasta Grossová a Olga Zmeškalová.

Politické události v únoru 1948 měly částečně i svůj dopad v ochabnutí zájmu o ochotnické divadlo. Naštěstí zásluhou zkušeného ochotníka Františka Kosa byla na podzim svolána společná schůze všech bývalých ochotníků a těch, kteří o tuto činnost projevíli zájem. Na schůzi bylo dohodnuto pokračování činnosti „Nového divadla“. Novým předsedou a režisérem byl zvolen František Kos, který také naznačil výhledový program.

Dle něj byla již 16. dubna 1949 v Obecním hostinci inscenována za jeho režie hra K. Fořta „Kráska ze Šumavy“. Hra byla již podle tehdejších nových zásad pro povolování klasifikována jako hra „která nevyhovuje podmínkám státní osvětové péče a povoluje se jedině s dávkou ze zábavy“. Jinak totiž byla ochotnická představení od této dávky osvobozena.

Vedle ochotnického souboru „Nové divadlo“ se hráli taktéž v Obecním hostinci dne 23. dubna 1949 členové Dobrovolného sboru hasičů z Butovic Jiráskovo drama „Vojnarka“, jejíž režii měl Viktor Raška. Hra měla reprízu i následující den. Další hrou v r. 1949 bylo drama bratří Mrštíků „Maryša“ inscenované souborem „Nového divadla“ v premiéře 12. května s reprízou 15. května v Butovicích a s další reprízou 22. května v Bartošovicích. Jednotlivé role režisér František Kos obsadil takto: Lízal – Vlastimil Chromec, Lízalka – Josefa Hlobilová, Maryša – Vlasta Volná, Rozára – Bohuslava Konvičková, Vávra – Ladislav Grosman, Francek – Sláva Farda, Horačka – Marie Kupčíková, Strouhalka – Libuše Bednářová, Strouhal – Jan Matýsek, stařenka – Hermína Kašparovská, hospodský – Josef Petrovič, Pavel – Vlastimil Martínek, Hrdlička – Jan Silvar a soudní sluha – František Mückstein.

V druhé polovině r. 1949 odbor kultury Okresního národního výboru v Novém Jičíně vyhlásil soutěž jednoaktovek s místem konání v Albrechticích na říjen. Soubor „Nové divadlo“ se soutěže zúčastnil s aktovkou V. Neffa „Soused“, režie František Kos a umístil se na 3. místě. Ve hře vystupovali: Jaroslav Nývlt, Ladislav Jaglař, František Kos, Antonín Alčer, Jaroslav Tomanec a Radka Horáková. V závěru roku ještě soubor uvedl 25. a 26. prosince veselohru V. V. Štecha „Třetí zvonění“ v režii Fr. Kose.

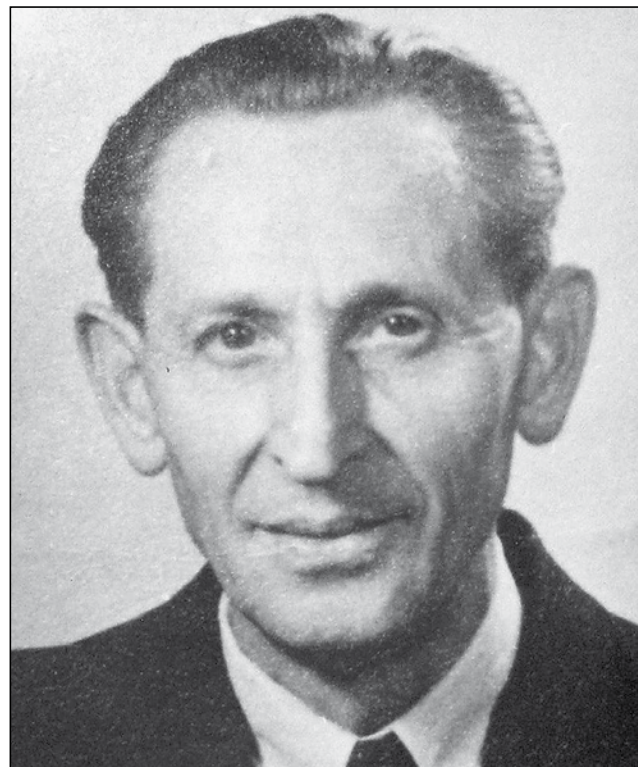
V r. 1950 bylo v Butovicích divadelním souborem „Nové divadlo“ (ND) a dramatickým odborem Sboru dobrovolných hasičů (SDH) sehráno celkem 7 divadelních her. Premiéry se uskutečnily v Obecním

Divadelní soubor Nové divadlo ve hře Ladislava Stroupežnického Zvíkovský rarášek v r. 1950. Stojící: Kryštof ze Švemberka – František Kos, Mikuláš Dačický – Jiří Kania, Eliška – Marie Kosová, Salomena – Marie Kupčíková, Markéta – Naďa Němcová, scénograf – Alois Kos. Sedící: Michálek, páže – Karel Renza, Petr Švemberk – Jarmila Tomášková a neidentifikovaná osoba (asi kulisák).

hostinci (č. p. 82), případně v Závodním hotelu (č. p. 333):

- 26. únor, A. Jirásek „Kolébka“, SDH, režie Viktor Raška, repríza 11. 3. v Pustějově
- 29. duben, F. F. Šamberk veselohra „Palackého třída 27“, ND, režie Fr. Kos
- 14. květen, Matěj Bor drama „Noc v Hlubokém“, SDH, režie Viktor Raška
- 28. červen, Jaroslav Klíma, drama „Na dosah ruky“, ND, režie Josef Štěpán, repríza 29. června

Hynek Růža – herec a režisér.

- 15. říjen, Ladislav Stroupežnický veseloherňáková „Zvíkovský rarášek“, ND, režie Fr. Kos, hráno v Závodním hotelu Vagonky. Reprízy 25. října tamtéž, 3. listopadu Dělnický dům ve Studénce a 15. listopadu v Bítově

Podle dochované fotodokumentace a výpovědi účinkujících byla tato aktovka obsazena následovně: Kryštof – Fr. Kos, Eliška – Marie Kosová, Petr – Jarmila Jonášková, Salomena – Marie Kupčíková, Markéta – Nada Němcová, Mikuláš Dačický – Jiří Kania, Michálek – Karel Renza.

- 10. prosinec, Viktor Nejedlý hra pro mládež „Nezasmálka“, SDH, režie Viktor Raška

- 12. prosinec, Pavel Pavlík drama „Nikdy“, ND, režie Hynek Růža, sehráno v Závodním hotelu. Reprízy: leden 1951 Závodní hotel a 17. březen 1951 Bartošovice

K uvedené inscenaci se váže příhoda, která se udála při její repríze v Bartošovicích. Byla podrobně popsána v článku o ochotnickém divadle tamtéž (POODŘÍ 1/2007) a uvedu ji jen ve stručnosti: Vlivem naturalistického pojetí některých dějových situací ale hlavně herecké přesvědčivosti hlavního představitele v roli důstojníka SS mu hrozilo fyzické napadení skupinou diváků, takže soubor musel po představení urychleně opustit hostinec zadním vchodem. Tato příhoda dokázala, jak silné emoce může vyvolat hra dobře

nastudovaná a sebraná i ochotnickým souborem. Je tedy na místě uvést její herecké obsazení: první důstojník SS – Ing. Dobromil Musil, sedlák – Robert Dostál, starší syn – Emil Kupčík, matka – Nada Skácelová, mladší syn – Vlastimil Martínek, druhý důstojník SS – Josef Petrovič, sedláckova dcera – Bohumila Konvičková-Staňková, soused – Václav Satek.

Touto inscenací byla v podstatě ukončena činnost ND. Členové souboru však v ochotnické práci pokračovali jako divadelní soubor Závodního klubu ROH Vagonka Studénka, který byl ustanoven v r. 1952.

Začátkem r. 1951 vznikl v rámci místního Jednotného zemědělského družstva divadelní soubor, který 1. dubna 1951 sehrál v Obecním hostinci pod vedením režiséra Viktora Rašky veseloheru Štefana Kralíka „Buky pod Polanou“. Další hru soubor nenacvičil. Hra je doložena vydaným povolením a osobní výpovědí jednoho z účinkujících. Na herecké obsazení si respondent nevzpomněl.

Dne 2. června 1951 sehráli žáci Národní školy v Obecním hostinci hru pro děti od Václava Vaňátka „Jak květinčky přezimovaly“, kterou režíroval učitel Josef Závodský. Výnos ze vstupného byl věnován na úhradu nákladů výletu za sociálně slabé žáky a na školní pomůcky.

Závodní hotel Vagonky č. p. 133 v r 1952.

Dne 21. října 1951 vystoupil v Obecním hostinci divadelní soubor kulturně-propagačního oddělení spotřebního družstva Budoucnost z Ostravy se dvěma inscenacemi. Dopoledne byla pro děti odehrána veselohra „Tesařiči“ od J. Urbana a večer pro dospělé uvedli veselohru N. V. Gogola „Ženitba“. A konečně 22. listopadu 1951 zavítal do Butovic Sokolský divadelní kroužek při osvětové besedě z Fulneku s dramatem Al. Jiráska „Vojnarka“.

V průběhu roku nastudovali členové bývalého ND pod vedením Jiřího Hantka drama Miroslava Stehlíka „Mordová rokle“, se kterým vystoupili 24. listopadu v Obecním hostinci pod hlavičkou zakládaného Závodního klubu ROH Vagonky. Z dosažitelných podkladů je možno přesně seznat jména účinkujících a jejich role: bába Bašusová – Ludmila Belavá, vnuk Ondra – Robert Dostál, vnučka Marie – Naďa Skácelová, strýc Martin – Vlastimil Chromec, Prokeš – Hynek Růža alt. Emil Kupčík, Karel – Dobromil Musil, Slávek – Vlastimil Martínek, Hajl – Josef Petrovič, Hajlka – Marie Kupčíková, pan vrchní – Ladislav Křapek alt. Jiří Kania, slečna učitelka – Olga Žampachová, Vojtěch – Josef Štěpán, Prskavec – Emil Kupčík a Vašek – Jan Šavrňák.

Dne 14. prosince 1951 sehrál divadelní kroužek místní organizace SČM po několikaleté odmlce v Obecním hostinci vesnické drama Al. Jiráska „Otec“ za režie Miloše Horáčka. Hra byla reprízována v Albrechticích, Bartošovicích, Pustějově, Krásném Poli a ve Studénce. Jednotlivé role byly dle výpovědí obsazeny takto: sedlak Kopecký – Bohuslav Danys, jeho žena – G. Gavlasová, právník Antonín – Ladislav Konvička, Václav – Václav Skařupa, Anna – Bohumila Konvičková, Divišek – Z. Olšina, Jan – Miloš Horáček, Bobeš – Václav Vavřík, právník Janáč – B. Žídek, Křivda – L. Tomáš, Vašina – V. Chuda, Jílek – S. Šimurda, Peluňková – L. Machaňová.

V rámci silvestrovského večera pak ještě bývalí členové ND sehráli frašku V. K. Klicpery „Rohovín Čtverrohý“. O konkrétních jménech účinkujících však nejsou spolehlivé údaje.

Za r. 1952 byly tehdejší režisérem souboru SČM Butovice Antonínem Alčerem vzpomenuy bez bližších podrobností jen dvě inscenace odehrané v Obecním hostinci a to hry Jar. Janovský „Noc pod Čerchovem“ a Vojtěch Cach „Případ plukovníka Adamíra“. Stejně tak za r. 1953 vzpomněl studování hry K. Čapka „RUR“ a hry F. Sokola Tůmy „Gorali“. K té jen doplnil poznámku, že hra byla reprízována v Pustějově, ve Studénce a v Pusté Polomi na tamější oblastní přehlídce mládežnických divadelních souborů.

Jako první oficiální představení dramatického souboru Závodního klubu ROH Vagonka (dále ZK) se dá považovat inscenace hry Konstatina Simonova „Ruští lidé“ režírovaná Hynkem Růžou, která měla premiéru v červnu 1953 v Závodním

Jiří Kania – herec a režisér.

hotelu (č. p. 333), jenž byl sídlem této nové organizace. Ve hře účinkovali: I. N. Stefanov – Jiří Kanis, Marta Petrovna – Marie Kupčíková, Valja – B. Bierská, Vasík – František Kos, felčar – Oldřich Minstr, korespondent – Robert Dostál, politruk – Josef Štěpán, písarka – Draha Žárská, lékař – Ladislav Liška, jeho žena – Marie Kosová, Vasil – Jaroslav Tomanec, Morozov – Hynek Růža, Gavrilov – Vilém Kuncek, poručík – Miroslav Knebel, generálmajor – Ludvík Nikl, Saměnov – Josef Petrovič, Rozenberg – Jan Matýsek, Vainer – Teofil Bujnoch, Krause – Emil Kupčík, raněný – Josef Němčák.

Další skupina členů ZK sehrála v Závodním hotelu 26. prosince 1953 ve dvou představeních veselohru F. F. Šamberka „Jedenácté přikázání“, režii měl František Kos. Scénickou výpravu navrhl tehdejší pracovník propagačního oddělení Vagonky, dnes známý ostravský výtvarník Karel Říhovský. Hra byla reprízována 3. ledna 1954 v Pustějově, 14. ledna v Jistebníku a 15. ledna v Bartošovicích. Jednotlivé role obsadili: Jiří Vokovský – Václav Satek, major Jičínský – Jaroslav Tomanec, Emanuel Střela – Vladimír Podroužek, profesor Beránek – Ing. Václav Dostál, Bartoloměj Pecka – František Kos, Florián Králíček – Jan Šavrňák, jeho žena Veronika – Marie Kosová, Julie – Jarmila Jonášková, Ema – Jiřina Hartabusová, Františka – Dobromila Lukášová, Ferdík – Václav Vališ alt. Václav Kupka, Pepík – Václav Vavřík.

V r. 1954 byla inscenována jen jediná hra. V Závodním hotelu ZK sehrál na své domácí scéně

Divadelní soubor dramatického odboru Závodního klubu Vagonky – Suchovo-Kobylin, hra Svatba Krečinského z r. 1954.

Zleva sedící: teta Antonovna – Marie Kosová, I. A. Raspljujev – Václav Satek, Lidočka – Jiřina Hartabusová, V. D. Nělkin – Vladimír Podroužek. Zleva stojící: P. N. Muromskij – František Kos, M. V. Krečinskij – Vladimír Kameník, komorník – Hynek Růža a lichvář Savič Bok – Václav Bayer.

10. dubna komedii Suchovo-Kobylina „Svatba Krečinského“. Režie se ujal herec souboru Jiří Kania a scénickou výpravu opět navrhl výtvarník Karel Říhovský.

Ve hře se představili: František Kos – jako P. N. Muromskij, Jiřina Hartabusová v roli jeho dcery Lidočky, Marie Kosová v roli tety Antonovny, Vladimír Podroužek jako V. D. Nělkin, Vladimír Kameník v roli M. V. Krečinského, Václav Satek hrál I. A. Raspljujeva, Václav Bayer v roli lichváře Saviče Boka, Hynek Růža si zahrál komorníka a policejního úředníka představoval sám režisér.

V r. 1955 se opět uskutečnila jen jediná ochotnická inscenace. Soubor ZK sehrál na své scéně 15. května historickou veselohru Jana Říhy „Polibek královský“, kterou nastudoval herec souboru Václav Satek. Scénu navrhl Alois Kos, rovněž pracovník propagačního oddělení Vagonky. Hra byla reprízována 20. května v Klimkovicích a v Bílovci na tehdejší okresní soutěžní přehlídce. Z dochované fotodokumentace je zjevné typové pojetí rolí při jednotlivých dějových akcích při dodržení historického středověkého koloritu. Postavy byly představovány takto: Václav IV., král český – Vladimír Kameník, Johana, jeho choť – Milada Šrubařová, arcibiskup Jan z Jenštejna – Vladimír Podroužek, lovcí Jíra z Roztok – Václav Vavřík,

Václav Satek – herec a režisér.

jeho šenk Budivoj – Vlastimil Charvát, Štěpán z Častonice – Václav Humplík, Eliška – Bohumila Konvičková-Staňková, kuchařka Veronika – Ludmila Kopečková-Belavá, Jakub Plíšek – Ladislav Konvička a kněz Haštal – Václav Bayer.

O něco bohatější byla v Butovčích v r. 1956 ochotnická dramaturgie. Nesporně nejzajímavějším počinem byla inscenace „Papírové panoptikum“ uskutečněná 24. března na scéně ZK. Její autor, Jaroslav Bartončík, agilní místní kulturní pracovník a úředník Vagonky, měl režii a podílel se na ní i konkrétní špičkovou hereckou tvorbou několika postav.

Satirická komedie o několika obrazech a baladách se divácky zábavnou formou dotýkala řady nešvarů, které ovlivňovaly život v tehdejší době v oblasti osobních i společenských vztahů. To naznačovaly i názvy jednotlivých obrazů, které jsou zajímavé i pro dnešní současníky, a proto si je dovoluji citovat: Návštěvník, 12 funkcí najednou, Nikdy už žádné výkazy, Balada výrobní, Zdravý nemocný, Nové písničky na staré melodie, Kdo šetří má za tři, Svatba s mrtvolou, Červená knihovna, Péče o pracující, Balada o plánech.

Jednotlivé dějové situace obrazů byly dramaturgicky a herecky postaveny na dobře vypracovaných dialogích diváky bezprostředně akceptovaných. Naprosto organickou součástí inscenace byla i její hudební složka interpretovaná vynikajícím tanečním orchestrem ZK Vagonky za řízení jejího dirigenta Jaroslav Vavroše. O umělecké

Obecní hostinec č. p. 82 v Butovčích – foto z r. 1972.

úrovni inscenace se mohli přesvědčit i diváci na reprízách v Bartošovicích (14. dubna), v Olomouci i v Praze. Na výzvu tamější odborové organizace Vagonky Tatra Smíchov se soubor zúčastnil přehlídky divadelních souborů ROH, která se konala na Smíchově. Hra se setkala s velkým obdivem jak po stránce dramaturgické tak i z hlediska inscenační formy a perfektně zvládnutých hereckých výkonů. Herci si proto zaslouží, aby byla jejich jména připomenuta i dnešním příznivcům ochotnického divadla. Vedle zmiňovaných osob to byli – Bohumila Konvičková, Jiřina Charvátová, Karel Belza, Zdeněk Hradský, Vlastimil Charvát, Dobromil Pekař, Vladimír Podroužek, Pavel Olšák a Zdeněk Šrubař.

Druhou organizací, která se v r. 1956 se svým divadelním souborem zapsala do paměti ochotnického divadla v Butovčích, bylo vystoupení Sboru dobrovolných hasičů. Jeho divadelní soubor v březnu v Obecním hostinci uvedl hru Otty Minaříka „Zorka“ za režie Viktora Rašky. Hra byla 14. dubna reprízována v Hukovicích.

Jednorázovou aktivitu v tomto roce projevilo seskupení vystupující v rámci místní vesnické organizace SČM, které v dubnu s režisérem Antonínem Alčerem v Obecním hostinci sehrálo pohádku Miloše Zbavitele „Čarovné dudy“.

V r. 1956 ještě v Butovčích podle uděleného povolení vystoupil amatérský divadelní soubor z Nového Jičína, který působil v rámci OURZ s dramatem L. Fraye „Ztracená pozice“. Přesné datum a místo vystoupení nelze uvést pro neúplnost vydaného povolení a také pro to, že v místě nebylo nijak komentováno. Jmenovitě složení posledních tří uvedených souborů se nepodařilo zjistit.

Jako druhý amatérský divadelní soubor působící v rámci ZK v letech 1957–1960 bylo mládežnické seskupení, které vzniklo z podnětu Závodní organizace Svazu české mládeže ve Vagonce. Tento soubor s vlastní samosprávou byl složen ze členů Základní organizace SČM

Ing. Jaroslav Bartončík – autor, herec a režisér

v závodě a na učňovském učilišti. Vystupoval s názvem „Mládež Závodního klubu Vagonka“ a jeho hlavními osobnostmi a organizátory byli Bohumil Svoboda a Ing. Bohumil Hušek.

Volbou vhodného nenáročného repertoáru se za pomoci zkušených režisérů souboru podařilo uskutečnit čtyři divácky přitažlivé inscenace. Důležitým přínosem kolektivu mladých divadelníků byla skutečnost, že byli získáni noví mladí zájemci o ochotnické divadlo. S řadou z nich, kteří po vyučení zůstali ve Studénce, se pak diváci mohli setkat v inscenacích dalších souborů. Soubor za dobu své existence uvedl následující divadelní hry:

- 27. března 1957, Olga Fišarová, „Dlouhý, Široký a Bystrozraký“, režie Marie Kosová, reprízy: 12. dubna Butovice, 16. dubna Studénka a 22. dubna Nový Jičín

- září 1958, F. X. Svoboda „Poslední muž“, režie Bohumil Svoboda

- 16. ledna 1959, Karel Dittler „Sůl nad zlato“, režie Hynek Růža, reprízy 17. ledna Butovice a 23. ledna Kujavy

Divadelní soubor Mládež Závodního klubu Vagonka – Olga Fišarová, hra Dlouhý, Široký a Bystrozraký v r. 1957. Široký – Karel Renza, Dlouhý – Josef Kudlička a Bystrozraký – Jaroslav Hrubeš.

- 9. května 1959, Zdeněk Sýkora „Čertův švagr“, režie Hynek Růža, reprízy 10. a 11. května Butovice, 23. května Kujavy a 30. května Velké Albrechtice

Ze stejné hry: Král – Bohumil Svoboda, princezna – Ludmila Cirková a princ – Josef Tenora.

V uvedených inscenacích vystupovali tito mládežníci – Ludmila Cirková, Miroslava Galiová, Dagmar Hanzelková, Otylie Horníčková, Eva Horzínková, Ludmila Hudcová, Eva Chudová, Gerda Johnová, Ivana Johnová, Libuše Kahánková, Ludmila Rozenzweigová, Jiřina Růžová, Soňa Šmudlová, Eva Urbanská, Josef Bayer, Jaroslav Belza, Svatopluk Borek, Ing. Bohumil Hušek, Jaroslav Hrubeš, František Jelínek, Jiří John, Jaroslav Kazík, Jiří Kos, Josef Kudlička, Jiří Měch, Karel Renza, Václav Skařupa, Bohumil Svoboda, Vladimír Štancl, Josef Tenora a Josef Toman.

Činností tohoto divadelního kolektivu byla v podstatě uzavřena historie ochotnického divadla v Butovicích. Od 1. ledna 1959 vzniká město Studénka a Butovice se stávají jeho městskou částí.

Více o autorovi viz POODŘÍ 1/2011.

Se Štěpánem Neuwirthem o sobě, přírodě a svědomí

Boleslav Navrátil (text a foto)

Motto: Příroda bez člověka může existovat, člověk bez přírody nikoliv

Osobnost Štěpána Neuwirtha zasahuje do mnoha oblastí: je především spisovatel, který zatím vydal třináct knížek většinou o přírodě, velkou část života se živil jako novinář, je zanícený ekolog, myslivec a především muž věrný své celoživotní lásce – krajině Poodří. Sám sebe charakterizuje takto: „Jsem na Ostravsku poslední žijící spisovatel se vztahem k přírodě.“

Nedávná souhrnná výstava jeho celoživotního díla s názvem Svědomí země a národa budila úžas, co všechno dosud stihl udělat a vytvořit. Ale skromně říká: „Proč bych mluvil o sobě, budu-li mluvit o svém vztahu k přírodě, o mých obavách a smutku, vyjde to nastejno,“ tvrdí.

Přesto není spokojen, když vidí, jakým způsobem se lidé k přírodě chovají. Pokaždé, když v Poodří ukrojí kus přírody dům, cesta nebo nějaká další zbytečná stavba, je to jako by odkrajovali kus jeho vlastního těla. „Krajinu Poodří mám rád,“ zdůrazňuje, „protože je živá, jsou tam rybníky, Odra, Ondřejnice, Lubina, Polančice a další. A co všechno tam je! Sněženy, bledule, prvosenky vyšší, sasanky hájní a spousta a spousta dalších. Jsou tam jasany, jilmy, habry, duby, buky – ty poslední spolu s jilmy se vytrácejí.“

Od roku 1990 došlo k hrubým zásahům do krajiny Poodří, která se neustále zmenšuje; byla tady miliony let a teď se vše mění. Mění se také výrazně osádka ryb, dnes už zde nenajdeme ježdíka, vytrácí se okoun, je málo podouství i parem. Zanáší se dna vodních toků, vody je stále méně (nikomu to zatím nevádí), do toho navíc vtrhl živel kormoránů, který ničí rybí osádky. „Ještě před několika lety o kormoránech nikdo nevěděl, teď jich přilétají tisíce a decimují stavy ryb v řece Odře i v jejich přítocích a zejména v rybnících,“ stěžuje si Neuwirth. Objevily se také vydry, od Studénky, přes Jistebník až po Polanku jich dnes žije asi deset párů. Dalšími konzumenty ryb jsou morčáci, volavky bílé i popelavé. Zvyšuje se tak chudobnost těch toků.

Jsou zde i další nepůvodní druhy, například psík mývalovitý. V lokalitě byli celou zimu dva orli, čímž se snížily stavy zajíců a srnčí zvěře. Když k tomu

připočteme krkavce, pochopy, jestřáby, lišky, jezevce, toulavé psy a kočky, není se proč divit, že mizí bažanti, koroptve – a také ti zajáci. Králík divoký nezůstal ani jediný. Škodlivý je také obrovský pohyb lidí v přírodě. A tak na zbytky přírody je děsivý. „Nedokážu odhadnout, jak to všechno skončí, ale každopádně na to člověk doplatí,“ míní Štěpán Neuwirth. Pak ještě připomíná, jak škodlivé jsou masivní nájezdy pytláků. Už nejde jen o to, že si někdo načerno chytí kapry, ale loví se ve velkém, ti lidé jsou tak drzí, že devastují sádky v zakomorovaných vanách, kde jsou kapři připraveni k prodeji. Vykrádají je. Přírodu ničí také motorové terénní čtyřkolky, motocykly, kola. Jezdí si bez ohledu na lokality se vzácnou florou. Jsou jich tisíce.

Neuwirth vždycky zdůrazňuje, že ekosystémy jsou velmi křehké a bezohledné zásahy člověka tuto rovnováhu porušují. Proto je šokován tím (a píše o tom v různých článcích), jak do vysokých funkcí spojených s přírodou nastupují úplní diletanti a lidé bez skrupulí a zábran. Ti nadělají přírodě největší škody.

S pocitem trpkosti tvrdí, že již žádnou knihu o přírodě nenapiše. Ale jde nejspíš jen o okamžité vyjádření stavu roztrpčené mysli, pravda to asi nebude, jeho svědomí mu prostě nedá. (To se také potvrdilo, když v nedávné době dokončil knihu Stárnutí řeky.) Připomeňme si část jeho díla: pro děti napsal knihu Srna z Olšového mláží, dále soubor mysliveckých povídek Smrt čihá v tůni, Paseku živých jelenů, Vyznání krajině, Toulky nejen s kulovnicí, Povídky od loveckého krbu či Lovci v krajině divokých sviní. Jedna z posledních knih se jmenuje Pohádky s vůní luk a lesů pro děti od pěti do deseti let. Napsal i knihy s jiným zaměřením – například Tep nemocnice z nemocničního prostředí, za kterou získal cenu E. E. Kische. Jako pilný novinář napsal také stovky článků, statí a fejetonů pro dospělé i pro děti – většinou také o přírodě.

Když vše o Štěpánu Neuwirthovi shrneme a zůžeme na oblast, ve které žije a která pro něho znamená spolu s rodinou vše, je to dobrým duchem nádherné krajiny Poodří.

Vyznání krajině

Štěpán Neuwirth
Ilustrace Ludvík Kunc

POODŘÍ – krajina mého dětství; krajina, která snad jen zázrakem zůstala zachována i přes vytrvalé útoky civilizace, přestože se nachází v nejtěsnějším sousedství ostravské průmyslové aglomerace.

Dodnes vstupuji do Poodří vždycky s nehlubší pokorou. Časná rána jsou balzámem, který si přikládám na rány způsobené současným stylem života, aniž bych si sám přál takto žít. Je však nad lidské síly ubránit se nemilosrdnému mlýnu konzumního pojetí existence a seberealizace současnou civilizací, ale přesto se o to stále pokouším.

Probouzející se svítání pohladí s něžnou lehkostí slunečními paprsky ještě podřimující louky; světlo se odrazí od hladin rybníků, hladce tekoucích potoků a majestátní Odry a nakonec se paprsky jako něžný polibek vpíjejí do korun stromů.

Rána v oderské krajině přináší poselství života. Někdy mohou být zádumčivá, jindy jsou romantická, většinou však hýří šibalstvím. Jsem-li v té chvíli

na hrázích rybníků, zaposlouchám se do volání racků, fanfár volavek, ale taky vyposlechnu klevety rákosníků, kteří prozrazují noční dobrodružství kachen.

Na březích potoků a Odry samotné zůstávám stát nad tůněmi a čekám na pohyb ryby, neboť i šupinatí připlouvají pozdravit ráno. Břehule, jiříčky, rorýsové – to jsou první okřídlení poslové prokreslující modré nebe skicami radosti...

A vzduch v Poodří voní. Les celou noc střídal všechny příměsi, aby je v nenapodobitelném parfému nabídl jako omamný doušek, který chutná jinak na jaře, jinak v létě a úplně zvláště na podzim, kdy ho opřádá nostalgie a melancholie. Pokaždé však cítím silící energii: prostupuje každíčkou žilku, zjasňuje pohled, zpevňuje chůzi. Lehce zřasená obloha spojuje západ s východem, sever s jihem. V korunách mohutných dubů ševelí vánek, modřinky si vybírají sousta, káně obhlíží revír. Po tajných stezkách srnčí putuje do bezpečí houštin, zajíci spřádají klíčky svých úskoků, aby zmátli věčně hladové lišky. Les dýchá pohodou, je tajemný i vlídný. S respektem nahlížím do jeho zákoutí, kam slunce prostupuje v tetelivých prismatech, jako kdyby i ono mělo pocit zapovězeného.

Les je moje třináctá komnata. Les – to je království míru a naděje. Les je také důkazem existence životaschopného řádu, světa přísné lásky, řízeného logikou přímočarosti a pravdy. Les – to je také ohromná paleta všech barev a odstínů, z nichž je vytvářena harmonie budoucnosti – a snad i nekoenečna.

Mnohokrát jsem pozoroval vážku upíjející z kapičky rosy. Každé ráno utkví jiskřivé slzy noci na širokých listech rákosu, orobince nebo ostrých čepelích jílku či srdčitých plících majestátní lípy. Drobnými perlami se třpytí pod dotekem paprsků rozlehlé louky říční nivy. Našlapuji zlehka, abych těch chladivých drahokamů setřásl co nejméně.

Když se po chvíli otočím, vidím svou stopu. Na krátkou dobu jsem tak vepsal vlastní přítomnost v krajině. Dopřávám si chvilku oddechu, protože každá pavučina je opentlena neobyčejným náhrdelníkem, jaký však ještě nikdy nezlákal žádného zloděje, aby si ho přivlastnil.

I mušky lapené v této pasti jsou součástí rituálu, v němž hranice mezi životem a smrtí je téměř nepostřehnutelná. Pod dojmem viděné krásy si kladu otázku, jestli si příroda přála, abychom z jejích ozdob čerpali vzory a nechávali vyrůst marnivost, která je příčinou naší neskromnosti, pýchy a závisti. Snad se lidé zpočátku jenom snažili provždy zachytit a zachovat onu pomíjivou krásu, kterou slunce vždy bez milosti zničí, jako kdyby si bylo vědomo nebezpečí, které je v bohatství ukryto.

Jenže lidské ozdoby ze zlata, stříbra a drahokamů a perel budou vždycky jen pouhými neumělými napodobeninami toho, co příroda dokáže během chvilky stvořit z nejjemnějších substancí...

Možná že kapky rosy jsou opravdu skutečné slzy. Vždyť příroda má nad čím plakat. Nebýt nás, lidí, vládl by život rozkvetlé zahradě. Díky nám z ní zbyly pouhé ostrůvky. Během krátké doby jsme stačili ohromné plochy zalít betonem a asfaltem. Nejkrásnější místa na Zemi jsme zastavěli městy a továrnami. Byli a jsme nelítostní a necitliví vůči harmonickým skvostům, které nás kdysi obklopovaly. Ráj skutečně existoval, a to nikoli ve smyšleném nebi, ale na této modré planetě. Lidstvo ve své nezřízené neskromnosti hledalo a hledá nenalezitelné, hledalo a hledá fikci, a přitom ničilo a ničí svou vlastní budoucnost. Vše, co jsme dostávali od přírody zdarma, čím jsme byli velkomyslně obdarovávaní, veškeré bohatství, jehož cena námi nebyla nikdy pochopena, jsme z velké části nenávratně promrhali a díky nezřízené neskromnosti promrháváme i nadále.

V nezkratné pýše přetváříme Zemi po svém a namlouváme si, že je to tak dobře, že na to

máme právo, že prostřednictvím a porobením planety ovládneme Vesmír. Bohužel – zanecháváme po sobě stopy daleko ničivější, než jsou ty moje v ranní rose. A tak se pokaždé, když vidím v krajině květy ozdobené slzičkami noci, ptám: „Nad kým to příroda pláče?“

Zbožňuji řeku Odru, miluji všechny její přítoky, protože k tomu mám důvod. Byly mi tři roky, když mě tatínek posadil na písčité břeh a do ruky mi dal lehounký proutek. „Chyť si svou ryбку,“ řekl a nechal mě čekat na první záběr. Od té doby jsem postavil množství rybníčků z oderského šterku a na čas v nich uvěznil hrouzky, plotičky, okounky, kteří uvěřili návnadě.

Obklopen širokými listy devětsilu jsem zažíval a prožíval rybářská dobrodružství. Štíky voněly po kopřivách, parmy spolu s ostroretkami blýskavě zářily v proudech brodů, jelci lapali nemotorné chrousty.

Když jsem poprvé zvítězil nad sumcem, pochopil jsem význam slov údiv, pokora, velkolepost a nezměrnost. Tehdy voněly lípy a divoký chmel mě svými úponky ke krajině řeky Odry připoutal stejným způsobem, jako když kněz svazuje štolou ruce ženicha a nevěsty.

Řeka je můj další život. Když se jí za klidných nocí dotknu dlaní, cítím sílu, která z ní vyzařuje. Proto věřím, že musí čas od času svou energii vybit. Tehdy se Odra vzedme a udeří povodní. Víím, že to tak musí být! Její kalné vody přináší život lužním loukám i lesům. Jestli někdy způsobí škodu lidem, pak je to jen proto, že porušili přírodní zákony. Rozumní Odru respektují, žijí mimo její dosah a chodí k řece v období vlídnosti, kterou – jako skutečný vládce krajiny – rozdává po většinu roku.

Řeka je také zrcadlo. Dívají se do něho srnci, když se přicházejí napít. Vidí se v něm bílí rackové, zhlížejí se v něm čarokrásné labutě. Ty však na Odru přilétají většinou až v zimě a hledají v nezamrzlých vodách alespoň něco do zobáku. Fantastický je v řece odraz stromů, odraz nebe, odraz slunce i měsíce.

Za klidných nocí vnímám mohutnost řeky daleko intenzivněji než za dne. Něco mi šeptá – a mě z toho mnohdy mrazí. Ne proto, že by z jejího hlasu zaznívaly vyhrůžky. To Odra neumí, pouze mi říká pravdu – a je to pravda stejně hluboká, jako jsou oderské tůně, jako jsou stopy rybářů v blátě vylovených rybníků, jako je hluboký a nekonečný Vesmír, jehož hvězdy blikotavě poskakují na hladině.

Zůstávám za těchto nocí sedět na břehu až do rána a cítím se být díky řece spojen s mořem, s tím nekonečným proudem, který poteče i tehdy, když břehy osiří...

Přijímám od krajiny Poodří dary. Za ta léta jich bylo nepočítaně – a přestože se snažím oplácet, zůstávám dlužníkem.

Kdysi, před mnoha lety, padl v Blücherově lese jeden z největších velikánů. Byl to vysokánský

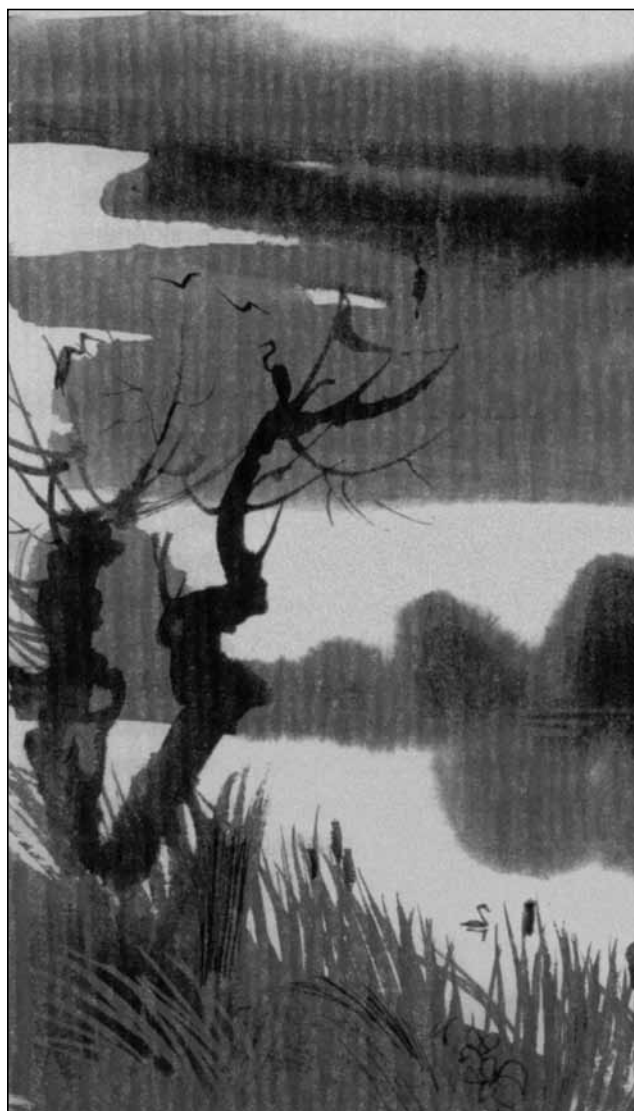

jasan, hrdý, ztepilý strom. Podlehl však vichřici a zůstal ležet mezi svými druhy, kteří přežili. Kmen se vtiskl svou váhou do měkké prsti, větve se rozletěly po okolí. Nejdříve se k jasanu přimkl česnek medvědí, jako kdyby ho chtěl ochránit. Pak se pod kmenem rozrostly sněženky, později začaly kmen prorůstat houby a mohutné útvary chorošů rozleptávaly jeho celistvost.

Chodím k tomuto monumentálnímu lesnímu pomníku každý rok. Pomalu splývá s okolím, pomalu se ztrácí z povrchu současného světa. Dřevo tlí a šíří kolem zvláštní vůni. Jasan se stal útočištěm brouků, mravenci ho provrtali spletitostí chodbiček, plži značují své překážkové závody na polorozpadlém kmenu stříbřitým povlakem. U kořenů je stále dost místa k odpočinku.

Krajina Poodří je pro mne symbolem života. Od jara do zimy sleduji jeho proměny. Jsem svědkem vzniku i zániku. Nacházím zde tolik symbolů síly, krásy, majestátnosti, ušlechtilosti i harmonie, že mi to stačí k naplnění života vlastního. V pomíjení ročních období, v přeměnách přírody a v rozmanitosti všeho, co mě v krajině obklopuje, nacházím inspiraci a motivaci pro budoucí léta a své konání. Častokrát se mi zdá, že s krajinou Poodří splývám podobně jako onen jasan. A když odlétají poslední divoké husy, padá na mne podivný stesk. Dívám se za svobodnými ptáky, jak letí nad Poodřím, a závidím. Mohou totiž shora vidět celou krajinu v její velebné velkoleposti. Ale pak si uvědomím bláhovost svého přání a vrátím se k pokoře lidského údělu: Stát pevně oběma nohama na zemi a pomalu do ní zapouštět kořeny.

Jen tak se – myslím – dá nabrat síla pro život a posílit víra v budoucnost...

Vyznání Elišky Krejčíčkové o životě v hudebním Lašsku

Ptala se Květuše Lepilová

Ve Staré Bělé na ulici Proskovická žije se svou rodinou Mgr. Eliška Krejčíčková. Poznala jsem ji v létě roku 1984 na zámku ve Staré Vsi nad Ondřejnicí. Tam její Lašský soubor písní a tanců Ondřejnice natáčel pro ostravský rozhlas v režii dr. Jaromíra Gelnara repertoár lašských písní, zapsaných Františkem Lýskem a archivovaných v Etnografickém muzeu v Brně (obětavě jej tam opisovala členka souboru Marie Matějová). S populární Ondřejnicí se setkávám často na festivalech a koncertech. Nepřestaly jsme si s Mgr. Krejčíčkovou, zakladatelkou a uměleckou vedoucí Ondřejnice v úctě vykat, ale já už ji mám dnes v představě spíše jako paní Elišku, ředitelku „Festivalu Poodří Františka Lýska“. Navštívila jsem ji před zahájením 8. ročníku festivalu 2011 v rodišti sbormistra Lýska v Ostravě-Proskovicích. Abych jí přitom popřála: 4. května 2011 se

totiž dožívá významného životního výročí. Chci se jí na mnohé zeptat: je ovšem skromná, ale protože nejednou hovořila v rozhlase i na veřejnosti o činnosti Ondřejnice a o Festivalu Poodří, nakonec se mi podařilo přemluvit ji vyprávět konečně o sobě.

Paní Eliško, je to už tak, že každý z nás má někde kořeny. A Vy?

Já jsem hluboce zakořenila ve Staré Bělé, kde měli své kořeny také moji rodiče a prarodiče. Jestliže ze starobělských kořinek vyrůstal další mladý stromek, bylo jej třeba ošetřovat, posilovat, rovnat, možná i předurčovat tak směr růstu. Tak se také stalo. Mohu říci, že o mne pečovala maminka a celá nejbližší rodina. Nemohu však zapomenout na školu, na učitele, kteří ovlivnili mé rozhodnutí stát se učitelkou.

Jaké byly kantorské začátky?

Učit jsem začala velice brzy. bylo mi tehdy po maturitě na jedenáctiletce teprve osmnáct. Doplnila jsem si požadované středoškolské pedagogické vzdělání a po roce působení na škole v Ostravě-Zábřehu jsem na patnáct let zakotvila ve starobělské škole.

Mohu se Vás zeptat, jak šel život?

Právě k tomuto období patří mnoho mých dalších životních rozhodnutí, postojů a snažení. Vdala jsem se, mým životním partnerem se stal také Starobělák – Václav Krejčíček. Narodili se nám dva chlupci – Radim a Mojmir, postavili jsme si dům. Společně jsme se věnovali kulturnímu dění v obci a ke konci padesátých let jsem založila svůj první folklorní soubor Bělan. Jeho vedení jsem se vzdala, když jsem začala dálkově studovat na Pedagogické fakultě v Ostravě (obor matematika – zeměpis). Závěrečnou diplomovou práci jsem psala na monografické téma – byla věnována mé Staré Bělé. Jenomže to bylo v šedesátém osmém roce, dění ve starobělské škole odpovídalo tehdejšímu jarnímu probuzení. A tak v následujícím „očistném“ období jsem byla ze starobělské školy vypovězena.

Dodnes si vážím toho, že jsem byla přijata na další více než dvacetiletou kantorskou štaci do školy ve Staré Vsi nad Ondřejnicí. Abych zapomněla na starobělské příkoří, začala jsem se i na této škole věnovat kulturní činnosti, což směřovalo k založení Lašského souboru písní a tanců Ondřejnica v roce 1977.

Právě toho roku v Brně zemřel prof. PhDr. František Lýsek, DrSc., sbormistr, hudební teoretik a pedagog, folklorista a sběratel více než 1400 lašských písní. Kde se vzala láska k hudbě, zpěvu a tanci ve Vás?

Láska k hudbě, ke zpěvu, k poezii, k rodnému hnízdu bývá často doprovodným jevem i u těch, kteří si zvolí matematiku jako předmět svého pracovního zaměření. V rodině mého otce bylo hodně dobrých zpěváků, z druhé strany zase divadlo, vztah k tradicím, ke společenskému životu, k tělovýchově. Zpěvu jsem se věnovala ve škole – v posledním ročníku tehdejší ZŠ jsme měli i třídní smíšený sbor, zpěv byl také ušlechtilě pěstován na gymnáziu v Ostravě na Maticní ulici. Základní hudební vzdělání jsem získala hrou na housle.

Co Vás stále těší v činnosti organizátorské a kulturní?

Z toho, co jsem už řekla, vyplývá, kde se zrodil můj vztah k tvůrčí činnosti. Začala jsem se hlouběji zabývat poznáním, jak se u nás dříve tancovalo, mluvilo, které písničky provázely život našich předků. Byly to pak následné úspěchy souboru Ondřejnica a ty mne zavazovaly, abych studovala literaturu, muzejní a archivní záznamy a poznávala písně, tance a vyprávění pamětníků. Všechna setkání s dobrými lidmi mne obohacovala, byla jsem ochotná přijímat pochvalu, ale i kritické připomínky. Ty pak vedly ke zdokonalování projevů souboru, k cestám Ondřejnice mezi dosud známé soubory u nás doma, ale i na zahraniční festivaly v mnoha evropských zemích.

Ondřejnica se stala organizátorkou vlastních kulturních akcí. Prostředí arkádového nádvoří staroveského zámku vybízelo k pořádání folklorních vystoupení. Staroveské zámecké léto se záhy stalo přitažlivým pro početné obecní občanstvo. Záznamy zámeckých koncertů vysílal Český rozhlas Ostrava. Soubor začal pořádat podzimní slavnosti, kde dává příležitost vystoupení dětem Malé Ondřejnice i pozvaným souborům.

Ondřejnica založila v r. 2004 Festival Poodří Františka Lýska (FPFL) při 100. výročí narození univerzitního profesora Františka Lýska, rodáka z Proskovic, zakladatele novodobého pojetí dětského sborového zpěvu a ve 30. letech 20. století sbormistra Jistebnických zpěváků. F. Lýsek sbíral lidové písně rodného Lašska, zapsal je od stařenek a stařečků ve vsích okolí Proskovic. Staly se základním písňovým repertoárem souboru Ondřejnica. Teprve v r. 2004 se dočkaly díky Akademii věd ČR v Brně (pod redakcí dr. Marty Toncrové) knižního vydání jako Písně z Lašska a slavnostně byly pokřtěny právě u příležitosti prvního ročníku FPFL.

Co Vám v životě přineslo pocitu uspokojení či štěstí?

Život přináší člověku chvíle radostné, naplněné štěstím, spokojeností. Ale i takové, na které chceme raději zapomenout. Co k tomu dodat? Pracovala jsem na poli, které mi bylo souzeno.

Děkuju Vám mnohokrát za dialog s Vámi a přeju hodně zdraví a spokojenosti.

P. S. Vážená paní ředitelko „Festivalu Poodří Františka Lýska“, dovoluji nám, abychom se přidali k řadě gratulantů a jako čestné členy Lýskova nadačního fondu v Brně Vám popřáli k Vašemu životnímu jubileu.

Jsmo si vědomi toho, že spokojenost z Vašeho díla je spojena s tím, kolik energie jste věnovala založení a dlouholetému vedení Lašského souboru písní a tanců, proslulé Ondřejnice. A uvědomujeme si, jak významně jste se podílela na založení (2004) a následnosti (8. ročník) Festivalu Poodří Františka Lýska, který zaujímá stále větší váhu na poli hudební vzdělanosti nejen regionu, ale i celé naší země.

Přejeme Vám vše nejlepší: spokojené dny a potěšení z Vaší soustavné činnosti pro společnost a hodně zdraví a osobního štěstí v rodinném kruhu!

Jménem správní rady Lýskova nadačního fondu srdečně Vás zdravíme

Mgr. Jiří Klecker

K přáním přidává svá slova paní Jiřina Matějová z Jistebniku.

Paní ředitelku správní rady Festivalu Poodří Františka Lýska Mgr. Elišku Krejčíčkovou znám od podzimu roku 2008, od doby příprav 6. ročníku festivalu.

Byla jsem požádána předsedkyní kulturní komise v obci Jistebník, abych se zúčastnila přípravných schůzek festivalu, jelikož jsem členka kulturní komise a učitelka, teď už v důchodu. Usoudili, že mám nyní čas a mohu jej spojit s přípravou festivalu v naší obci.

Mgr. Eliška Krejčíčková v roce 2011 slaví životní jubileum a zároveň mnohaleté působení ve Folklorním souboru Ondřejnice ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, kterou zakládala a celou řadu let s úspěchem vedla.

Elišce závidím rodinu, která ji respektuje a podporuje v její nelehké mravenčí festivalové práci. Každoročně na nás, členky správní rady festivalu, působí, abychom nelenily a přinášely nové prvky do festivalu, přicházely s novými nápady, abychom hledaly sponzory, ať je dost financí na všechny festivalové aktivity. Myslí i na zadní vrátka, nutí nás zamýšlet se nad rozumným užitím peněz. Přece

chceme podpořit vystupující soubory, ať mají chuť do další práce.

Zkrátka – Mgr. Eliška Krejčíčková je osoba na pravém místě.

A nakonec slova paní Marie Matějové z Proskovic.

Když mi bylo 28 let (dnes 62), zpívala jsem poprvé s cimbálovou muzikou Ondřejnica a Vládou Zdráhalem ze Staré Bělé píseň slezskou i lašskou zároveň V kolaji voda. Pak písní přibývalo, měnili se muzikanti, tanečníci, kroje, proměnu zaznamenala i moje spolupráce se souborem Ondřejnica.

Na počátku byl můj vřelý vztah k lidovým písním a ke zpěvu vůbec, úcta k muzice a k muzikantům – to vše pocházelo z naší rodiny. Pak teprve přišlo zařazení „zpěvačka lašských lidových písní“. Zpívala jsem v kostele, ve sboru, s taneční hudbou... Zpěv lašských písní vyžadoval hluboké poznání obsahu textu, okamžiku, ve kterém se píseň zrodila. Řešila jsem v sobě jednoduchost podání, pocity, modulaci hlasu a samozřejmě nářečí.

Moc mě to bavilo. Na počátku jsme objevovali písně zapomenuté – buď z paměti babiček a dědečků nebo ze sbírek Lýskových, Bartošových, Sušilových. Začala jsem učit zpěváky Ondřejnice. Objevili se schopní organizátoři, autoři nových úprav písní pro cimbálovou muziku. Vznikl ansámbl pulzující tvořivým nábojem.

Z jednání valné hromady Festivalu Poodří Františka Lýska v r. 2010.

Za tím vším stála Eliška jako manažerka, ale také v roli choreografky tanců, scénáristky nejrůznějších pořadů, krojové poradkyně, učitelky malých i větších tanečníků, člověk, který promýšlel každý krok souboru odpředu dozadu, ve dne i v noci. Obklopila se schopnými lidmi a vybudovala tým následovníků.

Při všem tomto konání jí byl po boku její muž Věna čili Václav Krejčíček. Starost o rekvizity, technické záležitosti, doprava, řidič na telefonu a bylo by toho mnohem více. Bez něho by Ondřejnica nebyla.

Mgr. Eliška Krejčíčková (třetí zleva v první řadě) s manželem Václavem Krejčíčkem po své levici na Festivalu Poodří Františka Lýska v Jistebníku. Druhá zprava doc. Květuše Lepilová a vlevo starosta Jistebníku Josef Voral.

Restaurování památek v Albrechticích

Radim Jarošek

Albrechtický patří k těm obcím, které se systematicky zabývají ochranou kulturních památek. Posledními, které prodělaly „restaurační kúru“, byly náhrobek Ferdinanda Vettera von Lilien a Mariánský sloup.

Dovolte, abychom vás s oběma památkami seznámili, stručně ozřejmili proces restaurování a samozřejmě vás pozvali k jejich prohlédnutí in natura do Albrechtic.

Restaurování provedl **Mgr. Jakub Gajda, Ph. D.** v r. 2010 a 2011, z jehož restaurátorských zpráv je příspěvek zpracován.

Náhrobek Ferdinanda Vettera von Lilien¹

se nachází u zdi na severní straně kostela sv. Mikuláše v Albrechticích. Jde se o klasický empírový náhrobek datovaný rokem 1821, který byl v době svého vzniku poměrně běžnou produkcí a typem hojně využívaným v drobné náhrobní architektuře. Sestava prvků je zcela v konvencích dobového vnímání funerální plastiky či architektury.

Horní váza-urna je jednoduchého tvaru s velmi zúženou rotační trnoží (tělo vázy obtočeno hadem). Stojí na prostém kvadratickém podstavci, který je zakončen profilovanou římsou s ozubem. V přední ploše podstavce je vsazena břidlicová deska, do níž je vyryt (vysekán) psacím písmem německý text odkazující na zemřelého. Břidlicová deska stejných rozměrů – avšak bez nápisu – je umístěna i v zadní části podstavce. Pod podstavcem je jednoduchý soklík s profilem, který celou soustavu prvků zakončuje.

V náhrobní imaginaci této doby symbolická „urna“ všeobecně splývá s „vázou“, která se zase v této souvislosti vesměs stává „smuteční vázou“. Nehledě na to, že k urně nutně patří víko, zpravidla ji v náhrobku nelze od vázy odlišit podle tvaru, nýbrž spíše podle konkrétní souvislosti.

Symbolická role nádoby ve výzdobě náhrobku, včetně kamenosochařského, sahá nazpět do starověku, hojně byla užívána v antice, a to ve formě nejrůznějších tvarů. Pozdější křesťanství využívalo k ukládání ostatků sarkofág (křesťané odmítli zničení těla žehem), tedy odmítli urnu jako nádobu k uložení zpopelněných ostatků. Nicméně lidský „popel“ zůstal v křesťanském prostředí jedním ze základních topoi,² jednou z metafor pomíjivosti všeho pozemského a zároveň příslibem konečného vzkříšení v novém těle. Samotný motiv urny zaznamenal s nástupem osvícenství a novoklasicismu skutečnou inflaci. Zahrnoval tehdy už odkaz na antické a případně i na vlastní národní, archaické (pohanské) způsoby pohřbívání a pohřeb žehem se objevoval v úvahách o moderních reformách pohřbívání.³

Kromě zmíněných břidlicových desek na přední a zadní straně podstavce jsou všechny kamenické prvky zhotoveny z běžového pískovce střední zrnitosti. Velmi poškozený nápis na pření straně byl kromě prvního řádku rozluštěn a doplněn:

Nečitelný řádek

Hier ruht

Ferdinand Vetter

Graf und Herr von der Lilie

Freyherr zu Burgfeistritz

S.K.K. Majestat wirkli: Rat

der seine irdische Laufbahn

in 75 Jahre seines Alters

den 16 März 1821 endete.

Segen seiner Asche.

....

Nečitelný řádek

Zde odpočívá

Ferdinand Vetter

hrabě a pán z Lilie

svobodný pán na hradě Feistritz (=Slovenska Bistrica/

J/eho/ C/ísařské/ K/královské/ Milosti skutečný rada,

jehož pozemská životní pout'

v 75 letech věku

16. března 1821 skončila.

Požehnání jeho popelu.

Dle dobových fotografií byl zjištěn fakt, že o urnu byla opřena oválná kartuš s rodovým erbem, který je stejný jako erb na průčelí rodové hrobky vedle kostela – čtvrcený štít se středním štítkem, v něm tři lilie, v 1. a 4. poli korunovaný dvouocasý lev, ve 2. a 3. poli trojstupňová věž s branou a okny, tři turnajské helmy s klenoty a přikryvadly – doleva obrácený stojící lev jako ve štítě, pohanská čepice se třemi lilii na lemu, zakončená koulí a korunou, z níž vyrůstají tři pštrosí pera, věž jako ve štítě. Štít přidržují ze stran jako štítonoši dva korunovaní dvouocasí, doleva odvrácení lvi s korunami zdobenými třemi pštrosími pery, stojící na římsce zdobené svěšenými stuhami a rozvilinami.

Náhrobek je veden jako kulturní památka č. 27773/8-2055.

Poznámky:

1 Ferdinand Vetter z Lilie, narozený 13. 10. 1747, byl synem Karla Josefa Vettera a Marie Ludvíky rozené svobodné paní Orlikové z Laziska.

Po smrti otce v roce 1792 zdědil spolu s bratry Josefem a Antonínem léno Nová Horka. Byl ženatý od 25. 8. 1782 s Marií Annou hraběnkou Serényi, byl poslancem říšské rady, v letech 1884–1906 zastával funkci moravského zemského hejtmana, zemřel 16. 3. 1821 v Nové Horce.

2 Pevná klišé nebo myšlenková výrazová schémata společná celé kulturní oblasti.

3 Podrobnou typologii těchto typů náhrobků se zabývá kniha: R. Prahla a kol. (2004): *Umění náhrobku v českých zemích let 1780–1830*. Academia, Praha.

Neutěšený stav náhrobku před zahájením prací
(Foto Jakub Gajda).

Stav před restaurováním

Povrch památky byl s různou intenzitou pokryt biologickým napadením – mechy, lišejníky a zelenými zrněnkami. Tyto organismy narušovaly povrchovou vrstvu materiálu neustálou drobnou erozí (zarůstání do povrchu atp.).

Na římse a podstavci byly viditelné stopy mechanického poškození. Rovněž byly odlomeny partie na římse a na bočních hranách.

V prvopočátku chyběl prvek zakončující horní část urny – flambon (vrchní zdobný prvek, v podobě sdružených a skládaných akantových listů), který byl v minulosti odlomen. Po započetí restaurování byl dohledán a předán k restaurování.

Zcela pak chyběl přední medailon s rodovým erbem Ferdinanda Vettera, který byl zhruba před dvaceti lety zcizen.

Břidlicové desky na přední i zadní straně podstavce byly poškozeny lokálním odloučením tenkých partií horniny ve větších šupinách – kvůli tomu došlo k oslabení čitelnosti textu a horní řádek byl dokonce již nečitelný.

Proces restaurování

Na urně a pak opakovaně na znečištěných místech byl proveden odsolovací zábal, jehož cílem

bylo zmírnit koncentraci migrujících solí u povrchu materiálu, a tím i zabránit zasolení materiálu a nárůstu tmavých krust v povrchové vrstvě.

Dále bylo odstraněno biologické a mechanické napadení povrchu materiálu.

Poté bylo provedeno opakované napuštění kamene prostředkem na bázi organokřemičitanů, který zpevnil jeho strukturu a do budoucna zamezí jejímu rozpadu. Trhliny a praskliny v materiálu byly injektovány pomocí zahuštěných organokřemičitých zpevňovačů.

Po vyjmutí a očištění povrchu byly konsolidovány též obě břidlicové desky. Vzhledem k šupinatému charakteru degradace horniny byly nejprve desky celoplošně zpevněny slabým roztokem akrylátové pryskyřice v organických rozpouštědlech. Poté bylo přistoupeno k postupné injektáži všech mezer mezi vrstvami – nejprve nezahuštěnou akrylátovou pryskyřicí v různých koncentracích, závěrem pak akrylátovou pryskyřicí zahuštěnou minerální moučkou a grafitem.

Další etapou bylo doplnění chybějících částí. Nejprve byl upevněn fragment flambonu v umělém kamenném materiálu pomocí nerezového čepu na vrchol urny. Bylo to prováděno způsobem respektujícím strukturu, složení a barevnost originálu kamene. Nanesené doplňky byly poté povrchově opracovány do požadovaného tvaru a struktury.

Horní část náhrobku po restaurování (Foto Jakub Gajda).

Náhrobek po provedení restaurace (Foto Jakub Gajda).

Z dobových fotografií bylo zjištěno, že o urnu byla opřena oválná kartuš s rodovým erbem. Jelikož se kartuš s erbem v 90. letech 20. století ztratila, bylo nutné zhotovit její kopii. Práce postupovaly podle uvedené, poměrně přesvědčivé fotografie z roku 1978. Kartuš byla zhotovena z umělého kamenného materiálu se všemi detaily (její popis viz výše).

Vzhledem ke stavu původních břidlicových desek a k jejich zranitelnosti v nepříznivých klimatických podmínkách bylo po dohodě se zástupcem investora a Národního památkového ústavu v Ostravě doporučeno jejich vyměnění za nové. Pro tyto účely byly opatřeny dvě nové břidlicové desky z břidlicového lomu ve Lhotce u Vítkova, které kopírovaly stávající rozměry – pouze jejich síla byla cca o 5–10mm větší z obavy o rozlomení desek.

Zatímco zadní deska byla ponechána prostá tak jako ta původní a byla vsazena do původního nezměněného prostoru, byla deska přední opatřena přepisem textu. Tomuto přepisu předcházela trpělivá práce související v první fázi v transkripci dochovaných partií na fólii.

Tento přepis pak byl poskytnut PhDr. Karlu Müllerovi, který provedl, též po konzultaci s německými historiky, doplnění chybějících pasáží nápisu s akcentem na významovou i gramatickou přesnost německého textu. Vrchní řádek, patrně jakési zvolání, nebylo již bohužel možné rozluštit, čímž ale naštěstí netrpí celistvost dalšího textu.

Poté byla na břidlicovou desku vylepena silná samolepící fólie, na niž byl překopírován doplněný text. Text velmi tenké psací historické abecedy byl ručně vyřezán skalpely do fólie a takto připravené písmo bylo mikropískováním jemným korundem negativně vytryskáno do povrchu desky.

Jednou z posledních etap bylo barevné sjednocení, kdy se vycházelo ze stavu barevnosti materiálu konkrétních partií kamene – nebylo v žádném případě preferováno sjednocení povrchu památky jednotícím „nátěrem“.

Převažujícím tónem byla béžová barevnost místy přecházející ve světlejší partie. Barevnost jednotlivých částí byla interpretována podle jejich skutečné barevnosti i s ponecháním mírných reziduí nečistot, a také fragmentů barevnosti, které nebylo možné úplně dočistit.

Pak byl celý povrch pískovcových součástí opatřen souvislým nátěrem hydrofobizačního ochranného hydrokrému pro prodyšnost povrchu kamene pro difúzi vodních par a nakonec byl náhrobek osazen na své místo.

Mariánský sloup

se nachází v zahradě č. p. 62 vlevo od hlavní silnice při výjezdu z obce směrem na Novou Horku. Památka, vysoká 485 cm, se skládá z vrcholové plastiky Panny Marie v klasickém postoji. Panna Marie je pojata jako Královna nebes v podživotní velikosti (výška 90 cm), s korunou na hlavě a s Ježíškem na pravém předloktí, v levé ruce drží jablko a nabízí je dítěti. Rovněž hlava Ježíška je zdobena korunou.

Pod sochou je bohatě zdobená kompozitní hlavice s akantovými listy a čtyřmi volutami, kterou vrcholí hladký štíhlý sloup (výška 280 cm) s jednoduchou rotační patkou. Sloup je zhotoven ze zcela odlišného materiálu – zatímco socha, hlavice a spodní architektonické prvky jsou ze středně zrnitého pískovce, sloupek je novodobý, zhotovený z litého teraca. Sloup dříve stával vpravo od zrušené silnice z Mošnova do Albrechtiček u bývalého rozcestí Albrechtičky-Mošnov a Harty-Nová Horka a byl na nynější místo převezen během stavby mošnovského letiště. Při převozu památky zřejmě došlo k poničení dřívku, a tak musel být nahrazen.

Spodní architektonické prvky jsou sestaveny z komolého kuželovitého podstavce s horní profilovanou rotační římsou a spodního rotačního soklu kruhového půdorysu. Oba tyto prvky jsou tvarově dosti netradiční a působí proporčně trochu „naddimenzované“ oproti subtilní soše a štíhlému sloupku.

Socha P. Marie s Ježíškem byla poškozena – některé části chyběly (Foto Jakub Gajda).

Autor plastiky je neznámý; památka pochází údajně z r. 1757, na patce sloupu jsou však dochovány číslice 56, což by znamenalo spíše letopočet 1756.

Charakteristika poškození

Povrch kamenného materiálu byl lokálně pokryt biologickým napadením – mechy a zelenými zrněnkami. V povrchové vrstvě pískovce byly vpity prachové nečistoty.

Jak na soše, tak i na hlavici se nacházela rezidua barevnosti – jednalo se především o značně zkrakelované vrstvy okru a žluté, které sloužily patrně jako podklad pod zlacení. Je dosti pravděpodobné, že jak socha, tak i hlavice byly původně zlacené, v minulosti pak možná monochromně upraveny okrem. Letitým a cyklickým vystavením památky působení povětrnosti však tato úprava povrchu vzala za své.

Na jednotlivých dílech památky bylo několik plastických defektů – šlo především o druhotné uchycení hlavy Panny Marie, která byla v minulosti přichycena železným čepem a celá partie kolem krku byla doplněna velmi tvrdým tmelem na bázi šedého cementu. Železný čep postupem času zkorodoval a způsobil další trhliny, tu nejvýraznější

na pravé tváři. Velký plastický defekt byl na koruně Panny Marie, který byl rovněž druhotně doplněn.

Formou výdusku z cementu byla provedena hlava Ježíška, a také bohužel přichycena železným, již značně zkorodovaným čepem, který způsobil silnou trhlinu části těla a pravé ruky směřující k jablku. Několik plastických defektů pak bylo na drapérii, nejvýraznější byl pak nad pravým chodidlem – šlo údajně o otvor po kulce pocházející ze zbraně některého z procházejících vojáků během 2. světové války – a na jiných místech.

Teracový dřík sloupku byl vážně poškozen ve spodní třetině, a to především kvůli značné korozi vnitřních armatur. Velmi poškozena byla rovněž patka sloupu – byla roztržena a chybějící místa byla vyplněna tvrdým cementovým tmelem.

Druhotné doplňky byly provedeny dosti nešetrně přes kamenný materiál a došlo u nich k překrytí několika zbylých číslic, zřejmě z data a letopočtu – na jedné straně patky se dochovala snad číslice 8, na opačné straně pak dvojice čísel 56.

Celkový pohled na sloup po jeho restauraci (Foto Jakub Gajda).

Restaurování

Práce na památce probíhaly, vzhledem k dobré stabilitě všech částí, na místě a jejich posloupnost byla obdobná jako u náhrobku Ferdinanda Vettera z Lilie.

Za zmínku stojí skutečnost, že zcela nově byla provedena hlava Ježíška – stávající betonový odlitek byl nahrazen tvarově totožným umělým kamenným materiálem. Vzhledem k absenci jakékoliv starší

fotografie musíme věřit, že se jednalo o repliku původní hlavy.

Další foto – viz barevná příloha.

Detail sochy již s doplněnými částmi (Foto Jakub Gajda).

Působení obnovené Jednoty bratrské v Estonsku a Lotyšsku

Čím Poodří vstupuje do světových dějin. Příspěvek k dějinám Moravských bratří XVII. část

Daniel Říčan

Prvního května 2011 zavítal na Kravařsko autobusový zájezd z Lotyšska. Návštěvníky provázel Dr. Pavel Štol z Univerzity Karlovy v Praze, jeden z mála znalců lotyštiny v České republice. Jejich cílem bylo především Muzeum Moravských bratří v Suchdole n. O., ale také se zúčastnili zdejší protestantské bohoslužby a společně strávili část dne mezi Čechy. Bylo opravdu o čem povídat. Vždyť co víme o lidech z Pobaltí a jejich vztahu k naší zemi?

Území přibližně dnešního Estonska a Lotyšska bylo po dlouhou dobu nazýváno Livonskem. V jaké politické a sociální situaci se toto území a jeho obyvatelé nacházeli v roce 1729, když Moravan Kristián David Livonsko poprvé navštívil? Na začátku 13. století byli původní obyvatelé – Estonci a Lotyši

– podmaněni řádem německých rytířů. Nedošlo ale ke kolonizaci dosidlováním livonského území větším množstvím německých sedláků a řemeslníků, vznikla jen nepočtená německá vládnoucí vrstva nižší rytířské šlechty, která vlastnila dobytou půdu a ovládala místní sedláky jako nevolníky. Lotyši a Estonci opustili sice navenek a formálně svou pohanskou víru, ve skrytu ale nadále na návrších, v lesích a u jezer obětovali přírodním bohům a provozovali čarodějnictví s magickými tanci a zaklínáními. Na tom moc nezměnila ani luterská reformace, která přišla do Pobaltí kolem r. 1521. Livonsko ovládali až do začátku 18. století Švédové, kteří zformovali státní správu i církev podle svých představ. Německá šlechta, pro niž estonští nevolníci pracovali, měla patronátní práva

nad luterskou evangelickou církví, která byla hlavní denominací v zemi, a dosazovala faráře – výhradně Němce. Často vlastnila fara i půdu velikosti statku. Faráři tedy patřili z pohledu nevolníků k vládnoucí vrstvě. Nic se nezměnilo k lepšímu, ani když po Velké severské válce získalo r. 1721 Pobaltí Rusko. Země byla zničená, panské usedlosti spálené, zemská šlechta zchudlá a z kostelů se staly ruiny. Pro Estonce nastala těžká doba. Zhrubly mravy, zkazila se morálka a požadavky na robotu byly stále zvyšovány. Německá šlechta i luterští duchovní začali ve zvýšené míře uplatňovat a často zneužívat právo bití svých poddaných. Uplatňování krutých trestů v prudkém hněvu a praktické bezpráví vůči poddaným sedlákům působily ničivě. Protože statkáři ze šlechty patřili skoro výhradně k důstojnickému stavu, stavěli své podřízené fakticky pod vojenskou disciplínu. Došlo navíc k otřesnému nárůstu nikdy skutečně nepřekonané pohanské víry. Luterská církev byla vůči tomu bezradná. Propast mezi panskou vrstvou Němců a poddanými Estonci a Lotyši se ještě zvětšila.

Mezi německými barony i pastory byli ovšem i takoví, kteří tuto zoufalou situaci viděli střízlivě a cítili se jako křesťané před Bohem zodpovědní za její změnu, a to především ti, kteří byli ovlivněni pietismem z Halle. Pietistická šlechta usilovala

už od začátku o kontakt s obnovenou Jednotou bratrskou a Zinzendorfem. Už v r. 1726 vedli generál von Hallert a hrabě Zinzendorf korespondenci, ve které prosil o vyslání učitele pro seminář, který chtěl založit na svém dvoře ve Wollmaru (dnešní Valmiera v Lotyšsku). Jednota bratrská a Zinzendorf byli tedy v Livonsku a Estonsku srdečně očekáváni a vítáni. První cestu uskutečnili v r. 1729 Kristián David ze Ženkavy a Timotheus Fiedler, což byl počátek početně největší diaspory Jednoty bratrské. Navštívili Rigu, Wollmar a Reval (dnešní Tallinn). Měli též intenzivní kontakty se sedláky a věděli hodně o jejich situaci. Kristián David se jako první učil lotyštině. V polovině r. 1730 přijeli ještě jednou na krátký čas. V r. 1735 se rozhodl přijet biskup David Nitschmann a v r. 1736 i hrabě Zinzendorf. Zinzendorfova tříměsíční cesta v r. 1736 přes Berlín a Königsberg byla jednou z neúspěšnějších v jeho životě. Píše o ní jako o „vítězném tažení“. Navštívil Rigu, Wollmar, Reval. Měl několik kázání ve zcela zaplněných kostelech. Jeho osoba i poselství byly nadšeně přijaty nejen šlechtou, ale i duchovními a měšťany. To otevřelo pole pro další působení Jednoty bratrské v příštích desetiletích. Zinzendorf vypracoval tzv. „Livonský plán“, podle nějž nabízel Jednota bratrská vyslat Moravany na pomoc často pracovně přetížným luterským farářům, kteří

Jednota bratrská, nově se formující v Lotyšsku, uspořádala 1. května 2011 zájezd do míst, kde vznikala. Společné foto v Muzeu Moravských bratří.

by o to požádali. Jejich úlohou měly být hlavně biblické hodiny, praktická práce a vedení členů sboru ve skupinkách k aktivní práci pro sbor.

V r. 1738 dochází konečně k založení semináře ve Wolmaru, k jehož vedení byl vyslán magistr Buntbart z Jeny. V témže roce přichází také Kristián David a jeho kázání spolu s prací dalších bratří (do roku 1740 jich tam přišlo asi padesát) podnítily probuzení, které se rychle rozšířilo po celém Livonsku. Bratři pracovali mezi domácím lidem jako lékaři, učitelé nebo řemeslníci a ve svém volném čase se starali o probuzené Lotyše a Estonce v jednotlivých církevních okrscích. Sdíleli skrovný život s utrápenými sedláky a tím zlomili pouto nenávisť Estonců a Lotyšů proti všemu německému. Zpočátku byli bratři z Jednoty bratrské jako Němci také nenáviděni, vysmíváni a haněni. Brali ale domácí obyvatelstvo vážně, včetně jejich pohanského obětního kultu, a překonali jej skrze kázání slova o oběti krve Ježíšovy. Velkým průlomem byly bratry z Jednoty bratrské nabízené „čtvthodinové rozhovory“, zpovědní vyznání, při kterých se Estonci a Lotyši mohli zbavit svých démonických vazeb ke starým pohanským zvykům. Po těchto rozhovorech chodili poddaní za svými pány a vraceli jim ukradené věci. Estonci a Lotyši sami ničili místa pohanských obětí a posvátné háje. Např. v lotyšském církevním okrsku Urbs zničili sedláci z vlastního podnětu už v r. 1736 čtyřicet tajných pohanských obětních míst.

Bratři získávali srdce místních sedláků svým způsobem kázání, citově zaměřeným křesťanstvím, písněmi, používáním lotyštiny a estonštiny a především laskavým přístupem, který nebyl od Němců očekáván. Již koncem r. 1739 se scházelo ke shromážděním pravidelně na 5000 lidí. Na konci r. 1742 se píše o práci mezi 14 000 až 15 000 tzv. „nacionály“. Vzniklo tím probuzení, nejdřív mezi Lotyši, potom mezi Estonci. Nejhlouběji zasáhlo toto probuzení Estonci obývaný ostrov Oesel (dnes Saaremaa). Zde na tom byli sedláci nejhůř. Šlechta, asi 25 zchudlých rodů, vzájemně zpřízněných a držících veškeré veřejné úřady, si tady dělala s poddanými, co chtěla. Probuzení zasáhlo veškeré obyvatelstvo ostrova včetně šlechty a německých měšťanů. Žádný církevní okrsek, žádná vesnice na venkově nezůstaly probuzením nedotčeny. Krčmy osiřely, nespoutané hody při svatbách a křtech dětí přestaly. Nová pracovní morálka zlepšila poměr mezi statkáři a jejich poddanými. Místnosti a prostory brzy nestačily pojmout věřící, takže se shromáždění konala v lese pod širým nebem.

Po bouřlivých začátcích začali bratři budovat pevné struktury. Vedení jednotlivých sborů přebírali do rukou „nacionálové“. Docházelo k napětí s luterskou církví. V r. 1743 zakázala ruská carevna Alžběta činnost Jednoty bratrské v Ruské říši. Jednota bratrská ale v činnosti pokračovala a přešla na tzv. „tichý chod“. Došlo i k pronásledování. Mírnou úlevu přinesla změna na ruském trůně v r. 1764. K novému rozmachu Jednoty bratrské došlo pak od r. 1801,

Rozpadající se modlitebna na ostrově Saaremaa přečkala časy dalších zákazů.

kdy se stal carem Alexander I., který Jednotu bratrskou dokonce podporoval. Práce Jednoty bratrské rostla až do poloviny 19. století, trvala tedy ve svém rozmachu přes 100 let. Jednota bratrská zřizovala dřevěné modlitebny na pozemcích statků. Mezi roky 1738 a 1840 jich vzniklo 253, v r. 1854 jich bylo 276. Ve zprávě generálnímu synodu v r. 1857 je uvedeno 83 272 „všech duší, o které je pečováno“ (pro srovnání: ve sborech Jednoty bratrské včetně Anglie a Spojených států se uvádí počet 11 998 dospělých členů).

Jednota bratrská měla velký vliv na sociální a hospodářský život v zemi. Osobní víra v Boha dala Estoncům a Lotyšům nové osobní sebevědomí, pocit lidské hodnoty a dospělosti. Výchova, vzdělání, překonání stavovského uspořádání přinesly novou, předtím nikdy nezažitou duševní a společenskou svobodu. „Nacionálové“ poznávali a vyvíjeli své schopnosti a rostli danými úkoly. Tupá lhůstevnost, alkoholismus atd. byly nahrazeny disciplinovaným a asketickým způsobem života a přinášely hospodářské úspěchy i blahobyt. Bratrsky zaměřená pobaltská šlechta se otevřela estonskému a lotyšskému způsobu života, s rozhodností potlačila germanizační tendence a podporovala národnostní probuzení lidu. Mnozí s velkou láskou zasvětili své životy Estoncům a Lotyšům a „spocívají uprostřed lidu, pro nějž jejich srdce celý život tepalo“.

V období bolševismu byla Jednota bratrská téměř zničena, ne však docela. Zůstala pojmem s vysokým kreditem, a tak znovu povstává. V současnosti má kolem 200 členů v asi desíti sborech. Tak jako pro poutníky z jiných zemí, je i pro ně Kravařsko duchovním domovem, odkud k nim přišla svoboda.

Zpracováno podle přednášky Pavla Neústupného (Berlín), kterou přednesl na V. mezinárodní konferenci MORAVIAN v říjnu 2009 v Suchdole nad Odrou. V plném znění je otištěna ve „Sborník V. Konference Moravian v roce 2009“, sv. 10, kde jsou i podrobné odkazy na prameny.

Muzeum Oderska

Zdeněk Orlita

V podzimních dnech roku 2010 dokončoval Odbor kultury a školství Městského úřadu v Odrách instalaci muzejních expozic v původním měšťanském domě na Kostelní ulici. Dva sály včetně galerie propojující přirozeným způsobem obě expozice nabízí návštěvníkům výtvarně zajímavě strukturovaný výstavní prostor, přirozeným způsobem včleněný do historické hmoty objektu. V průběhu rekonstrukce památkového objektu měšťanského domu, jakož i během práce na výtvarném řešení konkrétních expozic, byly v maximální možné míře respektovány původní prostory, historické konstrukce a komunikační schéma budovy. Výsledkem jsou organicky a nenásilně propojené expoziční prostory nabízející místo k zastavení, zklidnění, zamyšlení, kontemplaci i diskusi. Expozice věnovaná Proměnám oderského děkanátu prorůstá prostřednictvím barokní galerie do komunikačních „útrobu“ domu a vyvede návštěvníka až do horního patra vyhrazeného dějinám města Oder.

Realizace projektu z prostředků Regionálního operačního programu Moravskoslezsko probíhala v letech 2009–2010 a veřejnosti otevřelo muzeum své expozice 26. listopadu 2010. Jedním z prezentačních cílů nově vznikající instituce je vytvoření tematických expozic, které se nebudou omezovat pouze na úzký prostor vymezený v minulosti liniemi

městských hradeb. Dlouhodobé projekty zaměřené na dokumentaci širší oblasti bývalé oderské části Kravařska se v jednotlivých etapách zaměří na zachycení ústředních náboženských, hospodářských a politických vlivů, které utvářely historickou realitu tohoto regionu. V tomto duchu rozvíjí Muzeum Oderska svou sbírkotvornou a badatelskou činnost.

Jedním z hlavních téžišť výše naznačeného záměru je dokumentace proměn náboženského života oderského regionu v období raného novověku a nastupující moderní společnosti. Současná expozice věnovaná římskokatolickým farnostem bývalého oderského děkanátu představuje z tematického, chronologického a především geografického hlediska rozsáhlejší prezentaci zaměřenou na každodenní život věřících, a to nejen mezi barokem a osvícenstvím. Hranice Oderského děkanátu se na rozlehlém území mezi Potštátem a Bílovcem rozkládaly více než 250 let. Extenzivnost tohoto fenoménu je vyjádřitelná v čase i prostoru. Osudy desítek generací místních věřících a proměny jejich životů v době mezi vrcholným barokem a první polovinou 20. století. Spiritualita a zbožnost v bouřlivém období končícího baroka a nastupujícího osvícenství, vstup náboženství do moderní doby a osudy církve v dlouhém 19. století. Prostřednictvím dochovaných sbírkových předmětů

Z komentované prohlídky expozice Proměny oderského děkanátu (Foto Karel Kita).

z oblasti dobové tištěné produkce, výtvarného umění, uměleckého řemesla i předmětů každodenní potřeby se expozice snaží přiblížit každodenní život věřících i vzájemné interakce s oficiální církví.

Od prvních stránek libreta až po finální scénář expozice textem postupovala snaha odhalit návštěvníkům zmizelý svět barokní zbožnosti a jejich dalších metamorfóz přežívajících až hluboko do 19. století. Náboženství tvořící integrální součást života nebylo osvícenskou sekularizací potlačeno, pouze kvalitativně proměnilo způsoby svého působení a výrazové prostředky. Tyto skutečnosti respektuje rovněž oderská expozice a neomezuje se pouze na artefakty z barokního období.

Expozice návštěvníkům nabízí objasnění základních struktur barokní církve na příkladu farností Odry, Fulnek, Potštát a Spálov a jejich pozdějších proměn v 19. a 20. století. Kostel jako místo kultu a sebe prezentace městské obce, stavebně historický vývoj sakrálních staveb oderského děkanátu, lidová zbožnost (poutě, procesí, náboženská bratrstva), víra a barokní zázraky, řeholní řády, kláštery a okolní společnost.

Vypovídací hodnota shromážděných sbírek, ať již soch, obrazů, liturgických nádob, mešních ornátů, knih nebo předmětů mimořádné i každodenní potřeby, pomáhá znovu vytvářet ztracenou historickou paměť. Zpřístupňujeme část kultury, která upadla do zapomnění běžnou cestou, tedy plynutím času, ale současně byla během druhé poloviny 20. století v rámci regionálního dějepisectví záměrně vytěšňována a marginalizována. Jedním z cílů této expozice je znovunalezení duchovní tváře Oderska a její návrat do historického vědomí zdejších obyvatel i vzdálených návštěvníků. Koncept expozice Proměny Oderského děkanátu navíc vylučuje pouze omezený pohled na dějiny vlastního města, ale vzhledem k rozsáhlým hranicím jednotlivých farností se do zorného úhlu návštěvníka dostává širší region Oderska a Fulnecka. Z pohledu tehdejší diecézní církevní správy se v rámci oderského děkanátu spojily po dobu téměř tří století osudy oderského, fulneckého, potštátského a spálovského panství. Pod duchovní jurisdikci oderského děkana spadaly osudy duší čtyř poddanských měst a desítek vesnic.

Tématické těžiště expozice tvoří sbírka obrazů, soch, starých tisků, instalace liturgických nádob a soubor bohoslužebných ornátů. Obrazy z období vrcholného a pozdního baroka pochází většinou z bývalého konventu augustiniánů-kanovníků ve Fulneku. Z vystavených obrazů je nutné upozornit na diptych olomouckého malíře Josefa Ignáce Sattlera (Sadlera) z 60. let 18. století. Obrazy znázorňující sv. Jeronýma a sv. Máří Magdalénu namaloval Sattler s největší pravděpodobností v 60. letech, v době, kdy ve Fulneku pracoval na monumentální freskové výzdobě tamního farního chrámu. Sběrka starých tisků a rukopisů dochovaná na oderské faře náleží svým rozsahem, časovým rozpětím i tématikou šíří

Pohled na Kostelní ulici s budovou muzea (Foto Zdeněk Orlita).

mezi typické zástupce farních knihoven budovaných na sklonku 18. století ve farnostech olomoucké arcidiecéze. Významnou část sbírky tvoří osobní knihovna děkana Františka Waltra z poloviny 18. století.

Nádoby používané během liturgie v prostředí římskokatolické církve utvářely již od vrcholného středověku společně s bohoslužebnými ornáty a kostelním mobiliářem (oltáře, obrazy, sochy) charakter sakrálního prostoru. Ve sbírkách Muzea Oderska můžete shlédnout liturgické nádoby (kalichy, monstrance, ciboria a relikviáře) v rozmezí od 17. do konce 19. století z jednotlivých farností oderského děkanátu.

Sběrka mešních rouch a parament dokumentuje majetkové zázemí jednotlivých farností. Bohatě zdobené ornáty, obvykle úzkostlivě evidované v inventářích jednotlivých farních i filiálních kostelů, dokládají krásu zdejších bohoslužeb. Expozice nabízí instalaci bohoslužebných rouch převážně z první poloviny 19. století.

Na expozici Proměny oderského děkanátu navazuje doprovodný program. V prvé řadě se jedná o pravidelné komentované prohlídky probíhající každou středu v dopoledních a odpoledních hodinách. Součástí jsou rovněž projekce probíhající přímo v prostoru expozice. Projekce video sekvencí, dobových fotografií, vedut a archiválií rozvíjí výklad a prostřednictvím takto vytvořeného audiovizuálního rámce získává divák mnohem bližší kontakt s prezentovanými sbírkami. Vedle komentovaných prohlídek nabízíme rovněž výukový program Křížem krázem Oderským děkanátem věnovaný především žákům 8. a 9. tříd základních

škol a studentům středních škol. Edukace probíhá přímo v prostoru muzejní expozice v kontextu dochovaných artefaktů hmotné kultury. Konkrétní délku programu a důraz na jednotlivé aspekty výkladu je možné předem dohodnout a upravit. Součástí programu jsou rovněž exkurze do vybraných sakrálních památek bývalého Oderského děkanátu (Odry, Fulnek, Spálov).

V horním patře nabízí Muzeum Oderska expozici věnovanou dějinám města se zaměřením na stavebněhistorický rozvoj sídla od vrcholného středověku do počátku 20. století. Součástí této části expozice je rovněž velkoplošná projekce dobových fotografií. Projekce je zaměřena na zpřístupnění archivních snímků a dokumentů věnovaných povětšinou osudům města v první polovině 20. století. Rádi bychom upozornili na soubor unikátních fotografií ze záplav v roce 1934 a snímky dokumentující předválečný stavební vývoj.

Zájemci nás mohou navštívit celoročně v níže uvedené otevírací hodiny.

V průběhu sezóny (květen–září)

Úterý	9.00 – 11.30 12.00 – 17.00
Středa	9.00 – 11.30 12.00 – 17.00
Čtvrtek	9.00 – 11.30 12.00 – 17.00

Pátek	9.00 – 11.30 12.00 – 17.00
Sobota	9.00 – 11.30 12.00 – 17.00

Mimo sezónu (říjen–duben)

Úterý	9.00 – 11.30 12.00 – 16.00
Středa	9.00 – 11.30 12.00 – 16.00
Čtvrtek	9.00 – 11.30 12.00 – 16.00

Pro aktuální informace se mohou navštěvníci obrátit na webové stránky Muzea Oderska: <http://www.odry.cz/muzeum>

PhDr. Zdeněk Orlita, Ph.D.

Studoval historii na Filosoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě a obhájil disertační práci o náboženských konfraternitách jezuitského řádu v prostředí raněnovověké Moravy. V letech 2005–2009 pracoval na úseku státní památkové péče na Městském úřadě v Odrách a od roku 2010 je kurátorem v Muzeu Oderska. Hlavní oblastí jeho zájmu jsou církevní dějiny raného novověku se zaměřením na jednotlivé projevy zbožnosti a jejich proměny v období mezi Tridentským koncilem a osvícenskou sekularizací.

Kontakt: Muzeum Oderska, Kostelní 7, 742 35 Odry. Tel.: 775 071 575, email: orlita@odry.cz

Dřevořez u nádraží v Odrách

Radim Jarošek, Petr Lelek

Pan Petr Kučerka při práci (Foto Petr Lelek).

Veliká lípa, která rostla před oderským nádražím, musela být kvůli špatnému zdravotnímu stavu v roce 2010 skácena. Ne však zcela – třímetrové torzo kmene zůstalo zachováno a Správa železniční dopravní cesty jako vlastník pozemku jej nabídla městu Odry k využití pro dřevěnou plastiku.

Město zajistilo oloupání kmene a uhradilo nejnutnější výdaje. Lidový řezbář z Oder – Petr Kučerka starší, zajistil zastřešení torza kmene a vyřezal do něj znak města, znak Slezska, železniční náměty a 20 dalších motivů zajímavých míst horního Poodří.

Torzo letité lípy u nádraží se tak přeměnilo v zajímavý artefakt, který zdobí prostor u nádraží, zpříjemní cestujícím cestu na vlak a jistě se stane i vyhledávaným cílem návštěvníků Oder. Při jeho prohlížení si můžete zároveň prověřit znalosti topografie Oderska.

O panu Petru Kučerkovvi najdete více informací v POODŘÍ č. 4/2003.

Další foto – viz barevná příloha.

Za čistou řeku

Zdeněk Dvorský

V sobotu 14. května 2011 se konala pod patronátem rady obvodu Ostrava-Proskovice zajímavá a myslím si, že i zdařilá akce. Jejím smyslem bylo dokončit očistu řeky Ondřejnice od odpadků, s nimiž si příroda sama neporadí – především o různé plastové fólie, PET-lahve, skleněné předměty apod., které naplavila a rozvěsila po březích velká voda a poházeli bezohlední lidé.

Postupně se nás sešlo deset a postupovali jsme od lávky přes Ondřejnici na cyklostezce dále po proudu. Část řeky výše mezi slepým ramenem a lávkou již vyčištěna byla – tuto akci zorganizoval v dubnu František Grygar za pomoci svých studentů, i když v závěru zůstal na sběr sám.

Využili jsme také dvě lodě na převoz nasbíraných pytlů a na sběr z míst na nepřístupných březích. Postupně jsme naplnili asi 30 plastových pytlů všemožným odpadem – počínaje prázdnou peněženkou a konče kolem z auta.

Přirozeně meandrující Ondřejnice nám zde ukázala spoustu idylických zákoutí, kde většina z nás ještě nikdy nebyla. Obdivovali jsme dřevorubecké výkony bobrů i malebnost malých písčitých pláží vytvořených mnohotvárnou činností řeky.

Přestože se všichni snažili jak mohli, u soutoku s Odrou jsme narazili na obrovskou povodňovou naplaveninu, kterou jsme dosbírali až o čtrnáct dní později.

Závěrem nám Franta Grygar nabídl splavení Odry od soutoku do Polanky nad Odrou s odbornou instruktáží. Jeli jsme nakonec čtyři a s trochou štěstí se nám podařilo doplout bez úhony až k polanskému mostu. Sám, jako hodně amatérský

Záběr ze studentské brigády v dubnu (Foto Filip Šálek).

vodák, jsem byl překvapen, že se i na této trase nacházelo pár nebezpečných míst, kde bych bez rady a pomoci zkušeného vodáka zakusil v lepším případě nedobrovolnou koupel.

Přestože díky za projevenou snahu patří rozhodně všem zúčastněným, musím zvláště vyzvednout práci Františka Grygara a Davida Ovčáčíka, kteří obětavě brodili místy po pás ve vodě, táhli naložené lodě a mohli tak sbírat z míst, která byla z břehů nedostupná.

Dále si poděkování zaslouží rovněž Pavel Matěj za zajištění odvozu nasbíraných pytlů od řeky k sobě, odkud je pracovníci OZO odvezli k následnému zpracování.

Autor je místostarosta ÚMOB Ostrava-Proskovice.

Můstek přes náhon v Proskovicích

Karel Sýkora

Momentka ze slavnostního Posledního bití (Foto Miloslav Hořínek).

Předlouhá by asi byla historie lávek a mostků přes „Mlynsku struhu“ v Proskovicích. Voda z Ondřejnice a z Jarkovského potoka napájela rybniční soustavu a původně panský, později Sunkův mlýn. Na oba břehy struhy se občané dostávali za svým cílem.

Posledním takovým je můstek DALIBOR, který zrekonstruovali proskovičtí a staroběští sokoli, velopedisté a lyžaři. Dokončen byl v březnu 2011. Ale popořádku. Když v 18. století došlo k rozšíření pěstování obilí a chovu dobytka, naopak začal útlum rybničního hospodářství. Nastalo postupné vysoušení i proskovických rybníků. V tzv. Horním byla vykopána Mlýnská struha, která navázala na původní rybniční stoku a zároveň plnila meliorační funkci. Měnily se ale i cesty po hrázích, koryto řeky meandrovalo, záhrází mizelo a nakonec zůstal pouze chodník do Polanky. V místě přechodu struhy u trojmezí

Nová lávka může sloužit další roky (Foto Radim Jarošek).

Proskovice-Stará Bělá-Polanka nad Odrou byla postavena lávka. Chodník nabyl na významu po otevření Severní dráhy Ferdinandovy. Po něm a přes lávku se chodilo k vlakům do Polanky.

V roce 1865 byl v tomto místě zavražděn a vhozen do řeky Ignác Hlavatý. Jeho bratr, proskovský hostinský, zde pak dal na jeho památku a k ochraně poutníků připravit na dub obrázek sv. Jana Nepomuckého. Od té doby se místo nazývalo Pod sv. Janem.

Během roků Odra dále meandrovala, odplavovala louky, hráze, odplavila dub i se Svatým Janem a taky lávku. V minulém století byly postupně zhotoveny minimálně čtyři lávky a jeden most pro zemědělce. Všechny odvál čas, hniloba

nebo povodně. Předposlední lávka, asi 120m před soutokem struky s Odrou, zhotovená z dubových mostovek a smrkových mostin, byla už od roku 2008 použitelná pouze pro otrlé uživatele. To si rybáři, přírodopysci ani lyžaři nezasloužili! O její důležitosti a poslání nikdo nepochyboval. Proskovičtí a staroběští sokoli, velocipedisté, lyžaři a hokejisté se proto pustili do stavby lávky nové. Vlastně mostku. První byly založeny základy, Ostravské městské lesy poskytly smrkové kmeny, Stáňa Kokeš za mrazivého prosincového dne kmeny přitáhl traktorem a uložil, proskovičtí mostaři kmeny oloupali, ošetřili a pobili fošnami. Můstek postupně v zimních měsících vznikl a nabýval konkrétní podobu.

V neděli 20. března 2011 se pak na „Posledním bití“ všichni sešli – bylo upevněno zábradlí a starostka Proskovic Marie Matějová a starosta Staré Bělé Josef Holář pak mohli zlatými hřebíky přibít dvě poslední středové fošny. Plápolal ohníček, pojídal se pověstný Zdeňkův guláš, bylo i trochu páleného. Vládla výborná nálada, spokojenost a vyslovovaly se nové plány. Ať most dobře a dlouho slouží všem na pravém břehu naší milované a obdivované Odry! A v místě, kde se asi nacházejí katastrální hranice Proskovice-Stará Bělá-Polanka nad Odrou bude snad znovu vyznačeno trojhraní. A možná i s obrázkem svatého Jana Nepomuckého na dubu.

Poděkování patří proskovickému kronikáři Jiřímu Lyčkovi za historické údaje.

Region Poodří

Oldřich Usvald (text a foto)

Účast na výstavách v roce 2011

Region Poodří se rovněž v letošním roce zúčastnil v rámci prezentace turistické oblasti Moravského Kravařska výstav cestovního ruchu. Ve dnech 13.–16. ledna se v Brně uskutečnil Regiontour 2011 (viz foto). Ve dnech 20.–23. ledna jsme se zúčastnili v Bratislavě výstavy ITF SlovakiaTour, 10.–13. února pak výstavy Holiday World v Praze a poslední výstavou v letošním roce byla „Dovolená a Region 2011“ v Ostravě. Na všech výstavách

se turistická oblast Poodří – Moravské Kravařsko prezentovala na stánku Moravskoslezského kraje v rámci projektu „Kraj plný zážitků“.

Realizace projektu protipovodňových opatření

Region Poodří uspěl ve 14. výzvě OPŽP, prioritní osa 1 – Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní, oblast podpory 1.3 – Omezování rizika povodní, 1.3.1. Zlepšení systému povodňové služby a preventivní protipovodňové ochrany s projektem „Studie proveditelnosti k realizaci přírodně blízkých protipovodňových opatření v Regionu Poodří – střed, sever, západ, východ“. Jednotlivými oblastmi jsou pokryty všechny členské obce svazku.

Projekt je zaměřen na navržení přírodně blízkých protipovodňových opatření na území členských obcí Regionu Poodří. Po zjištění stávajícího stavu a navržení protierozních a protipovodňových opatření budou na základě zvolených a odsouhlasených kritérií stanovena prioritní opatření v jednotlivých obcích a vypracovány podklady územně technických parametrů vybraných opatření pro zpracování dokumentace pro územní řízení. Předpokládá se

i přesah do nezastavěných částí intravilánu obcí v případě, kdy to charakter akce bude vyžadovat z hlediska komplexnosti a účelnosti v budoucnu realizované akce.

Ve výběrovém řízení na zpracovatele „Studie proveditelnosti“ uspěla firma Ekotoxa s. r. o. se sídlem v Brně, provozní jednotka v Opavě.

Region Poodří se zapojil do soutěže EDEN 2011

V pátém ročníku prestižní soutěže o Evropskou destinaci nejvyšší kvality – EDEN 2011 zvítězilo Slovácko v rekordní konkurenci 26 přihlášených destinací z celé České republiky. Letošním tématem soutěže, do níž bylo zapojeno přes dvacet evropských zemí, je Obnova hmotného dědictví. Slovácko se do projektu přihlásilo s projektem Bařova kanálu.

Region Poodří se v letošním roce zapojil do soutěže v rámci prezentace turistické oblasti Moravské Kravařsko s projektem „Rodný dům Johanna Gregora Mendela – návštěvnické centrum venkovského regionu Moravského Kravařska“, který byl zrekonstruován za finanční podpory programu SROP.

Region Poodří získal **Cenu za mimořádné partnerství a udržitelnost**. Ceny byly vítězům a finalistům předány na slavnostním ceremoniálu v Návštěvnickém centru Plzeňského Prazdroje ve čtvrtek 5. května. Za Region Poodří se předání cen zúčastnil Ing. Vladimír Nippert (viz foto), předseda Nadačního fondu Rodný dům J. G. Mendela. Přihlášku do soutěže EDEN 2011 zpracovala Bc. Veronika Goldová Dis., Ing. Oldřich Usvald a Ing. Vladimír Nippert.

Nejen samotné zapojení, ale především získání ceny je dobrou prezentací Regionu Poodří a turistické oblasti Moravského Kravařska na celorepublikové úrovni.

Workshop turistických oblastí Moravskoslezského kraje

V úterý 3. května se na zámku v Bartošovicích uskutečnil krajský workshop pod záštitou náměstka Moravskoslezského kraje Ing. Jiřího Vzientka. Na programu jednání bylo vyhodnocení výstav

2011 a příprava pro rok 2012. Dále pak byly prezentovány další aktivity k propagaci jednotlivých turistických oblastí na podporu cestovního ruchu.

V neposlední řadě byly prezentovány podmínky soutěže „Jak šmakuje Moravsko-slezsko“. Do této soutěže se také zapojil Region Poodří prostřednictvím zámecké kuchařky paní Jiřiny Sedláčkové s recepty „Husa na sušených hruškách“ a „Jablka v županu“. V říjnu budou vyhlášeny výsledky soutěže na gastrofestivalu, který se uskuteční na hradu Hukvaldy.

Jubilejní 10. ročník „Otevírání Poodří a pooderského kořtování“

Dne 14. května proběhnul na zámku v Bartošovicích a v prostorách zámeckého parku jubilejní 10. ročník „Otevírání Poodří a pooderského kořtování“. Region Poodří se zapojil do příprav, ale v letošním roce se na organizaci podílela především Místní akční skupina Regionu Poodří. Obec Bartošovice společně s AZV Nový Jičín, naší místní akční skupinou a jejími partnery uspořádala setkání partnerů Celostátní sítě pro venkov s výměnou zkušeností, které se konalo v předvečer „Otevírání Poodří“.

Zájemci „Otevírání“ měli možnost navštívit Záchranou stanicí pro volně žijící živočichy a centrum ekologické výchovy včetně výstavy „Lidé a příroda Poodří“. S průvodcem mohli absolvovat Zámeckou naučnou stezku včetně naslouchání ptačímu zpěvu.

V zámeckém parku prodávaly své výrobky firmy s regionální značkou „Moravské Kravařsko regionální produkt“ – perníčky paní Gilarové ze Skotnice, koláče a další pečivo Jednoty Nový Jičín, provoz Hladké Životice, bižuterie paní Bartošové a Jermařové z Bílovce, proutěné výrobky paní Hanáčkové z Bartošovic a květiny paní Pjatkanové rovněž z Bartošovic.

Regionální kolo kořtování bylo zahájeno v poledne. V kategorii slivovice bylo hodnoceno 16 vzorků, v jabkovic 15 vzorků a v hruškovici 13 vzorků. Do jednotlivých komisí zasedli také zástupci partnerských organizací a jedna komise byla mezinárodní, která si vybrala kořtování hruškovice. Několik degustátorů zasedá v hodnotící komisi již od jejího vzniku. Všichni hodnotitelé, kteří nám zachovávají pravidelně přízeň, dostali malou pozornost – krýgl s logem 10. ročníku „Pooderského kořtování 2011“. Všem těmto příznivcům patří poděkování.

V kategorii slivovice vyhrál Stanislav Šturala z Bernartic nad Odrou, v kategorii jabkovic Rostislav Kubánek z Kujav a v kategorii hruškovice Jarmila Lysová z Trnávky, v mezinárodní komisi hruškovice vyhrál Zdeněk Fusík z Bílova.

V zámeckém parku hrála k poslechu country skupina „Karavana“ a představily se „Fajn-é Pustějovské děvuchy“ s tancem Beseda

a vystoupením ve stylu country. Návštěvníci mohli také zhlédnout prezentaci projektu spolupráce „Moravské a slezské ovocné stezky“, dále výstavku k 20. výročí založení CHKO Poodří a v neposlední řadě pak výstavu fotografií z Poodří.

A co bylo pro návštěvníky nejvíce zajímavé? Jistě tím bylo vaření guláše dle národnostních zvyklostí dané účastnické země. Maďaři, Slováci a Moravané vařili v kotlících guláš, Poláci pak svoji specialitu – bigos.

Setkání vyvrcholilo podepsáním trojstranné Smlouvy o partnerské spolupráci mezi MAS „36 Jó Palóc“, o. z. Podpoľanie a MAS Regionu Poodří, o. s.

13. ročník „Her bez venkovských hranic“ v Sedlnicích

Dne 11. června se v areálu zámeckého parku v Sedlnicích uskutečnily tradiční sportovně-recesní „Hry bez venkovských hranic“. V letošním roce se konal již třináctý ročník, do kterého se aktivně zapojilo 17 družstev, což je rekordní počet.

V zahajovacím průvodu „Her“ nastoupily družstva těchto obcí: Albrechticky, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Bílov, Hladké Životice, Jeseník nad

Odrou, Kateřinice, Kujavy, Kunín, Mošnov, Petřvald, Skotnice, Suchdol nad Odrou, Trnávka, Velké Albrechtice, Vražné a poprvé také pořadající obec Sedlnice. Také v letošním roce soutěžily osmičlenná družstva – vždy čtyři ženy a čtyři muži.

Pro jednotlivé obce připravili hostitelé deset disciplín, které byly popsány v propozicích pro soutěžící. Soutěže byly zaměřeny na život spjatý s obcí: „Myslivecká pochůzka“, „Kuželkáři“, „Tahání zlaté rybky“, „Pexeso“, „Přenášení beden“, „Skákání panáka“, „Včelky“, „Hasičská – přemístění hranice“, „Přesun na skateboardu“ a „Penalty“. A jak dopadlo soutěžní klání? Vyhrály Bernartice nad Odrou, na druhém místě se umístily pořadající Sedlnice a na třetím místě obec Skotnice.

Pomyslný štafetový kolík a možnost pořádat 14. ročník „Her bez venkovských hranic“ v roce 2012 převzala starostka Skotnice paní Anička Mužná. Ve Skotnici se „Hry“ uskuteční v sobotu 10. června.

Závěrem mi dovoluji, abych všem poděkoval za spolupráci v mé činnosti v Regionu Poodří, svazku 21 obcí zájmového území řeky Odry a jeho blízkého okolí. S účinností od 30. června 2011 jsem ukončil činnost na pozici manažera a místopředsedy svazku. Nyní se budu věnovat činnosti Místní akční skupiny Regionu Poodří, o. s., která mne plně zaměstnává.

Věřím, že Region Poodří bude nadále nositelem rozvoje území v oblasti cestovního ruchu a regionálního rozvoje s využitím místního kulturně-historického dědictví Regionu Poodří a turistické oblasti Moravského Kravařska.

O počasí

Ladislav Rošlapil

V 60. letech 20. století vyšel třídílný Atlas podnebí. Týkal se samozřejmě společné republiky se Slovenskem. V kapitole rozebírající teplotu vzduchu byla uvedena m. j. průměrná teplota za třicetiletá období 1901–1930 a 1931–1960. Závěr lze učinit následující: třicetileté období 1931–1960 bylo oproti předchozímu období v Čechách a na Slovensku teplejší v průměru o tři desetiny stupně a na Moravě teplota v podstatě stagnovala. Méně se oteplovalo v severní části celé bývalé společné republiky, Opava zaznamenala dokonce nepatrný pokles teploty. Záznamy ze Suchdolu nad Odrou a Hladkých Životic potvrzují stagnaci v našem regionu.

Další zajímavostí je skutečnost, že v letech 1931–1960 došlo k ochlazení v zimě, stagnaci na jaře a k oteplování v létě a na podzim. To už platilo pro celé území, tedy i pro jižní oblasti.

Pokud jde o náš region, pak v šedesátých letech nebyl opět žádný vzestup, čtyři tuhé zimy 1964, 1969, 1970 a zejména druhá největší zima naší řady v roce 1963 významně zasáhly do průměrné teploty této dekády. Pamětníci jistě vzpomenou, že v 60. letech se objevovaly úvahy o návratu doby ledové. V 70. letech jsem zaznamenal několik teplých zim, průměrné letní sezóny a docela chladná léta 1978 a 1980 nepřispěly k většímu tempu oteplování. O silvestrovské noci 1978 se ochladilo během 7 hodin o 27 stupňů a následovaly výpadky elektřiny i třítydenní uhelné prázdniny. Zima 1978–79 ale nevychází v mém hodnocení ani jako tuhá. Problémy způsobila hlavně absolutní nepřipravenost hospodářství na výkyvy počasí.

Až do roku 1987 nedošlo v našem regionu k zásadní změně. V letech 1981–87 se vyskytly tři tuhé zimy po sobě jdoucí v ročnicích 1985–87. Přidaly se i dvě studené zimy 1981 a 1982. Toto sedmileté období bylo nakonec chladnější než předchozí 80letý průměr. Maximální teplota v 80. letech 34,4 °C byla v Hladkých Životicích 27. července 1983. Toho dne zaznamenali v Čechách na čtyřech staništích maximum 40 °C ve stínu, rekordy dosud nepřekonané. V našem regionu byly letní prázdniny 1983 nejteplejší a nejsušší během celého desetiletí. Šest dnů před českými, ale i německými rekordy 21. července 1983 byl paradoxně zaznamenán v Antarktidě největší mráz za celou dobu měření, a to –89,2 °C!

V roce 1988 došlo v našem regionu k největší dílčí klimatické změně za posledních 114 let. Ročníkem 1887 skončila dvanáctiletá epizoda s téměř všemi zimami velice studenými, kterou mnozí odborníci považují za poslední fázi tzv. malé doby ledové. Naopak v posledních 23 letech mělo 21 ročníků průměrnou teplotu vyšší než 7,9 °C a pouze dva ročníky (1991 a 1996) byly chladnější.

I v loňském roce 2010 vykazují průměr 8,0 °C. O tento relativně nízký průměr se zasloužil studený leden a prosinec, byť každý z těchto měsíců náležel k jiné zimní sezoně. V rámci klimatické změny tak vyniká 13leté období 1997–2009 s průměrem téměř 9,0 °C. To je teplota, která byla po dvě třetiny 20. století normální někde v okolí Hodonína.

Já když se vyjadřuji k průběhu počasí, tak srovnávám teplotu vzdálené minulosti a teplotu posledního teplého období se současností. Jak v tomto srovnání dopadlo první pololetí letošního roku?

Teplota prvního pololetí ve vzdálené minulosti činila 5,9 °C, poslední 13leté období vykazovalo průměr 7,2 °C. Letos činil průměr prvních šesti měsíců 7,25 °C. Pokud pomineme ony setiny stupně, lze říci, že trend oteplování alespoň prozatím stagnuje. Letos se nejvíce činil duben s kladnou odchylkou tři stupně, přispěl i teplejší leden, březen a červen. Únor a květen jako celek měl teplotu blízkou normálu vzdálené minulosti, i když v průběhu měsíců docházelo k pořádným kotrmelcům – např. mezi daty 4. února a 18. února 2011 byla průměrná teplota +1,3 °C, ale posledních devět dnů února mělo průměr –6 °C a navíc ve znamení holomrazů; 3. května sněžilo v části regionu a následovaly tři noci se silnými mrazíky na toto období značně pokročilé vegetace, ale už 10. května se teplota blížila letní hodnotě 25 °C. Květen měl nakonec osm letních dní, počet značně nadprůměrný. U měsíce dubna je zajímavé, že v posledních deseti letech byl vždy teplejší.

Zima 2010–2011

Pokud bych zimu hodnotil jako tříměsíční období, pak s průměrem o 0,7 °C nižším vychází jako slabě podnormální. Nejvíce přispěl studený prosinec. Rozšířené zimní období ale vychází v mém osobním hodnocení jako normální. Největší mráz byl v Hladkých Životicích 4. prosince a to –18 °C. Celkem po tři dny jsem zaznamenal celodenní průměr pod minus deset stupňů. Tyto dvě hodnoty jsou přiměřené. Součet průměrných denních teplot se znaménkem minus činil 314 (normál 250) a počet dnů s celodenním mrazem 45 (normál je 30 dnů) jsou už hodnoty odpovídající chladnější zimě.

Souvislá sněhová pokrývka ležela v Hladkých Životicích a okolí celkem 46 dnů. V dalších celkem 14 dnech se jednalo o nesouvislou pokrývku nebo o poprašek. První sníh se udržel od 29. listopadu, poslední sněžení 19. března znamenalo u nás jen 2 cm sněhu a ten se rychle rozpouštěl. Sněžení 3. května se Hladkých Životic a okolí netýkalo, jinou zkušenost ale mají obyvatelé Podbeskydí nebo Oderských vrchů.

Únor byl na vláhu velice chudý, takže v Hladkých Životicích připadly za celý měsíc jen dva centimetry. Ovšem vlivem náhlého oteplení 5. února i tento sníh zmizel.

Po loňském prosinci bohatém na vláhu následovaly čtyři měsíce se srážkami podprůměrnými. Květen byl u nás na vláhu bohatší, podstatná část srážek ale spadla na začátku a na konci měsíce

a část měsíce pak bylo poměrně sucho. Červen se vyznačoval značnými rozdíly v množství vláhy mezi jednotlivými lokalitami, např. v tomto měsíci jsem zaznamenal v Hladkých Životicích osmkrát vzdálenou bouřku a pouze jednou přitom u nás trochu zapršelo. Červen byl u nás srážkově normální a to zásluhou vydatného deště poslední den měsíce.

Pomozte nám objevovat studánky v Poodří

Vážení čtenáři, pro připravovanou publikaci se snažíme shromáždit co nejvíce údajů o studánkách a pramenech v Poodří. Zatím jsme jich v krajině okolo Odry objevili okolo dvou set. Je však pravděpodobné, že značná část studánek je ještě neobjevena. Pramínek skomírající někde v křovinách uprostřed polí není téměř šance objevit bez vaší pomoci.

Jaké informace nás především zajímají?

- Hlavně kde se studánka nachází. Pokud znáte nějakou studánku či jen drobný pramének, zjistěte její zeměpisnou souřadnici – pomocí GPS navigace nebo z www.mapy.cz, popř. popište co nejpřesněji její polohu
- Jak se studánka jmenuje?
- Údaje o historii studánky – kdy a kým byla vybudována? Co se u ní zajímavého přihodilo? Váže se ke studánce nějaký příběh či ji navštívila významná osobnost?
- Stará se někdo o studánku?
- Je studánka hojně navštěvována nebo je zapomenuta?
- Jaká je vydatnost studánky? Vysychá přes léto?
- Stejně informace nás zajímají také u studánek, které již zanikly.

Jak nás můžete kontaktovat?

Vaše informace rádi přijmeme na e-mailu dobes.petr@centrum.cz nebo na adrese vydavatele časopisu POODŘÍ: Společnost přátel Poodří, Výškovická 102, 700 30 Ostrava nebo využijte rubriku „Napište nám“ na webu POODŘÍ.

Přehledná mapka zatím objevených studánek v Poodří je k dispozici na webových stránkách www.casopispoodri.cz.

Budeme rádi za vaši, třeba jen velmi stručnou, odpověď. Bez vašich informací by publikace nebyla úplná. V budoucnu se zde otevírá prostor pro případné opravy studánek, provedení mikrobiologických rozborů apod. Upravené studánky se mohou stát lákadly pro turisty, pěkná studánka je ozdobou a vizitkou každé obce.

Děkujeme vám.

Petr Dobeš

Společnost přátel Poodří

studánky Poodří, jejich návštěvníci a obyvatelé...

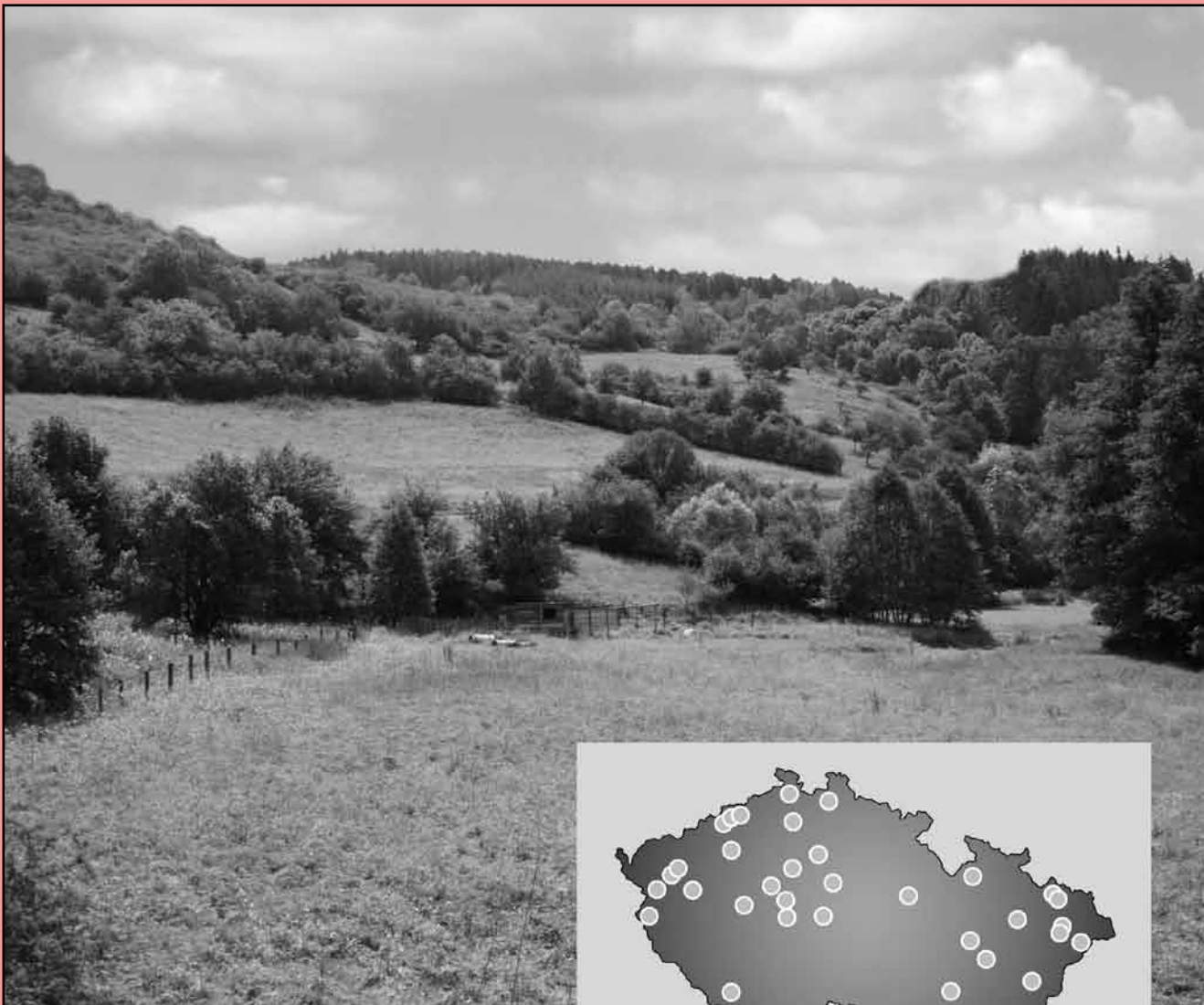

HOTEL ŠTRAMBERK

Nenápadný objekt na štramberském náměstí poskytuje hostům maximální soukromí a pohodlí. Hotel disponuje třemi jednolůžkovými pokoji, dvěma pokoji dvoulůžkovými a apartmánem pro náročné hosty. Pokoje jsou vybaveny TV SAT, trezorem, koupelnou, WC, připojením WiFi. Restaurace s kapacitou 20 míst nabízí gastronomické speciality mezinárodní kuchyně, snídaně formou švédského stolu.

V propojeném areálu Lašských pivních kúpelí můžete využít nabídky pivních lázní, masérských služeb či kosmetiky.

www.hotel-stramberk.cz

Chráníme životní prostředí. NET4GAS. Blíž přírodě.

Od roku 2007 jsme zpřístupnili veřejnosti už 31 přírodně cenných území ■ Podporujeme rekultivaci rašelinišť v okolí obce Cínovec ■ Podílíme se na obnově přirozených podmínek pro tetřívka obecného ■ Pomáháme rozšířit povědomí o životním prostředí a přiblížit přírodu dětem i mládeži ■ Jsme generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody a projektu Revitalizace rašelinišť v Krušných horách

www.blizpriode.cz

K článku **Město Libavá.**

Historie farního kostela Povýšení sv. Kříže a drobných církevních objektů

Kostel Povýšení sv. Kříže – nástropní malba Vyzývání sv. Kříže, stav v roce 2003. Foto J. Machala.

Malba v kostele na vítězném oblouku, stav v roce 2003. Foto J. Machala.

K článku Město Libavá.

Historie farního kostela Povýšení sv. Kříže a drobných církevních objektů

Nástrovní malba Nalezení sv. Kříže, stav v roce 2003. Foto J. Machala.

K příspěvku **Restaurování památek v Albrechticích**

*Zrestaurovaný náhrobek Ferdinanda Vettera von Lilien
(Foto: Radim Jarošek).*

*Horní část Mariánského sloupu je nyní jako nová
(Foto Jakub Gajda).*

Galerie náhrobků u zdi kostela sv. Mikuláše v Albrechticích (Foto Radim Jarošek).

Dřevořez u nádraží v Odrách

Foto Petr Lelek

Celkový pohled.

Pramen řeky Odry u Kozlova.

Poutní kostel a Královská studánka ve Staré Vodě.

Železniční trať Suchdol n. O. – Budišov n. B.

Kostel sv. Bartoloměje v Odrách.

Zvonička a kříž v Jakubčovicích n. O.

Historická těžba v okolí Oder.